

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน
เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชานวัตกรรมการ

สื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Communication for Participation in the Circular Economy Usage for
Managing Marine Debris at Libong Island Sub-district, Trang Province

Miss. PETCHRADA ORCHAIYAPOOM

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Communication Innovation for Political and
Local Administration

School of Communication Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อคุณสมบัติ	การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
ชื่อและนามสกุล	นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ
แขนงวิชา / วิชาเอก	นวัตกรรมสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกช ชันธบุญ 3. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท

คุณสมบัตินี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

คณะกรรมการสอบคุณสมบัติ

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกช ชันธบุญ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผู้วิจัย นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ รหัสนักศึกษา 4631500305

ปริญญา: ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (นวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกช

ชันธบุณย์ (3) รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 2) การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 3) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 5 กลุ่ม รวมจำนวน 33 คน ประกอบด้วย 1) ผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร 3 คน 2) แกนนำในการดำเนินการสื่อสาร 11 คน 3) กลุ่มผู้ประกอบการ 4 คน 4) นักวิชาการด้านการสื่อสาร และนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม 2 คน และ 5) กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการสื่อสาร มีปัญหาขยะทะเลในตำบลเป็นจำนวนมากในช่วงฤดูมรสุม ซึ่งเกิดจากประชาชนขาดการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการจัดการขยะ ขาดประสิทธิภาพในการจัดการขยะบนบก ขยะทำลายระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง เกิดกระทบต่อการประกอบอาชีพประมง และภาพลักษณ์การท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะผ่านการบริหารส่วนตำบล ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่มีความสัมพันธ์อันดีกับเครือญาติมีความตื่นตัวและเข้าใจปัญหาพร้อมกันในการจัดการปัญหาขยะด้วยตนเอง แต่ขาดแผนงานและแนวทางปฏิบัติการสื่อสารในการให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรม 2) การจัดการการสื่อสาร ประกอบด้วยการวางแผนการสื่อสารและการใช้สื่อมีการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารและจัดประเด็นสารให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชน มุ่งใช้สื่อที่ง่ายต่อการเข้าถึงและมีอยู่แล้วในท้องถิ่น โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) วางแผนร่วมกัน ส่วนการดำเนินงานการสื่อสารโดยใช้สื่อบุคคลและการประชุมปรึกษาหารือ โดยผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและ อสม. เป็นผู้ดำเนินการ สำหรับการติดตามผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยคณะทำงานจากตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน ผู้แทนมูลนิธิอินตามัน โดยดำเนินการประเมินผลทุก 6 เดือน และการปรับปรุงการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลจากการติดตามมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์และวิธีการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร มุ่งใช้กลยุทธ์การให้ความรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักและพร้อมในการจัดการขยะด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างถูกวิธี ใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจเพื่อให้คล้อยตามและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยมุ่งชี้ผลกระทบของปัญหาที่รุนแรงในอนาคต ใช้กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคลในรูปแบบการประชุม เสียงตามสาย ป้ายประกาศ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียนในครัวเรือนของทุกกลุ่มเป้าหมาย และใช้กลยุทธ์การสร้างภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคองค์กรไม่แสวงหากำไรเพื่อร่วมเป็นพลังสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการขยะอย่างยั่งยืน “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลเพื่อความเป็นเอกภาพในการแก้ปัญหา และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะทำงานในการขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการสื่อสารร่วมกับภาคีเครือข่ายในระดับองค์กรและพื้นที่ มีพันธกิจและเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน นำบุคคลต้นแบบมาเป็นเครื่องมือช่วยการสื่อสารให้สอดคล้องกับแรงจูงใจของประชาชน นักท่องเที่ยว นำหลักการตลาดมาบูรณาการเข้ากับการสื่อสาร นำกลุ่มที่เป็นต้นแบบในการจัดการขยะด้วยหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนมาร่วมเป็นเครือข่ายสนับสนุน 2) มุ่งให้เกิดการขยายผลการจัดการขยะทะเลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชุมชนหรือเครือข่ายอื่นในสังคมอย่างกว้างขวางเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีพฤติกรรมที่ดีในด้านการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งจะป้องกันขยะลงสู่ทะเล และสร้างระบบประเมินผลความสำเร็จของการสื่อสารทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

คำสำคัญ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การจัดการขยะทะเล เศรษฐกิจหมุนเวียน ตำบลเกาะลิบง

Dissertation title: “Communication for Participation in the Circular Economy Usage for Managing Marine Debris at Libong Island Sub-district, Trang Province”

Researcher: “Miss. PETCHRADA ORCHAIYAPOOM”; ID: “4631500305”;

Degree: Doctor of Philosophy (Communication Innovation for Political and Local Administration);

Dissertation advisors: (1) Dr. Wittayatorn Tokeaw, Associate Professor (2) Dr. Korrakoch Kantaboon, Assistant Professor (3) Dr. Sman Ngamsanit, Associate Professor , Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the context of communication to build public participation in a circular economy initiative for managing marine waste at Libong Island Sub-district in Trang Province; 2) the management of that communication; 3) the communication strategies used; and 4) approaches for developing better communication to build public participation in the circular economy initiative for managing marine waste at Libong Island.

This was qualitative research based on in-depth interviews with 33 key informants who were chosen through purposive sampling from among people directly involved with communication to build public participation in a circular economy initiative for managing marine waste at Libong Island Sub-district in Trang Province. The key informants came from 5 groups: 1) 3 communication policy makers, 2) 11 core leaders who worked on communications operations, 3) 4 local business people, 4) 2 academics from the fields of communication arts and environmental science, and 5) 12 local residents who were stakeholders. The data collection tool was a semi-structured interview form. Data were analyzed by drawing conclusions.

The results showed that 1) the context – around Libong Island there was a serious problem with large amounts of marine waste, especially in the monsoon season. The local residents lacked knowledge about how to effectively communicate to raise awareness about the need to manage the waste. The onshore waste management system was not efficient. The waste was harming the sea and coastal environment. It impacted people who made their living from fishing and it harmed the island's image for tourism. The government had a policy of using the subdistrict administrative organization to promote the circular economy concept to better manage waste. Most of the local residents were Muslim and had close family-like ties with the whole community. They understood the problem and were aware of the need to join in waste management efforts, but lacked a firm plan and operational guidelines on how to communicate effectively to inform people, change their opinions and modify their behavior. 2) Communication management consisted of planning and use of media. Communication strategies were set to select topics to be communicated that matched the aspects of the problem, people's needs, and the local people's way of life. The emphasis was on using existing types of media that were easy to access. The Sustainable Libong Island Driving Committee (slogan “Doing good from our hearts, reducing environmental dangers”) and the International Union for Conservation of Nature (IUCN) planned communications together. Operation of communications in the form of personal media and consultation meetings were done by community leaders, local elected officials, and local volunteers. Evaluation of communications for continuous improvement were done by a working team with representatives from the Sustainable Libong Island Driving Committee and the Andaman Foundation. They evaluated communications every 6 months and tried to continuously make improvements to the communication strategies and methods. 3) The main communication strategies were to build awareness and inform people so they would be better prepared to participate in waste management through the circular economy in the correct ways. The strategies aimed to persuade people to follow along and change their behavior, with an emphasis on the serious impacts of the waste problem that would get worse over time. The strategy was to use personal media through meetings, along with the public broadcast system, signs, websites, and online social media to build awareness among every target group to join in using the circular economy system to manage their household waste. There was a strategy of building a network of allies, comprising allies from the government sector, the public, the private sector, and NGOs to join forces to support the sustainable waste management movement under the slogan “Doing good from our hearts, reducing environmental dangers.” The IUCN joined in communications planning, operations and evaluation for unified problem solving. 4) To further develop communications: 1) A working team should be established to drive the usage of the circular economy concept for managing marine waste and as a mechanism to unify comprehensive communications throughout the network, reaching all organizational and local allies, so they will work under the same clearly-defined missions and goals. Role models should be recruited to help make the communications match the most suitable incentives for the local people and tourists, and encourage them to participate in waste management. Marketing principles should be integrated into the communication. 2) Groups that are good examples of the circular economy marine waste management system in action should be invited to join and support the network with an aim to expand the reach of the idea, utilizing online social media channels that are influential with other communities and other networks in society at large. Then the project would be able to help change people's attitudes and get them to use better behavior for managing waste at the source. This would help reduce the amount of waste entering the sea. Lastly, the communication evaluation system should be updated to collect more qualitative and quantitative data.

Keywords : communication to build participation, marine waste management, circular economy, Libong Island

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยาธร ท่อแก้ว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกช ชันธบุญ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา ชี้แนะประเด็นต่างๆ แนะนำและสนับสนุนทุกทางให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง นับตั้งแต่วันที่ได้เข้ามาเรียนในหลักสูตรจนถึงจบการศึกษา ขอบพระคุณคณาจารย์ในหลักสูตรทุกท่านที่ให้ความรู้และเมตตาจนสำเร็จ

ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท และรองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ที่เมตตาให้คำแนะนำอันมีคุณค่ายิ่งทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ขึ้น ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่สละเวลาและทุ่มเทในการให้ข้อมูลทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงมาได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน กรรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเจ้าหน้าที่สาขาวิชานิเทศศาสตร์ทุกท่านสำหรับความช่วยเหลือที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ตลอดจนเพื่อนๆ หลักสูตรปริญญาเอก แขนงวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นที่คอยถามไถ่ความคืบหน้าของการทำวิจัยให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ เรื่องเป็นอย่างดีเสมอมา สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจ เป็นแรงใจผลักดันให้สามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จลุล่วงได้

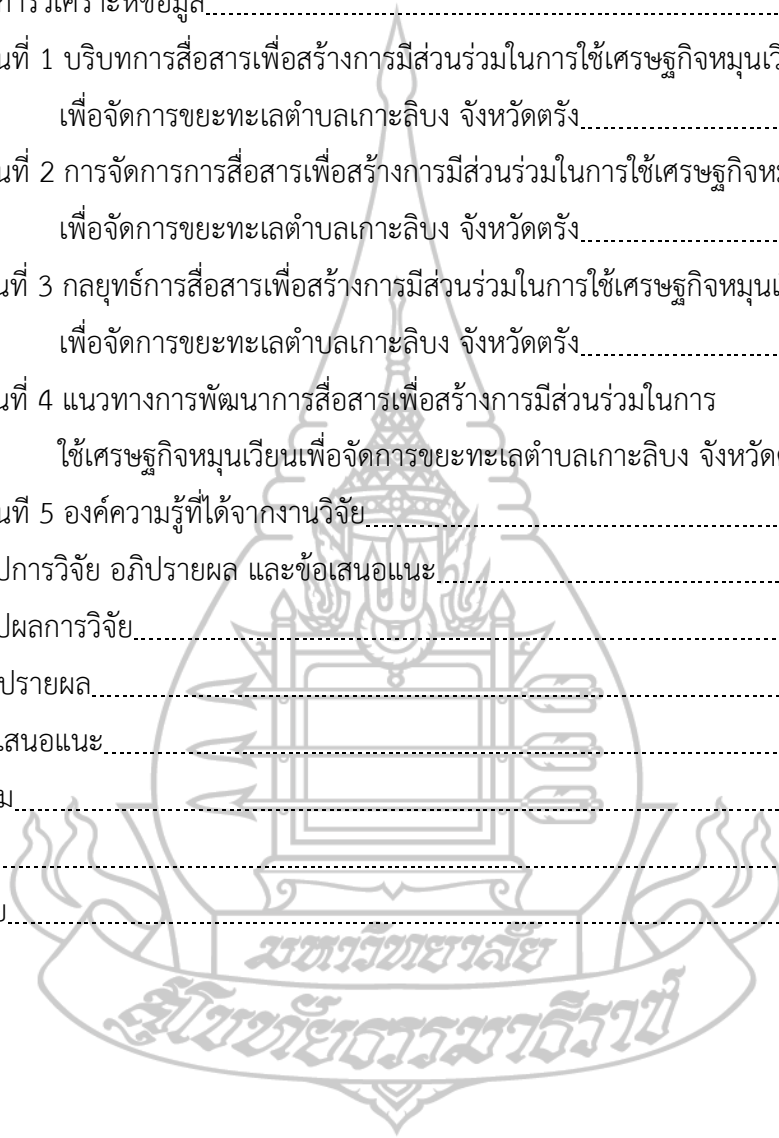
นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	11
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	13
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม.....	15
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร.....	25
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเสริมความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
รูปแบบการวิจัย.....	39
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง.....	47
ส่วนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง.....	78
ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง.....	91
ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง	104
ส่วนที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย.....	120
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผล.....	131
ข้อเสนอแนะ.....	144
บรรณานุกรม.....	147
ภาคผนวก.....	154
ประวัติผู้วิจัย.....	159

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร.....	40
ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลแกนนำในการดำเนินการสื่อสาร.....	41
ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลผู้ประกอบการ.....	42
ตารางที่ 3.4 แสดงข้อมูลนักวิชาการ.....	42
ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	43

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แผนที่เกาะลิบงและบริเวณที่พบพะยูน.....	6
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
ภาพที่ 4.1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง	47
ภาพที่ 4.2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง.....	78
ภาพที่ 4.3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง.....	91
ภาพที่ 4.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง	101
ภาพที่ 4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย.....	120

บทที่ 1

บทนำ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเล็ดลอดจากบ่อขยะ จังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเล็ดลอดจากบ่อขยะ จังหวัดตรัง โดยบทที่ 1 เป็นบทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ และประโยชน์ที่ได้รับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในทุกขั้นตอนของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการสื่อสารเป็นกลไกในการให้การศึกษา ความรู้ การปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อสร้างคุณค่าและค่านิยมในสังคม ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการที่เป็นความต้องการของทุกระดับในสังคม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อบุคคล สังคมและองค์กร ในการพัฒนาศักยภาพของคนในทุกระดับ เพราะส่งเสริมให้เกิดการหันหน้าเข้าหากัน สื่อสารกัน รับฟังและได้ยินความคิดเห็นของกันและกันอย่างเข้าใจ ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ร่วมกัน ตลอดจนลงมือปฏิบัติภารกิจต่างๆ ร่วมกันจากระดับครัวเรือน ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือในการบริหารจัดการกับปัญหาที่ทรงพลัง นำพาประเทศบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพสร้างประโยชน์สุขที่ยั่งยืนในสังคมโดยอาศัยการสื่อสารทั้งสิ้น

ปัจจุบันปัญหาจากขยะเล็ดลอดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รายงานของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program: UNEP) ระบุว่า ขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกที่เกิดจากการจัดการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ขยะพลาสติกเหล่านั้นไหลลงสู่ทะเล แหล่งที่มาของขยะทะเลส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 เกิดจากกิจกรรมบนบกและชายฝั่ง เช่น แหล่งอุตสาหกรรม

บริเวณชายฝั่ง ชุมชน บ้านเรือน และสถานประกอบการต่างๆ (UNEP, 2016) ขยะทะเลก่อให้เกิดผลกระทบในหลายมิติ ทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม และ มิติด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกิดความเสียหายต่อสัตว์ทะเลแล้ว กิจกรรมหรือธุรกิจต่อเนื่องที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์ทะเลจะได้ผลกระทบ เช่น กิจกรรมประมงทางทะเลและชายฝั่งเนื่องจากปริมาณสัตว์ทะเลน้อยลง และเป็นอุปสรรคต่อการประกอบกิจการประมง โดยทำความเสียหายต่อเครื่องมือและเรือประมงได้ รวมถึงเรืออื่นๆ เช่น เรือท่องเที่ยว เรือขนส่ง เป็นต้น การจัดการขยะทะเลยังสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัดอีกด้วย (Mouat et al., 2010; Newman et al., 2015; Surfers Against Sewage, 2014) ปัญหาขยะทะเลมีลักษณะของการเป็นปัญหาข้ามพรมแดน ดังนั้น ความพยายามในการจัดการและแก้ไขปัญหาจึงไม่ได้จำกัดอยู่ในระดับประเทศเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสนใจและถูกยกระดับเป็นปัญหาเร่งด่วน มีการคาดการณ์ว่าหากประชาคมโลกเพิกเฉยไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะทะเล ภายในปี พ.ศ. 2593 หรือ ค.ศ. 2050 จะมีปริมาณขยะพลาสติกมากกว่าปลาในมหาสมุทร (World Economic Forum, 2016)

รัฐบาลกำหนดวิสัยทัศน์ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการจัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟู และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ และกำหนดให้ปัญหาขยะมูลฝอยและขยะทะเลเป็นวาระแห่งชาติโดยมีแผนบริหารจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นแผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561 – 2573) เป็นนโยบายการจัดการขยะพลาสติกของประเทศไทยอย่างเป็นทางการ และเป็นกรอบนโยบายของการดำเนินการความร่วมมือของอาเซียน พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะพลาสติกของประเทศ โดยมีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการขยะพลาสติกกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ในระดับภูมิภาคประเทศไทยได้ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการภูมิภาคอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลปี พ.ศ. 2564 – 2568 (ASEAN Regional Action Plan for Combating Marine Debris, 2021 – 2025) ซึ่งมีเป้าหมายคือ ทำให้เกิดการประสานในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศเพื่อให้สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งได้รับการจัดการที่ยั่งยืนตอบสนองต่อมลภาวะจากขยะพลาสติกในทะเล และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก คือความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน เนื่องจากต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของผู้บริโภคและประชาชน เพื่อลด เลิกใช้ พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use Plastics) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มีหรือนำกลับมารีไซเคิล รวมทั้งการลดคัดแยกขยะเพื่อนำขยะพลาสติกกลับไปใช้ประโยชน์ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ต่อมารัฐบาลนำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) มาใช้เป็นกรอบและทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการและขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาขยะจากขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ ภายใต้แผนปฏิบัติการดังกล่าวประกอบด้วยแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งนำหลักการจัดการสมัยใหม่ตามหลักสากลที่นานาอารยประเทศใช้บริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) หลักการ 3R (Reduce Reuse Recycle) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) การขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) และความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคตามหลักการ Extended Consumer Responsibility (ECR) (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นหนึ่งในโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า BCG Model หรือ Bio-Circular-Green Economy เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศระยะยาวหรือยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกมิติและกระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโตแบบก้าวกระโดดบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (อดิสร เตือนตรานนท์, 2562) หลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้น้อยที่สุด สร้างคุณค่าและหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบให้มากที่สุดและปลดปล่อยของเสียออกจากระบบให้น้อยที่สุด (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2564) เป็นการปรับเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจเชิงเส้นตรง (Linear economy) คือใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตสินค้า ใช้งาน แล้วนำไปกำจัด มาเป็นระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) คือ ผ่านกระบวนการผลิตสินค้า ใช้งาน แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) โดยเศรษฐกิจหมุนเวียน เน้นใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใน 3 แนวทางคือ 1) การใช้งานผลิตภัณฑ์เต็มวงจร (reuse) 2) การแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle หรือ upcycle) 3) การออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero-waste) (อดิสร เตือนตรานนท์, 2562)

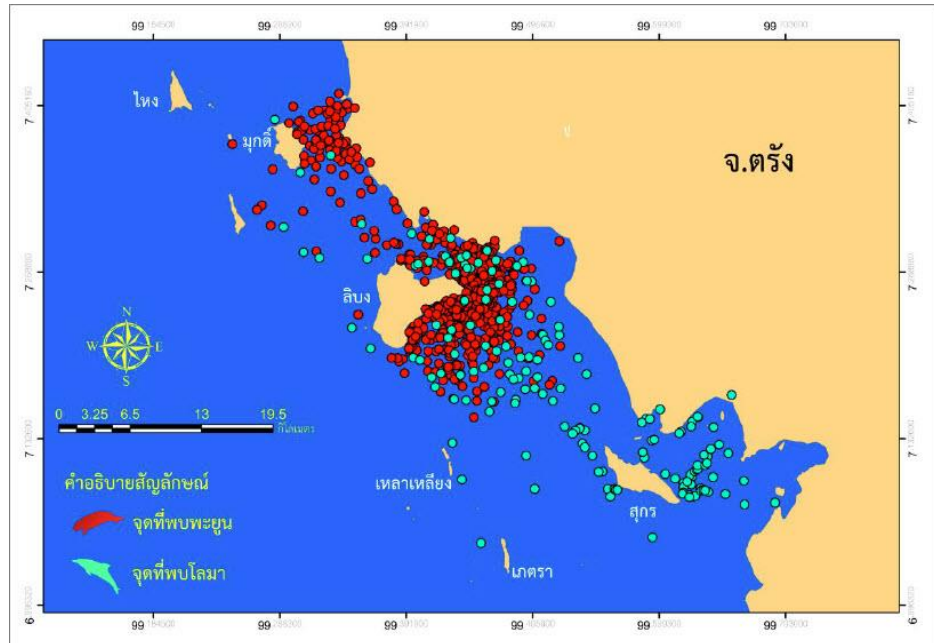
การจัดการขยะพลาสติกตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศไทย ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) กำหนดวิสัยทัศน์ตามแผนคือ “ก้าวสู่การจัดการพลาสติกที่ยั่งยืน ด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน” (Moving Towards Sustainable Plastic Management

by Circular Economy) โดยมีเป้าหมายสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม 2 เป้าหมาย คือ 1) การลด เลิกใช้พลาสติก ร้อยละ 100 ของพลาสติกเป้าหมาย ด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์อื่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทน ภายในปี พ.ศ. 2565 2) การนำพลาสติกเป้าหมายกลับไปใช้ประโยชน์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพลาสติกเป้าหมาย ภายในปี พ.ศ. 2565 โดยใช้ 3 มาตรการ คือ 1) ลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิด 2) ลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอน การบริโภคโดยการเลิกใช้แบบใช้ครั้งเดียว 3) จัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ต่อไป (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะพลาสติกให้เกิดความยั่งยืน ต้องมีระบบการจัดการและการคัดแยกวัสดุหลังการใช้งานโดยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ผู้ผลิต และผู้บริโภค ให้สามารถนำวัสดุกลับเข้าสู่วงจรการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง และภาครัฐต้องออกข้อกำหนดหรือกฎหมายที่รองรับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนที่เป็นรูปธรรม ออกแบบระบบการรวบรวมและจัดการขยะตามครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนภาครัฐกิจการและการผลิตควรคำนึงถึงประสิทธิผลเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (ทำให้ดีขึ้น) มากกว่าประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (ทำสิ่งผิดให้น้อยลง) จึงจะทำให้เกิดเป็นโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ลดปัญหา การขาดแคลนทรัพยากร ปัญหามลพิษและปัญหาขยะพลาสติกในประเทศไทยได้จริง (แสงระวี สานใจวงศ์, 2563) ส่วนการจัดการในระดับท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำหลักการ 3Rs ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้ในการจัดการขยะโดยเริ่มตั้งแต่ส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ขยะที่รีไซเคิลได้เมื่อเกิดการคัดแยกจะสามารถนำไปขายสร้างรายได้กลับมายังชุมชน ส่วนการจัดการขยะปลายทางก็เพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะปลายทาง โดยร่วมมือกับประชาชนที่ทำอาชีพคัดแยกขยะให้เข้ามาคัดแยกขยะไปขายเพื่อสร้าง รายได้ รวมไปถึงการนำขยะบางส่วนไปแปรรูปเป็นรูปแบบพลังงาน โดยส่งเสริมแนวคิดการจัดการขยะที่ยั่งยืนผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชนและธนาคารขยะที่มีการร่วมมือจัดตั้งระหว่างเทศบาลกับชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2562)

การเชื่อมโยงการพัฒนากิจกรรมการผลิตต่างๆ เพื่อให้สามารถนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าจากขยะ ลดการฝังกลบขยะลดปริมาณขยะจากบนบกสู่ทะเล และลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมการของประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล ชุมชนหรือองค์กรในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย ทั้งนี้ ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีกระบวนการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์

ปัญหาของชุมชน รู้จักเลือกสารที่สอดคล้องกับบริบทกับชุมชนอย่างแยบยล รวมทั้งการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเน้นการเข้าถึงประชาชนผู้รับสารเป็นสำคัญ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาของชุมชนและเปิดพื้นที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการควบคู่กัน ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (ธัญชนก ช่างเรือ, 2560)

รัฐบาลส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาขยะทะเล โดยร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) ภายใต้การสนับสนุนจากสหภาพยุโรป (European Union: EU) องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit : GIZ) เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถลดปริมาณขยะในทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจังหวัดตรังเป็นจังหวัดนำร่องและเริ่มดำเนินการในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง เนื่องจากพื้นที่ตำบลเกาะลิบงอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย หรือ แรมซาร์ไซด์ โดยสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้ขึ้นทะเบียนบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง และปากน้ำตรัง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ.2545 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีหญ้าทะเลมากที่สุดในประเทศไทย และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพะยูนซึ่งเป็นสัตว์ทะเลหายาก และเป็นสัตว์ป่าสงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563) และมีอัตราการตายเฉลี่ยต่อปีสูงมาก พบว่า มีพะยูนตายไม่ต่ำกว่า 12 ตัวต่อปีหรือเฉลี่ยเดือนละหนึ่งตัว (เพชร มโนปวิตร, 2562) เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2562 มาเรียมลูกพะยูนหลงฝูงถูกนำมาเลี้ยงไว้บริเวณเกาะลิบงและเป็นที่รู้จักทั่วประเทศได้ตายจากไป สาเหตุจากการกินเศษพลาสติกเข้าไปจนทำให้เกิดการติดเชื้อและถึงแก่ความตายในที่สุด ความตายของมาเรียมเป็นการตอกย้ำให้ตระหนักถึงปัญหาขยะทะเล โดยเฉพาะพื้นที่เกาะลิบงซึ่งเป็นแหล่งหญ้าทะเลและเป็นพื้นที่หาอาหารของพะยูนฝูงใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนของไทย เนื่องจากอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ ดังนั้น แนวทางสำคัญในการช่วยอนุรักษ์พะยูนและหญ้าทะเลอย่างยั่งยืน คือ การจัดการกับปัญหาขยะทะเลในพื้นที่เกาะลิบงอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1.1 แผนที่เกาะลิบังและบริเวณที่พบพะยูน

ที่มา <https://projects.dmcg.go.th/miniprojects/174/news/257/detail/48943>

ปัญหาขยะตามเกาะและชุมชนชายฝั่งขนาดเล็กเป็นความท้าทายต่อการจัดการอย่างมาก พื้นที่ตำบลเกาะลิบังมีจุดอ่อนในการจัดการขยะ คือ ยังไม่มีหน่วยงานศูนย์กลางในการสื่อสารจัดการขยะต้นทางในระดับตำบล ไม่มีนโยบายในการจัดการขยะต้นทางที่ชัดเจน มีความขัดแย้งของข้าราชการเมืองในพื้นที่ทำให้การขับเคลื่อนการจัดการขยะต้นทางบางพื้นที่ไม่เป็นหนึ่งเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ และลดขยะต้นทาง โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการคัดแยกขยะ อีกทั้งไม่มีนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความรู้ด้านการจัดการขยะครบวงจรเป็นผู้ดูแลการจัดการขยะปลายทาง นอกจากขยะในชุมชนแล้วยังมีปัญหาขยะทะเลเป็นปัญหาเรื้อรังในพื้นที่ตำบลเกาะลิบังมานาน โดยแหล่งกำเนิดขยะมาจากชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวและบางส่วนเป็นขยะที่ลอยมาจากที่อื่นทั้งจากชุมชนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินและถูกพัดพามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ ยังไม่มีระบบการขนส่งวัสดุรีไซเคิลออกจากเกาะ และโรงกำจัดขยะยังไม่สามารถแยกแยะขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สายสนิท พงศ์สุวรรณ, 2564)

การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการปัญหาขยะพื้นที่ตำบลเกาะลิบัง จึงเป็นอีกหนทางเลือกหนึ่งในการสร้างโอกาสให้กับประชาชนในการยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในระดับตำบลจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญ ที่มีบทบาทอย่างสูงในการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในชุมชนได้พัฒนาข้อตกลงและหาแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกันในการจัดการขยะชุมชน ตลอดจนการพัฒนามาตรการหรือแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลขนาดเล็กในชุมชนที่จะช่วยเพิ่มอัตราการรีไซเคิลในระดับครัวเรือน นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นต้นแบบในการจัดการขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็ก และเป็นโอกาสสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง และสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่นๆ ในประเทศไทยได้

นอกจากนี้งานวิจัยของ Kaveri Kala, Nomesh B. Bolia, Sushil (2020) เรื่อง นโยบายการสื่อสารการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพโดยสร้างจิตสำนึกพลเมือง ประเทศอินเดีย ได้ค้นพบว่าการจัดการขยะจะประสบความสำเร็จได้ต้องใช้การมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการจัดการขยะมูลฝอย สร้างการรับรู้ในหมู่ประชาชน และการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชนจะช่วยให้การขจัดอุปสรรคจากการต่อต้านของประชาชน และทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงนโยบายในการจัดการขยะ และการกำหนดการสื่อสารนโยบายการจัดการขยะที่ดี ที่หลายช่องทางสามารถนำไปปฏิบัติได้สำหรับการวางแผนแคมเปญเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามเป้าหมาย และผลการศึกษาวิจัยของ Monika Stepien (2015) เรื่องการจัดการระบบการสื่อสารในการจัดการของเสีย พบว่า การสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางการสื่อสารและต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชน ผู้อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน งานวิจัยทั้งสองชี้ให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

เนื่องจากพื้นที่เกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย ทั้งยังเป็นพื้นที่สำคัญในการอนุรักษ์พะยูนซึ่งเป็นสัตว์ทะเลหายากและเป็นสัตว์ป่าสงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์นำไปสู่ความสนใจของสังคม ประกอบกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการปัญหาขยะอันเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างโอกาสให้กับประชาชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม ตลอดจนบทบาทความสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะทะเล โดยใช้รูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นต้นแบบในการจัดการขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็ก และเป็นโอกาสสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งซึ่งสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่นๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง โดยข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และ เชิงปฏิบัติการในพื้นที่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในแก้ปัญหาขยะ และสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเพื่อการยกระดับการสื่อสารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่นๆ ในการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้เพื่อการจัดการขยะทะเลและขยะทั่วไปให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. คำถามการวิจัย

- 2.1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร
- 2.2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร
- 2.3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร
- 2.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
- 3.2 เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
- 3.3 เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
- 3.4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร

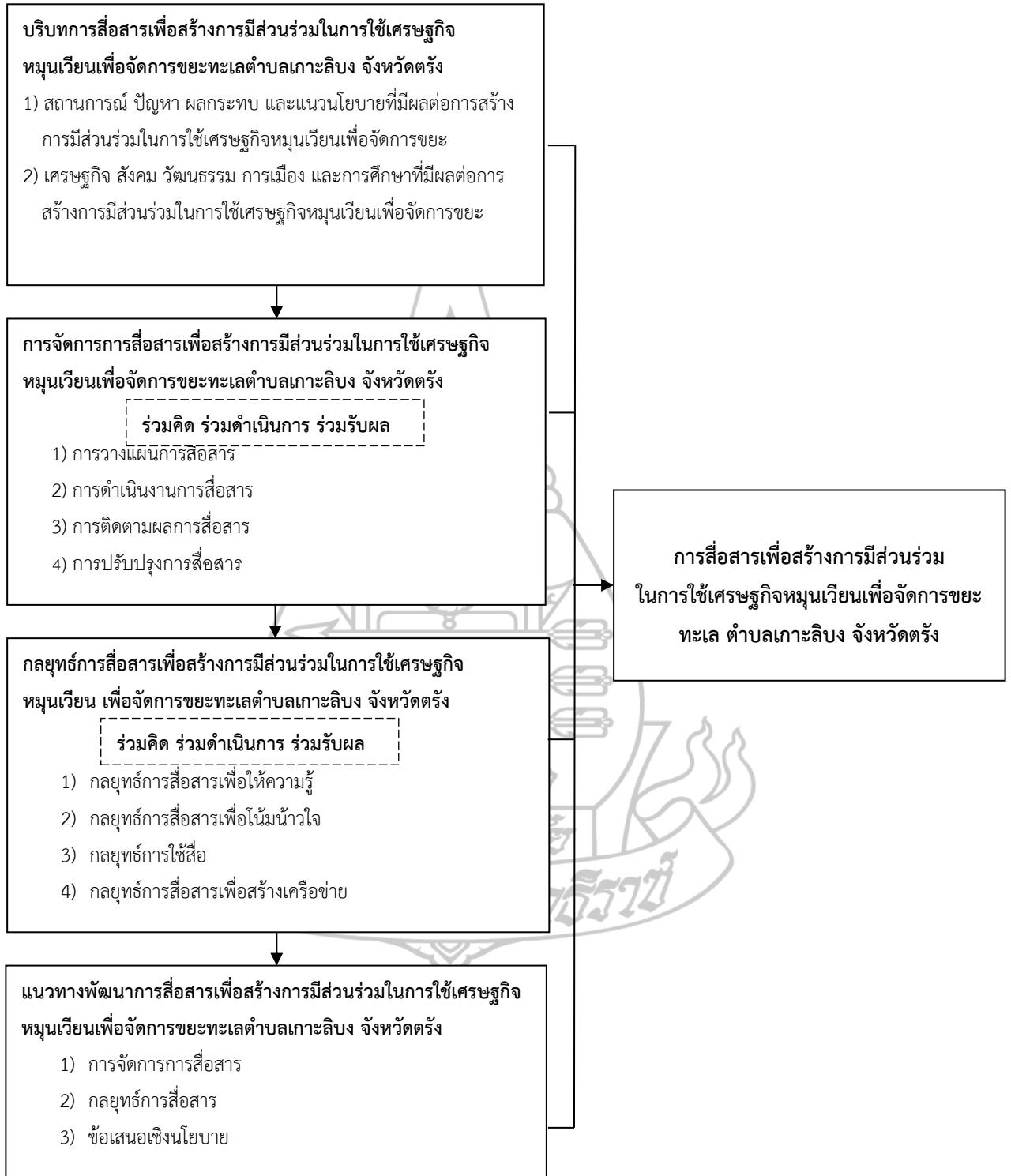
4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งหมดจำนวน 33 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร จำนวน 3 คน 2) กลุ่มแกนนำในการดำเนินการสื่อสาร จำนวน 11 คน 3) กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน 4) กลุ่มนักวิชาการ 3 คน และ 5) กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาในตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

4.4 ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาวิจัยโดยการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน – กันยายน 2566

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

6.1 การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่มีการวางแผน และมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การให้ความรู้ การปรับทัศนคติ เพื่อให้ประชาชนผู้รับสารเกิดการยอมรับ มีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปฏิบัติและมีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล โดยคาดหวังว่าหากมีการจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง โดยเกี่ยวข้องกับบริบทการสื่อสาร การจัดการการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร

6.2 บริบทการสื่อสาร หมายถึง สภาพแวดล้อม และ องค์ประกอบของชุมชนที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ได้แก่ สถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบ และแนวนโยบาย ส่วนที่ 2 ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการศึกษา

6.3 การจัดการการสื่อสาร หมายถึง การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ในการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสื่อสารการดำเนินงานการสื่อสาร การติดตามผลและการปรับปรุงการสื่อสาร โดยมุ่งจัดการกระบวนการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารเพื่อให้เกิดผล คือ การมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยกระบวนการจัดการการสื่อสาร ประกอบด้วย

6.3.1 การจัดการผู้ส่งสาร หมายถึง การจัดระบบการสื่อสารด้านผู้กำหนดนโยบาย ในการสื่อสารและเป็นผู้ดำเนินการสื่อสารองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แผนงานประเทศไทย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง

6.3.2 การจัดการสาร หมายถึง การจัดระบบการสื่อสารด้านประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

6.3.3 การจัดการสื่อ หมายถึง การจัดระบบการสื่อสารด้านสื่อออนไลน์ ประกอบด้วย สื่อกิจกรรม เช่น การประชุม การอบรมสัมมนา การบรรยาย การสาธิต สื่อบุคคล วิทยุชุมชน และสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์กลุ่ม

6.3.4 การจัดการผู้รับสาร หมายถึง การจัดระบบการสื่อสารด้านผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

6.4 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง กลวิธี หรือวิธีการอันแยบยล ในการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้ เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ในการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ กลยุทธ์ การใช้สื่อ และกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่าย โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้ประชาชนรู้จักรับผิดชอบต่อการจัดการขยะทะเลในระดับปัจเจก และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเลของชุมชนที่ศึกษาต่อไป

6.5 แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร หมายถึง ข้อเสนอหรือหลักเกณฑ์ในการปรับปรุง กระบวนการสื่อสารที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาต่อยอด ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย (1) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร (2) แนวทาง การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร (3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย

6.6 เศรษฐกิจหมุนเวียน หมายถึง การนำทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ วัสดุที่ผ่านการใช้แล้วนำ กลับมาแปรรูปแล้วนำไปใช้อีกในอนาคต หรือ นำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ของ ธุรกิจใหม่ โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากหลักการ 3Rs คือ Reduce คือ การลดใช้ หรือใช้เท่าที่จำเป็น Reuse คือ การใช้ซ้ำหรือการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด Recycle คือ การนำกลับมารีไซเคิลหรือนำ กลับมาแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ เฉพาะในกรอบของการจัดการขยะทะเล

6.7 ขยะทะเล หมายถึง ขยะของเหลือใช้ที่ถูกทิ้งลงสู่ทะเลทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ประกอบด้วยของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น พลาสติก ถัง ขวด ภาชนะใส่อาหาร และวัสดุที่ใช้ในการบรรจุหีบห่อ รวมทั้งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เช่น สายรัด แผ่นพลาสติก หมวกนิรภัย รองเท้า และเครื่องมือประมง เช่น แห อวน ลอบ

6.8 การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะทะเล หมายถึง การดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากขยะของเหลือใช้ที่ถูกทิ้งลงสู่ทะเลทั้งทางตรง และทางอ้อม เพื่อนำ กลับมาแปรรูปแล้วนำไปใช้อีกในอนาคต ตามหลักการ 3Rs คือ Reduce คือ การลดใช้ หรือ ใช้เท่าที่ จำเป็น Reuse คือ การใช้ซ้ำหรือการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด Recycle คือ การนำกลับมารีไซเคิล หรือนำกลับมาแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะทะเลของตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

6.9 ตำบลเกาะลิบง หมายถึง ตำบลหนึ่งในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มี 8 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นพื้นที่ชายฝั่งเป็นที่ราบอยู่ติดแผ่นดินใหญ่ ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม และ หมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาตุ ส่วนที่ 2 เป็นเกาะอยู่กลางทะเล จำนวน 3 เกาะ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน โดยเกาะลิบงเป็นที่ตั้ง

ของ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว ส่วนเกาะมุกด์ และ เกาะกระดาน อยู่ในอาณาเขตของ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 ประโยชน์เชิงวิชาการเพื่อทำให้เกิดความรู้ใหม่ ด้านการจัดการการสื่อสาร กลยุทธ์ การสื่อสารแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการ ขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

7.2 ประโยชน์เชิงการปฏิบัติในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจ หมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

7.3 ประโยชน์เชิงนโยบาย ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแก้ปัญหาขยะทะเล และประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่น ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะทะเลอันเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของ ประเทศต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลันตา จังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลันตา จังหวัดตรัง โดยเนื้อหาบทที่ 2 มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) แนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม 2) แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม 3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร 4) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการสร้างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 5) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
- 1.2 องค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 1.3 แบบจำลองว่าด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 1.4 เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 1.5 องค์ประกอบที่ทำให้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ
- 1.6 วิธีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
- 1.7 จุดหมายปลายทางของการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม

2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.2 ประโยชน์ที่เกิดจากกระบวนการของการมีส่วนร่วม
- 2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม
- 2.4 ระดับการมีส่วนร่วม
- 2.5 หลักปฏิบัติที่ดีของการมีส่วนร่วม
- 2.6 การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเสริมความรู้ ทักษะ

และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

4.1 ทฤษฎีความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม (KAP)

4.2 บทบาทของการสื่อสารต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของประชาชน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

5.1 แนวคิด 3Rs

5.2 การจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยปัจจัยหลักๆ คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม 2) องค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม 3) แบบจำลองว่าด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม 4) ระดับของการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร 5) องค์ประกอบที่ทำให้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ และ 6) จุดหมายปลายทางของการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564)

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาต่างๆ ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นเรื่องประชาสังคม ที่เน้นชุมชนและประชาคมที่มีความเท่าเทียมกัน โดยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันอย่างสนิทชิดเชื้อ เรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนชาวประมงชายฝั่งขนาดเล็กของชุมชนบ้านบางขุนไทร จังหวัดเพชรบุรี (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2545) ฯลฯ ทั้งนี้ การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การพัฒนาสัมฤทธิ์ผล เนื่องจากเป็นการบูรณาการวิธีการสื่อสารในทุกรูปแบบมาใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ ของประเทศ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดี (กมล ไชยสิทธิ์, 2563)

การนำการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาในด้านต่างๆ จะประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้ (Tuftte and Mefalopotlos, 2009, p.20) คือ (1) การประเมินการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participation Communication Assessment: PCA) เป็นการประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการ เครื่องมือในการสื่อสารที่จะนำมาใช้ในโครงการการสื่อสาร (2) การออกแบบ

กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้ การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุสู่การเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมาย (3) การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ซึ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ (4) การติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ในขั้นตอนนี้ต้องดำเนินการไปตลอดทั้งโครงการการสื่อสารและประเมินผลกระทบบetween การดำเนินโครงการการสื่อสารและผลกระทบสุดท้ายที่ได้รับ

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาทั้งในระดับประเทศ สังคม และชุมชนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดของการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ หรือธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการพัฒนาไปสู่คนในชุมชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้คนในสังคมเพื่อให้ชุมชนได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในสังคม และชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะถือว่าเป็นส่วนที่จะช่วยให้คนในสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ (วิสาขา ภูจินดา. 2558)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสื่อสาร สามารถพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2553) ดังนี้ (1) เป้าหมายของการสื่อสาร (2) ลักษณะของการสื่อสาร (3) ใครคือผู้ส่งสาร (4) ประเภทของเนื้อหาสาร (5) ประเภทของช่องทางการสื่อสาร (6) ผู้รับสารและการมี ปฏิกริยาป้อนกลับ นอกจากนี้ระดับของการมีส่วนร่วมในการสื่อสารสามารถกระทำได้หลายระดับโดยหลักๆ มี 3 ระดับ โดยเรียงจากระดับที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในฐานะของผู้รับสาร (2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร และ (3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนกำหนดนโยบายโดยการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน ถือได้ว่าเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์และกระบวนการผสมผสานหรือบูรณาการ ความคิดเห็น การตัดสินใจ การทำงาน ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันของปัจเจกบุคคลและหน่วยงานในลักษณะเป็นกลุ่มเป็นคณะมากกว่าการทำงานคนเดียว กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดซึ่งสิ่งๆ ที่เรามีแสดงออกในสิ่งๆ ที่เขาต้องการแสดงออกซึ่งปัญหาที่เผชิญและแสดงออกซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการทำงานร่วมกัน

1.2 องค์ประกอบของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ระดับต่างๆ ของการสื่อสารเพื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วม หรือเป็นตัวกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมนั้นๆ

โดยทั่วไปกระบวนการสื่อสารเพื่อมุ่งสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

- 1) เป้าหมายของการสื่อสาร ต้องมีการกำหนดว่าจะให้ชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่น ในระดับผู้แสดงหลัก ระดับผู้ร่วมแสดงหรือระดับผู้ร่วมกำหนดนโยบาย
- 2) รูปแบบของการสื่อสารต้องเป็นลักษณะสองทางและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน คือการเอื้อให้เกิดการโต้ตอบต่อกันให้มากที่สุด
- 3) ใครคือผู้ส่งสารที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากที่สุดและได้เอื้อต่อกระบวนการในการมีส่วนร่วมระหว่างกันหรือไม่
- 4) ประเภทของเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ชุมชน เป็นต้น
- 5) ประเภทของช่องทาง/สื่อ ที่ทั่วถึง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สื่อสมัยใหม่ เช่น พกสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อดั้งเดิมหรือสื่อของชุมชนเอง ซึ่งโดยรวมแล้วจะต้องเป็นสื่อที่สอดคล้องกับชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย
- 6) ใครคือผู้รับสารหรือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีช่องทางในการรับ-ส่งปฏิริยาตอบกลับระหว่างกันและกันด้วย

1.3 แบบจำลองว่าด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กาญจนา แก้วเทพ (2546) เรียกการสื่อสารด้วยกระบวนการของการมีส่วนร่วมว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยมองว่าสิ่งที่สำคัญในกระบวนการดังกล่าว ได้แก่ บทบาทของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถ้าเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมแบบจำลองที่ใช้จะเป็นการสื่อสารในรูปแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic model) เพราะเป็นลักษณะของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ไม่มีการแยกบทบาทที่ชัดเจนระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในกระบวนการสื่อสารนั้น เป็นการเปิดกว้างระหว่างกันและกันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารนั้นร่วมกัน

1.4 เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 1) การกระตุ้นให้ชุมชน/ประชาชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง
- 2) สร้างความมั่นใจให้ทุกฝ่ายหรือชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิด และความเชื่อของตนเอง เช่น การนำเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาเผยแพร่ในวงกว้างและขยายผลจนเกิดการยอมรับ
- 3) พิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อร่วมกันนับเป็นการพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีต่างๆ ได้ หากว่ามีโอกาสหรือได้รับโอกาส
- 4) สร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน อันเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืนมุมมองและทัศนะของตนเอง
- 5) ให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชนเอง
- 6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจเกิดจากการริเริ่มของชุมชนบางส่วนหรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือกับชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 7) เนื่องจากเนื้อหาของสื่อสารเพื่อชุมชนจะเป็นเรื่องราวที่มีสารประโยชน์ต่อชีวิตชุมชน ดังนั้น การสื่อสารประเภทนี้จึงตอบสนองความต้องการของชุมชนได้บ้างหรือเพิ่มมากขึ้น

เพื่อถ่วงดุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงที่มักเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาหรือสภาพความเป็นจริงที่ชุมชนเผชิญอยู่

1.5 องค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ ประโยชน์ของกระบวนการการมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเอื้อให้เกิดผลสำเร็จต่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพได้ ต้องมีองค์ประกอบด้านต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเช่น ขอบข่ายของงาน สภาพวัฒนธรรม องค์การ บุคคลตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ และที่ขาดไม่ได้ คือ องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่จะช่วยให้กระบวนการการมีส่วนร่วมเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1) การมีระบบการสื่อสารที่ดีในการประสานงานร่วมกัน ทั้งในรูปแบบของการสื่อสารแบบเป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ 2) การส่งเสริมให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 3) การส่งเสริมให้คนทุกระดับ ทุกฝ่ายตระหนักในศักยภาพของตน ที่ส่งผลต่อการริเริ่มและแก้ปัญหาต่างๆ 4) การให้ผลตอบแทนและการให้รางวัล การตอบสนอง การให้ความสำคัญในระดับต่างๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.6 วิธีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ในระดับต่างๆ ที่สามารถส่งผลสู่ความสำเร็จร่วมกันนั้น แบ่งออกเป็น 2 วิธีการหลัก (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564) 1) วิธีการสื่อสารที่แบ่งตามระดับของการมีส่วนร่วม วิธีการสื่อสารนี้จะแบ่งตามระดับของการมีส่วนร่วม 3 ระดับหลัก คือ (1) การมีส่วนร่วมระดับเบื้องต้น คือการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารหรือผู้ใช้สาร วิธีการสื่อสารที่ใช้จะเน้นที่ผู้ส่งสาร เนื้อหาของสารหรือข้อมูล สื่อหรือช่องทางที่จะใช้ในการเผยแพร่ไปสู่กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้รับสารที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบปลายทาง เพราะถือว่าหากว่าผู้ส่งสารมีประสิทธิภาพ มีสารที่ดี ใช้สื่อหรือช่องทางที่ดีแล้ว ผู้รับสารที่อยู่ปลายทางก็จะได้รับสารนั้นๆ แน่นนอน (2) การมีส่วนร่วมระดับที่สูงขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารในระดับที่สูงขึ้น (3) การมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้ขึ้นกับความรู้ความเข้าใจและความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นต้องมีความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญในส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนโครงสร้างของระบบการสื่อสารที่มีอยู่ 2) วิธีการสื่อสารที่แบ่งตามลักษณะของสื่อหรือช่องทางของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ 1) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางแบบเดิมที่ใช้กันทั่วไปคือการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ที่อาจมีการพบปะพูดคุยในรูปแบบต่างๆ เช่น การตั้งวงคุย สภากาแฟ การจัดวงเสวนา การจัดประเด็นประชุมปรึกษาหารือ การร่วมกิจกรรมสัมพันธ์ต่างๆ หรือแม้แต่การร่วมวงการแสดงต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสในการสื่อสารระหว่างกันและกันอย่างเต็มที่ ทุกฝ่ายมีโอกาสและมีบทบาทที่ค่อนข้างเท่าเทียมกันในการสื่อสาร ความเป็นตัวตน สื่อสารในสิ่งที่ตนเองต้องการ รวมทั้งสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์สังคมร่วมกัน (2) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เป็นเพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการ

สื่อสารที่พัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง จึงเอื้อต่อกระบวนการและวิธีการสื่อสารให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกมากยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในกลุ่มของผู้คนที่มีความสนใจร่วมกันเป็นไปอย่างแพร่หลายทั่วถึง การติดตาม การตรวจสอบ ตลอดจนการประเมินตนเองก็สามารถที่จะทำได้ผ่านการสื่อสารด้วยระบบดาวเทียม ระบบออนไลน์รูปแบบต่างๆ

1.7 จุดหมายปลายทางของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสื่อสารนับว่าเป็นกระบวนการและเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญ เพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันอาจจะเป็นจุดมุ่งหมายในระดับใดก็ได้ โดยอาจเริ่มได้ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน ระดับสังคมและระดับโลก ทั้งนี้เพราะกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่กระบวนการทำงานร่วมกันสู่การพัฒนาตนเองหรือสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน บนพื้นฐานศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้ แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตั้งความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและ/หรือความรู้ความสามารถคนในชุมชน โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกระบวนการ โดยอาศัยกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม (Activity-Based Participation) ที่เหมาะสมกับบริบทและภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในชุมชน (อภิชาต พุกสวัสดิ์, 2564) การพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หากประชาชนได้รับการสนับสนุนและ/หรือ ได้รับโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ประชาชนในชุมชนจะกลายเป็นทรัพยากรบุคคลและ/หรือ "สื่อบุคคล" ที่เข้มแข็งที่สามารถพัฒนาต่อยอดเป็น "ผู้นำ/แกนนำชุมชน" ที่สร้างคุณประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม จนในที่สุดคนในชุมชนๆ สามารถดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนต่อไปได้ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารจากล่างขึ้นบนหรือจากภาคประชาชน หรือการสื่อสารจากประชาชนสู่ภาคประชาชนเพื่อต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนและที่สำคัญ คือ การสร้างและพัฒนาประชาชนในชุมชนให้กลายเป็นผู้ส่งสาร และผู้รับสารเพื่อเป็น Smart User ที่จะเลือกกระบวนการสื่อสาร ทั้งการเลือกสาร การบูรณาการใช้สื่อมวลชน/สื่อใหม่ และสื่อชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นนวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

โดยสรุป การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สามารถจะใช้เป็นทางออกในการพัฒนาในทุกระดับอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดระบบของกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลายองค์การและหน่วยงานในระดับต่างๆ ยอมรับว่า กระบวนการของการมีส่วนร่วมสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาในการดำเนินงานตามข้อเสนอโครงการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543)

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น นับว่าเป็นกระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะมีฐานมาจากแนวคิดหลักๆ ร่วมกัน 3 ประการ คือ 1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของบุคคลซึ่งกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม 2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น การลงมือกระทำร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา 3) การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองวัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ แนวคิดการมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวคิดที่มีขอบเขตกว้างขวางและสะท้อนให้เห็นความเชื่อที่หลากหลาย (อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์, 2564)

2.2 ประโยชน์ที่เกิดจากกระบวนการของการมีส่วนร่วม นับว่าเป็นประโยชน์ที่ทุกฝ่ายล้วนได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน เพราะในกระบวนการการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องมีการกำหนดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนร่วมกัน การกำหนดแนวทาง กำหนดข้อจำกัดต่างๆ ตลอดจนเปิดให้ทุกคนทุกฝ่ายมีโอกาสในการเสนอแนะ การเป็นผู้นำร่วมกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมองขอบเขตและความต่อเนื่องในการทำงานของตนและของส่วนรวมอย่างชัดเจน สามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ร่วมกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้ คือ การได้มีโอกาสพัฒนาบุคลากรร่วมกัน การได้พัฒนาภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีร่วมกัน การได้มีโอกาสขยายเครือข่ายการพบปะและการบริการต่างๆ ร่วมกัน การลดช่องว่างในการให้บริการและการแก้ปัญหาในการให้บริการต่างๆ ร่วมกัน การเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ลดความซ้ำซ้อนและช่วยให้เกิดการประหยัดในด้านต่างๆ

การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ

กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ (ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์, 2551)

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาของภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ควรพิจารณาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม เช่น ลักษณะของบุคคล (ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน วัด) ชนชั้นทางสังคม (อาชีพ รายได้ การศึกษา) ลักษณะทางสังคม (ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมชุมชน) ระบบการเมือง (แนวคิด และปรัชญาของการเมืองท้องถิ่นในแต่ละชุมชน) และผลประโยชน์ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อันสืบเนื่องมาจากความใกล้ชิดและการเข้าถึงปัญหาข้อมูลข่าวสาร บริบททางสังคม เศรษฐกิจ (อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์, 2564) ทั้งนี้ เงื่อนไขและความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยเงื่อนไขหลัก 3 ประการด้วยกันคือ 1) ทุกคนหรือประชาชนส่วนใหญ่ต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียม 2) ทุกคนหรือประชาชนส่วนใหญ่ต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วมในระดับใดๆ ที่ตนต้องการและที่ตนมีความสามารถ 3) ทุกคนหรือประชาชนส่วนใหญ่ต้องเห็นความสำคัญหรือเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564)

2.4 ระดับการมีส่วนร่วม เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สามารถบ่งบอกประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมได้ โดยระดับการมีส่วนร่วมนี้มีการกล่าวไว้ในหลายแนวคิดที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับคือ แนวคิดของ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1997, pp. 7-10) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ระดับ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) อาจเป็นการตัดสินใจ ตั้งแต่ใน ระยะเริ่มต้นดำเนินกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) โดยให้การสนับสนุนด้าน ทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร การประสานความร่วมมือ การร่วมแรงร่วมใจกัน
- 3) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Benefits) ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบการดำเนิน กิจกรรมการพัฒนาในทุกๆระดับ

2.5 หลักปฏิบัติที่ดีของการมีส่วนร่วม แบ่งเป็นหลักการ 3 ลำดับชั้น (Three tiers of PP Principles) (André, 2006) ได้แก่ หลักการทั่วไป (Basic Principle) หลักการในการดำเนินการ (Operating Principles) และแนวทางการพัฒนา (Developing Guidelines)

หลักการทั่วไป (Basic Principle) ประกอบด้วย

1) ความเข้าใจบริบท (Adapted to the context): ทำความเข้าใจบริบทของสังคม ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชน มีความเคารพต่อประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

2) การให้ข้อมูลเชิงรุก (Informative and Proactive): ระลึกเสมอว่าชุมชนมีสิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนและสาธารณชนที่สนใจ โครงการเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3) ปรับวิธีการสื่อสาร (Adaptive and Communicative): สาธารณชนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านประชากร ความรู้ อำนาจ ค่านิยม และความสนใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจโครงการ

4) ความหลากหลายและเท่าเทียม (Inclusive and Equitable): เปิดโอกาสให้สาธารณชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับการป้องกันผลกระทบแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้หญิง เด็ก คนชรา และคนยากจน นอกจากนี้ควรคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตด้วย (equity between present and future generation)

5) การให้ความรู้ (Educative): ให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มโดยคำนึงถึง ค่านิยม ผลประโยชน์ สิทธิและหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม

6) ความร่วมมือ (Cooperative): สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ประณีประนอม และหาฉันทามติร่วมกันในประเด็นความขัดแย้งมากกว่าการเผชิญหน้า พยายามหาข้อตกลงร่วมกันในภาพรวม

7) นำความเห็นจากการมีส่วนร่วมมาพิจารณา (Imputable): นำความเห็นที่ได้รับจากประชาชนไปปรับปรุงข้อเสนอโครงการ และส่งข้อมูลกลับไปยังผู้มีส่วนได้เสียเพื่อแจ้งให้ทราบว่าประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างไรบ้าง

หลักการในการดำเนินการ (Operating Principles): นอกจากหลักการทั่วไปข้างต้นแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) เริ่มต้นเร็วและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ (Initiated early and sustained): ควรเปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น จะทำให้เจ้าของโครงการมีภาพลักษณ์ที่ดี และช่วยให้หน่วยงานที่มีหน้าที่พิจารณารายงานให้ความเห็นชอบต่อรายงานได้อย่างมั่นใจ

2) มีการเตรียมการที่ดีและมุ่งประเด็นที่สามารถต่อรองได้ (Well planned and focused on negotiable issues): ก่อนดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมใดๆ ผู้จัดต้องเตรียมการให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์กระบวนการ กติกา และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการมีส่วนร่วม

หากไม่สามารถหาฉันทามติได้ ควรมุ่งไปที่ประเด็นที่สามารถต่อรองได้ โดยเน้นการทำความเข้าใจคุณค่าและผลประโยชน์ของผู้เข้าร่วมกระบวนการซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

3) ให้ความสนับสนุนผู้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม (Supportive to participants): สนับสนุนผู้เข้าร่วมกระบวนการให้เข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการแสดงความคิดเห็น พิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าร่วมกระบวนการได้ และสร้างเสริมศักยภาพของกลุ่มที่ไม่มีวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมให้สามารถเข้าร่วมกระบวนการได้

4) การกำหนดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (Tiered and optimized): ควรกำหนดการมีส่วนร่วมไว้ในขั้นตอนที่เหมาะสม (เช่น ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินโครงการ เป็นต้น) เป็นระยะ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องสละทั้งเวลาและเงินในการเข้าร่วมดังนั้นการเลือกเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมจึงมีผลต่อความพอใจในการเข้าร่วมของประชาชน

5) การเปิดเผยและโปร่งใส (Open and transparent): ประชาชนที่ทั้งอาจได้รับผลกระทบจากโครงการหรือประชาชนที่สนใจโครงการทุกคนต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกชาติพันธุ์ เพศ หรือรายได้ นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ (professional experts) ประเมินข้อเสนอโครงการผ่านกิจกรรมมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่เกี่ยวข้องเช่น การจัดประชุม หรือการทำประชาพิจารณ์

6) มุ่งเน้นบริบท (Context-oriented): เนื่องจากชุมชนแต่ละชุมชนมีกฎในการอยู่ร่วมกันและวิธีการจัดการความขัดแย้งของตนเองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น ควรจัดวิธีการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับข้อปฏิบัติที่ชุมชนยึดถือ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพในกฎของชุมชนและทำให้ผู้เข้าร่วมมีความมั่นใจในกระบวนการและผลลัพธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมด้วย

7) ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องแม่นยำ (Credible and rigorous): การดำเนินการมีส่วนร่วมต้องเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและเป็นมืออาชีพ ผู้ดำเนินรายการ (facilitator) ต้องมีความเป็นกลางเพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันเพื่อลดความตึงเครียดและความขัดแย้ง ในบริบทที่สามารถดำเนินการอย่างเป็นทางการ ควรนำข้อปฏิบัติทางจริยธรรม (code of ethics) มาใช้

แนวทางการพัฒนา (Developing Guidelines): ทุกฝ่ายควรสนับสนุนแนวทางต่อไปนี้ เพื่อปรับปรุงผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1) สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ในที่นี้อาจต้องมีการปรับปรุงข้อมูลโครงการให้มีความละเอียดมากขึ้นสำหรับการมีส่วนร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเลือกเฉพาะประเด็นที่มีความสำคัญในขั้นตอนการตัดสินใจ

2) มีกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นในกระบวนการตัดสินใจ

- 3) วิธีการที่สร้างสรรค์ในการดึงผู้มีส่วนได้เสียให้เข้าร่วมกระบวนการ
- 4) ความเป็นธรรมและเท่าเทียม

2.6 การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทั้งในมิติของการบริหารงาน การบริหารคนบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ตามกระบวนการทัศน์การพัฒนาแบบทางเลือก (Mercado, 1999) กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากปราศจากการสื่อสารซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ในทางกลับกันก็เป็นการใช้เครื่องมือใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผล โดยเน้นการบริหารจัดการทั้งในมิติของการบริหารงาน และการบริหารคนบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการทัศน์การพัฒนาแบบทางเลือก (Mercado, 1999) กล่าวคือ (1) การวางแผน ควรสร้างแนวคิดเชิงบวกในการพัฒนา และการใช้ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาร่วมกัน โดยนักพัฒนาและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนเพื่อสะท้อนภาพที่แท้จริง ทั้งนี้ สามารถใช้หลักการของ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ชุมชนจากทั้งปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนา ควรใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาวิธีการแก้ไข และการดำเนินการแก้ไข โดยนักพัฒนามีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน สร้างความยั่งยืน และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เป็นนักพัฒนาชุมชน (2) การปฏิบัติงาน ควรใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมทั้งในแบบที่เป็นและไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อชุมชนเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนสนใจและเข้าร่วมงานกิจกรรมการพัฒนา เช่น การใช้หอกระจายข่าวเพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ทั้งนี้ บริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชน ดังนั้นการสร้างการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่จัดทำโดยการวิจัยทั้งแบบที่เป็นและไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสำรวจ ฯลฯ (3) การประเมินผล ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและประเมินผลตามความคิดเห็นของคนในชุมชน (อภิชาติ พุกสวัสดิ์, 2564)

การแสวงหาแนวทางหรือเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มจากการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความเห็น การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐต้องจริงใจ เปิดเผย ซื่อสัตย์ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอเพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชน รวมไปถึงภาครัฐต้องเพิ่มการอำนวยความสะดวก เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและการร่วมผลิตในการจัดบริการสาธารณะกับทางภาครัฐได้มากยิ่งขึ้น (ปิยากร หวังมหาพร, 2563) สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่ข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

โดยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ดังนี้ คือ (1) การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ การวางโครงการ วิธีการติดตามผล การประเมินผลและตรวจสอบเพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ (2) การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมามีต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด (3) การร่วมการดำเนินการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมประชุมร่วมดำเนินการ เป็นต้น (4) การร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การรับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางวัตถุผลประโยชน์ ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร

การจัดการการสื่อสาร เป็นแนวความคิดที่เกิดจากการผสมผสานหลักการสื่อสาร และการจัดการเข้าด้วยกัน การจัดการทางการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล และการปรับปรุงการสื่อสารทุกรูปแบบอย่างให้เป็นระบบระเบียบ และมุ่งเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือที่จะทำให้องค์การสามารถใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้ตามที่ตั้งไว้ ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ดำเนินไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จ ในส่วนการสื่อสารภายในองค์การ ผู้บริหาร บุคลากรในทุกๆ ระดับ จะสามารถเข้าถึงในสิ่งที่ต้องการสื่อสารออกไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเข้าใจที่ตรงกัน ในการปฏิบัติงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสำเร็จลุล่วง การจัดการทางการสื่อสารยังเป็นการจัดระบบระเบียบของกระบวนการสื่อสารในองค์การ โดยเฉพาะช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จต่อการบริหารระหว่างองค์การ และภายนอกอีกด้วย สำหรับทางปฏิบัติ ทั้งผู้บริหารและบุคลากรในองค์การจะต้องได้รับรางวัลใจที่เหมือนกัน เพื่อให้เกิดเป้าหมายในการทำงานร่วมกันของคนสองกลุ่มนี้

และนำไปสู่การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และความเข้าใจที่ตรงกัน กิจกรรมของการจัดการทางการสื่อสาร ประกอบไปด้วย การวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารขององค์กร การออกแบบกิจกรรมการสื่อสารทั้งภายใน และภายนอกองค์กร การควบคุมการไหลของข่าวสาร และการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยี (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และอรรถพร กงวิไล, 2550, น.4) ซึ่งเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ ก็มีความก้าวหน้าทั้งในแง่ ของการใช้งาน และความรวดเร็ว ซึ่งผู้บริหารจะต้องพัฒนาและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และอรรถพร กงวิไล, 2550, น. 4) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า วิธีการดำเนินงานในการจัดการ ทางการสื่อสารที่ทำได้ง่ายที่สุดนั้น คือ การสื่อสารที่ใช้วิธีการง่ายๆ ไม่มีความซับซ้อน แต่ต้องเป็นการ สื่อสารที่จัดลำดับชั้น เป็นการสื่อสารที่มีสองทิศทาง รวมไปถึงการให้รางวัลในรูปแบบที่ง่ายๆ เพื่อเป็น การจูงใจ (เชริษา ตีสุมบูรณ์, 2555, น. 44) ได้เสนอการนำแนวคิดการจัดการทางการสื่อสารองค์กร มาปรับใช้ในการสื่อสาร โดยใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์อย่างหนึ่งในการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อผลักดันการดำเนินงานภายในองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทางธุรกิจ การบริหารจัดการพฤติกรรม การทำงานเป็นกลุ่มของบุคลากร เพื่อให้เกิดทีมเวิร์ค (Teamwork) และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เป็น ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานภายในองค์กรอย่างแท้จริง โดยใช้การจัดการทางการสื่อสารตั้งแต่ขั้นตอน การวางแผน จนไปสู่การดำเนินการจัดการ การสื่อสารของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทิศทาง และเป็นโอกาสให้บุคลากรสามารถสื่อสารไปยังผู้บริหารได้มากขึ้น นอกจากนี้ สุรพงษ์ โสธนะ เสถียร (2550, น. 33) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทางการสื่อสารขององค์กรหลากหลาย ขนาดและประเภท พบว่า การจัดการทางการสื่อสารนั้น สามารถระบุตัวแปรที่จำเป็นในการอธิบาย ปรัชญาการจัดการจัดการทางการสื่อสารได้ทั้งหมด 22 ตัวแปร และเมื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ แล้วสามารถจัดระบบของตัวแปรได้ 2 กลุ่ม คือ การจัดระเบียบทางการสื่อสาร และปัจจัยในกระบวนการ ทางการจัดการการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้าง ความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทย (ภัทริรา ธีรสวัสดิ์, 2562) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการ การสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทยนั้น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ ขั้นตอนที่ 1 การระบุจุดยืนของกิจการ ที่ต้องสะท้อนภาพความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นปัญหาทางสังคมที่ต้องการ พัฒนา และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสาร ที่ครอบคลุมโดยในส่วนของผู้ส่งสารที่จะเป็นตัวจักรสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสาร ขั้นตอนที่ 3 การกำหนด ประสิทธิภาพของการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการมองประสิทธิผล หรือความสำเร็จในเชิงธุรกิจเป็นสำคัญภายใต้แนวคิด “ถ้าเราอยู่ด้วยตนเองไม่ได้แล้วเราจะช่วยคนอื่น ได้อย่างไร” นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวบ้านหรือกลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จจากการพัฒนา จะกลาย มาเป็นอีกหนึ่งผู้ส่งสารที่สำคัญ ในการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการ โดยสารจะเน้นการนำเสนอ ผลงานหรือเรื่องราวของประเด็นทางสังคมที่ต้องการพัฒนา ประโยชน์และคุณค่าที่สำคัญของสินค้า หรือบริการที่เป็นผลิตภัณฑ์หลักในเชิงธุรกิจ ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่เน้นการกระตุ้นความสนใจใน

เชิงเหตุและผลเป็นสำคัญ โดยในส่วนของช่องทางการสื่อสารจะให้ความสำคัญกับสื่อ 3 ประเภทหลัก คือ สื่อบุคคล สื่อองค์กร โดยเฉพาะในส่วนของสื่อดิจิทัล และสื่อเชิงข่าว

ในระดับท้องถิ่นการจัดการการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาของชุมชน ควรจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดว่าจะใครทำอะไร เมื่อไร อย่างไร และจะสำเร็จ โดยการดำเนินงานในรูปแบบใด การสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของกระบวนการจัดการทั้งหมดด้วยเหตุผลหลัก 4 ประการ คือ 1) การสื่อสารเป็นกระบวนการเชื่อมโยงการจัดการ 2) การสื่อสารเป็นวิธีการหลักที่ผู้คนได้รับและแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) กิจกรรมที่ใช้เวลานานที่สุดที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสื่อสาร 4) ข้อมูลและการสื่อสารเป็นตัวแทนของอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สรชัด สุจิตต์, 2565)

โดยสรุป การจัดการการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินโครงการ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน มีการวางแผนให้ชัดเจนว่าจะสื่อสารออกไปในรูปแบบใด ช่องทางใด กับใคร มีการติดตามผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และเมื่อสื่อสารออกไปแล้วประชาชนมีทัศนคติเชิงบวก มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผล

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเสริมความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ ดิน รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ตลอดจนจนสถานการณ์นโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเทคโนโลยีนวัตกรรม

4.1 ทฤษฎีความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม (KAP) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการที่ผู้ส่งสารให้ความรู้ ข้อมูลและข่าวสาร (Knowledge & Information) ไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารมีความรู้ ความเข้าใจ ในตัวสาร ก็จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือความเชื่อ (Attitude) เมื่อผู้รับสารเกิดทัศนคติไม่ว่าจะในด้านบวกหรือด้านลบต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็จะส่งผลให้เกิดแนวโน้มต่อพฤติกรรม (Practice) เพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม มักนำมาใช้ร่วมกับทฤษฎีรณรงค์ในการรณรงค์ทางสังคม และการเมืองการปกครอง หากประยุกต์ใช้กับงานด้านการเมือง มักจะมีความมุ่งหวังเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการได้มาซึ่งอำนาจ เช่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หากประยุกต์ใช้ในงานด้านสังคม มักจะมุ่งหวังให้ผู้รับสารเกิดการปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานการรณรงค์ โดยผู้รณรงค์จะทำการ

สื่อสารความรู้ ข่าวสาร ให้ผู้รับสารเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดการมีส่วนร่วม โน้มน้าวใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมาขึ้นชอบหรือสนับสนุนโครงการรณรงค์นั้นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรือพฤติกรรมตามนโยบายหรือวัตถุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการรณรงค์หรือต้องการเปลี่ยนแปลง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) โดยหลักการทางจิตวิทยาการสื่อสารสิ่งแวดล้อมมักนิยมใช้ K-A-P ในการทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่า ความรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักหรือเกิดจิตสำนึก และเกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด ดังนั้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งเร้าภายในและภายนอกของคนเรา ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ข้อมูลและสารสนเทศที่ผสมผสานกับประสบการณ์ ความรอบรู้ในบริบท การแปลความหมาย การแสดงความคิดเห็น โดยเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสูงพร้อมจะนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในการทำงาน ความรู้เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลอย่างหนึ่ง นักวิจัยส่วนมากเชื่อว่า มีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่สัมพันธ์โดยตรงกับความรู้และจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 80 พบว่า พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและไม่เป็นพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เกิดจากแรงจูงใจที่เป็นสถานการณ์ และปัจจัยภายในอื่นๆ มากกว่าเป็นเรื่องของความรู้ ความรู้สิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นสิ่งจำเป็นต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ และต้องรู้ถึงพฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในระดับจิตสำนึก (Kollmuss and Agyeman, 2002) อีกทั้งควรเพิ่มความรู้ที่ถูกต้องให้มากขึ้น เพื่อให้มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม (Zecha, 2010)

ทัศนคติ (Attitude) หรือ ความตระหนัก/จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกในทางบวกและลบต่อสิ่งของ ผู้คน หรือประเด็นต่างๆ เป็นส่วนของความรู้สึคนึกคิดที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม ทัศนคติดีมีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จึงควรส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้สึกในทางที่เป็นคุณกับสิ่งแวดล้อม ผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมีทัศนคติ/ความตระหนักในทางบวกด้วยเทคนิคต่างๆ ทั้งด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา การพยายามให้กลุ่มเป้าหมายได้รับประสบการณ์ตรง เป็นต้น ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมหรือปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (Practice / Environmental behavior) เป็นการแสดงออกหรือการกระทำในระดับจิตสำนึก เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่ให้คุณกับผู้อื่น โดยผู้ที่แสดงพฤติกรรมต้องเป็นผู้เสียสละเพื่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

ดังนั้น ในการจัดการขยะ จึงเป็นการจัดการกับจิตสำนึกของคน ซึ่งรูปแบบการสื่อสารที่ใช้จะเป็นการสื่อสารที่ต้องเข้าไปกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งการสื่อสารที่

จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นอยู่บนหลักการของ การให้ความรู้ (Knowledge) เพื่อปรับทัศนคติ (Attitude) แล้วเกิดพฤติกรรม (Practice) หรือหลักการ K-A-P นั้นเอง

4.2 บทบาทของการสื่อสารต่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของประชาชน

การสื่อสารช่วยเสริมสร้างความรู้และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมได้ 2 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม โดยทำให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจ สร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งควรเสริมแหล่งความรู้เผยแพร่ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นด้วย เช่น การจัดค่ายสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ การปลูกและอนุรักษ์ต้นไม้ และ 2) การใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล กิจกรรมรณรงค์ อินเทอร์เน็ต

สื่อ เป็นสิ่งเร้า หรือ ปัจจัยกระตุ้นประเภทหนึ่ง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในระดับปัจเจกชน ในรูปแบบของความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ เนื่องจากสื่อสามารถถ่ายทอดภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเสมือนจริงได้ ย่อมมีผลต่อความคิด ความรู้สึกของบุคคล อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้ขณะเดียวกันการคัดเลือกสารก็มีความสำคัญ ซึ่งนักสื่อสารและนักจัดการสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในการคัดเลือกสารที่ต้องการสื่อออกไปยังสาธารณะ และการวางแผนการใช้สื่อเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ความคิดเห็นของสาธารณชนเกี่ยวกับปัญหาสังคมอาจผันแปรตามอิทธิพลของข่าวในสื่อ เช่น การนำเสนอข่าวอาจทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งข้อมูลและเป็นผู้กระตุ้น โดยการเน้นความสนใจในเรื่องนั้นๆ เช่น ปัญหาผู้บริโภคร การทำผิดกฎหมายของรัฐบาล วิกฤตการณ์ พลังงาน หรือ ขยะชายฝั่งทะเล ประชาชนต่างให้ความสนใจกับการนำเสนอของสื่อ และเนื่องจากข่าวสารสาธารณะขึ้นกับสื่อ ดังนั้น ความสนใจและความรู้สึกของผู้รับสารก็ได้รับการกระตุ้น สื่อจึงมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดความคิดเห็นของประชาชน

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในสังคมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม จากอดีตถึงปัจจุบัน สังคมไทยมีพัฒนาการด้านการสื่อสารระหว่างกลุ่มคนในการผนึกกำลังแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละฝ่ายให้ความสำคัญกับการรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของสาธารณชนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการจัดขยะ สามารถใช้การสื่อสารรณรงค์ ใช้สื่อกิจกรรม สื่อสารแบบเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ (Knowledge) การปรับทัศนคติ (Attitude) และการสร้างพฤติกรรม (Practice) ซึ่งเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกให้บุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อการจัดการขยะในระดับปัจเจกและขยายผลในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเลของชุมชนที่ศึกษาต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพยายามยืดอายุการใช้งานสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าจากการใช้ผลิตภัณฑ์ อันเป็นกลไกหนึ่งเพื่อการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวปฏิบัติของเศรษฐกิจหมุนเวียนกับแนวปฏิบัติของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความสัมพันธ์กัน

เศรษฐกิจหมุนเวียน หมายถึง ระบบที่อุตสาหกรรมมีการวางแผนและออกแบบสำหรับคืนสภาพหรือให้ชีวิตใหม่แก่วัสดุต่างๆ ในวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ แทนที่จะทิ้งไปเป็นของเสียหรือขยะเมื่อสิ้นสุดการบริโภค โดยเป็นการนำวัสดุที่เป็นองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นกลับมาสร้างคุณค่าใหม่ หมุนเวียนเป็นวงจรต่อเนื่องโดยไม่มีของเสีย โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความสมดุลในการตั้งทรัพยากรธรรมชาติมาใช้งานใหม่ ควบคู่ไปกับการสร้างระบบและการออกแบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมภายนอกเชิงลบ (รติมา คชนันท์, 2562)

แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโลกอย่างยั่งยืน (Robért, Broman, & Basile, 2013) แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นฐานความคิด (Schools of Thought) ต่อแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม (Yubei Gong and Jianne Whelt, 2020) ดังนี้

แนวคิด Blue Economy คือ ระบบเศรษฐกิจอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเล และเกี่ยวเนื่องกับทะเล โดยที่ผ่านมาพบว่าทรัพยากรทางทะเลได้รับความเสียหายอย่างมากจากขยะต่างๆ ที่ถูกทิ้งลงทะเล

แนวคิด Biomimicry โดย Janine Benyus เสนอแนวคิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อหาทางออกที่ยั่งยืนแก่มวลมนุษยชาติที่กำลังประสบปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรและปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาและการออกแบบวัสดุสังเคราะห์ที่เลียนแบบจากรูปแบบ และยุทธวิธีที่เป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ เป็นแนวคิดที่เน้นการศึกษาทำความเข้าใจกลไกของความละเอียดซับซ้อนของธรรมชาติ แล้วนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น การผลิตซีเมนต์ที่ใช้วัสดุเลียนแบบกระบวนการสร้างหินปูนของปะการังเพื่อทดแทนการระเบิดภูเขา เป็นต้น

แนวคิด Cradle to Cradle (Andreas Meyer and Petra Schnekler, 2019) แนวคิดนี้จำแนกวัสดุที่ใช้ในการผลิตต่างๆ ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัสดุชีวภาพ (Biological) และกลุ่มวัสดุสังเคราะห์ (Technical) โดยทั้งสองกลุ่มนี้มีวงจรชีวิต (Cycle) การหมุนเวียนที่ต่างกัน กลุ่มวัสดุชีวภาพเกิดจากธรรมชาติมีวิธีการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ประโยชน์ด้วยการย่อยสลายตามธรรมชาติ มีความ

ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มวัสดุสังเคราะห์ไม่สามารถย่อยสลายในระยะเวลาอันสั้นได้ ต้องอาศัยการยืดอายุการใช้งานเพื่อลดปริมาณขยะ โดยการใช้ซ้ำ (Reuse) การซ่อมแซม (Repair) การนำมาผลิตใหม่ (Remanufacture) การปรับปรุงใหม่ (Refurbish) เพื่อให้เหลือเป็นขยะน้อยที่สุด

แนวคิด 3R ซึ่งเป็นพื้นฐานของแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ประกอบไปด้วย Reduce คือ การลดของของการสร้างของเสีย Reuse ยืดอายุการใช้งานจนกว่าทรัพยากรนั้น จะไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก โดยการใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายๆครั้ง และ Recycle เป็นการนำ ทรัพยากรที่ผ่านการใช้แล้วไปผ่านกระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ (Yoshida, 2007) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การออกแบบเศรษฐกิจให้หมุนเวียนเป็นวงจรไม่รู้จบ หลักการของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ออกแบบ สินค้าและบริการที่เน้นการรักษาต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ 2) เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยการหมุนเวียนวัตถุดิบและสินค้า และ 3) ลดการเกิดของเสียและ ผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด หลักการดังกล่าวทำให้ระบบการผลิตแบบเดิมหรือ ระบบการผลิตแบบตรงที่เป็นการผลิตแบบใช้แล้วทิ้ง และเน้นกำไรเป็นตัวตั้ง เปลี่ยนไปสู่อะไร การผลิตแบบหมุนเวียนที่เน้นการนำวัตถุดิบจากสินค้าที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่และพัฒนาไปสู่การใช้ พลังงานสะอาด ลดผลกระทบเชิงลบและเพิ่มผลกระทบเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจ (ธนันธร มหาพรประจักษ์, 2562)

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมีพื้นฐานมาจากการหลักการ 3Rs คือ ใช้ให้น้อยลง ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่หรือแปรรูปใหม่ (Reduce, Reuse, Recycle) โดยแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การจัดการมากกว่าหลักการ 3Rs คือ เริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำมาแปรรูปได้หรือต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่คุ้มค่าที่สุดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเน้นให้เกิดการนำมาปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อให้มีอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์นานขึ้น สามารถแปรรูปเพื่อให้เกิดการนำวัสดุเหลือใช้มาปรับปรุงให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่เกิดการใช้ซ้ำ และทำให้วงจรอายุของผลิตภัณฑ์นานยิ่งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำหลักการ 3Rs ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้ เริ่มตั้งแต่ส่งเสริมให้เกิดมีการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางขยะที่รีไซเคิลได้ ก็จะเกิดการคัดแยกและสามารถขายสร้างรายได้กลับมายังชุมชน ขยะบางประเภทนำไปผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือน ส่วนขยะปลายทางก็เพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะปลายทางโดยร่วมมือกับประชาชนที่ทำอาชีพคัดแยกขยะให้เข้ามาคัดแยกขยะไปขายเพื่อสร้างรายได้ รวมไปถึงการนำขยะบางส่วนไปแปรรูปเป็นรูปแบบพลังงาน โดยส่งเสริมแนวคิดการจัดการขยะที่ยั่งยืนผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชนและธนาคารขยะที่มีการร่วมมือจัดตั้งระหว่างเทศบาลกับชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ คือ การเชื่อมโยงกับการพัฒนากิจกรรมการผลิตต่างๆ ให้สามารถนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ สร้างมูลค่าจากขยะ ลดการฝังกลบขยะ และลดการส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (งพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2562)

5.2 การจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ต้องเริ่มต้นตั้งแต่การคัดแยกขยะต้นทางเพราะเป็นจุดเริ่มต้นวงจรการจัดการขยะที่สมบูรณ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการและแยกขยะอย่างถูกวิธีตั้งแต่ต้นทางเพื่อให้ง่ายสำหรับการนำไปผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะจะทำให้ขยะจะถูกนำไปสร้างคุณค่าได้ใหม่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ และประชาชนให้เห็นความสำคัญว่าขยะมีคุณค่า แต่สิ่งสำคัญคือต้องให้ความรู้ชุมชนต่อว่าการขายขยะโดยไม่คัดแยกจะทำให้ถูกกดราคารอง (เอสซีจี, 2562) ส่งเสริมความรู้ให้ประชาชนเรื่องการคัดแยกขยะเพื่อหมุนเวียนนำขยะที่ตีกลับมาเป็นทรัพยากรใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า ใช้ให้น้อย ใช้ให้นาน หรือนำกลับมาใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรชัด สุจิตต์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ พบว่า ชุมชนต้นแบบมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและหลักวิชาการ ซึ่งนำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อบุคคลที่ประชาชนยอมรับ เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นประเด็นเนื้อหาด้านผลกระทบที่ได้รับจากการจัดการขยะ พร้อมทั้งโน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการสาธิตและการลงมือทำให้เห็นเป็นรูปธรรม สร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมที่ทุกคนตระหนักต่อปัญหาและทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายให้เกิดในวงกว้างทั้งชุมชน ผลการศึกษาวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม โดยการจัดการนโยบายการสื่อสารและการสื่อสารต้องยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติ การให้ความรู้ต้องเป็นการให้ความรู้อย่างเข้มข้น เพื่อสร้างจิตสำนึกสู่การปรับทัศนคติให้ถือเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน รวมถึงสร้างการยอมรับในเกิดขึ้นในวงกว้างทั้งประเทศ ด้วยการต่อยอดความรู้อย่างต่อเนื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายที่ปฏิบัติงานสำเร็จ ในด้านกลยุทธ์การสื่อสารต้องมุ่งยกระดับการสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของในโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนภารกิจสู่เป้าหมาย การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวและการจูงใจประชาชนด้วยการใช้สื่อที่ได้ผลผ่านผู้ทรงอิทธิพล ผู้นำทางความคิด และประชาชนบอกประชาชนกันเอง รวมถึงการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชน การผสมผสานกันระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ที่เหมาะสม ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ฐิติชญาณ์ บุญโสมและคณะ (2565) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงยังไม่สามารถดำเนินการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ครบวงจร มีการจัดการวัสดุรีไซเคิลโดยสถานประกอบการและประชาชนจำนวนหนึ่ง โดยการเก็บรวบรวมคัดแยกเพื่อขายต่อให้กับผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิล ซึ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจของวัสดุรีไซเคิลสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่นำไปจำหน่ายจำนวน 43,131 บาทต่อเดือน การคัดแยกวัสดุรีไซเคิลช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนได้ถึง 39.61 เปอร์เซ็นต์ และสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเหลือประมาณ 152,236 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kgCO₂e) ต่อเดือน แม้ปัจจุบันตำบลเกาะลิบงยังไม่สามารถดำเนินการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ครบวงจร แต่ก็มีแนวทางที่จะสามารถพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างห่วงโซ่คุณค่าให้เกิดขึ้นได้ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโดยการกำหนดให้เป็นนโยบายของท้องถิ่นในการจัดการวัสดุรีไซเคิลและให้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ การปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามต้นทุนและศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน โดย อบต.เกาะลิบงต้องมีบทบาทในการเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน NGOs หน่วยงานวิชาการ ที่สนับสนุนกระบวนการจัดการวัสดุรีไซเคิล และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อการมีส่วนร่วมจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลิบง สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิล ควรมีการประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรท้องถิ่น เพื่อนำเสนอประโยชน์จากการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่ส่งผลดีทั้งต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกระบวนการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจากต้นทางสู่ปลายทางของบริษัทรับซื้อขยะขนาดใหญ่ที่ควรจะมีการเผยแพร่สู่สาธารณะ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นรูปธรรมของเศรษฐกิจหมุนเวียนและห่วงโซ่คุณค่าที่เกิดขึ้น

Prabawati, A., Frimawaty, E., & Haryanto, J. T. (2023). ดำเนินการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะพลาสติกตามกระบวนการทศวรรษเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่กรุงจาการ์ตอนกลาง ประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐเป็นความร่วมมือที่เป็นไปได้และยั่งยืนที่สุด ที่จะนำไปใช้ในกรุงจาการ์ตอนกลาง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาครัฐสามารถขยายความครอบคลุมการบริการในการจัดการขยะพลาสติกตามกระบวนการทศวรรษเศรษฐกิจหมุนเวียน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงการภาครัฐมีผลในเชิงบวกต่ออัตราการรวบรวมพลาสติก อัตราการรีไซเคิล การแบ่งปันผลประโยชน์ และมุมมองเชิงบวกระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ การบูรณาการเศรษฐกิจแบบวงกลมในการจัดการขยะพลาสติก เช่น ธนาคารขยะ, TPS 3R และการบริการขยะนอกระบบ จะส่งผลในเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน ขณะเดียวกันก็สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในการลดพลาสติกของอินโดนีเซีย หรือ

Jakstranas, Jakstrada และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDG 14 ไปพร้อมๆ กัน ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างประชาชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐในเพิ่มอัตราการรวบรวม อัตราการรีไซเคิล การแบ่งปันผลประโยชน์ และเสริมสร้างความสามารถในการจัดการขยะพลาสติกในจากรีดาตอนกลาง

ชไมกานต์ ดวงแก้ว (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี พบว่าบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกอย่างยั่งยืน มีเพียงนำหลัก 3Rs ใช้น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) มาปรับใช้ในการดำเนินงาน จากผลการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานในอนาคตในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการอบรมให้ความรู้หลักการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน สำหรับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมถึงการพัฒนาบริหารจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะ พลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ สหองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกัน

สายสนิท พงศ์สุพรรณ (2564) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า มีปริมาณขยะในครัวเรือนและร้านค้าประมาณ 242,673 กิโลกรัม/เดือน หรือ 8.09 ตัน/วัน และมีปริมาณขยะที่รถขนขยะ อบต.จัดเก็บประมาณ 3.24 ตัน/วัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปริมาณขยะในรายงานของกรมควบคุมมลพิษปี พ.ศ. 2561-2562 หากแยกองค์ประกอบของขยะพบว่า เป็นขยะอินทรีย์ร้อยละ 41.98 รองลงมาเป็นวัสดุรีไซเคิลร้อยละ 39.61 และขยะทั่วไปร้อยละ 15.09 ในการจัดการขยะต้นทางมีการดำเนินการที่แตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน สำหรับการจัดการขยะกลางทางมี 3 กลไกหลัก คือ (1) รถขนขยะของอบต. ซึ่งมีจำนวน 2 คันประจำอยู่บนฝั่ง 1 คันและประจำบนเกาะลิบง 1 คัน (2) ซาเล้งรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจำนวน 5 ราย และจากการตรวจสอบปริมาณการขายวัสดุรีไซเคิลของซาเล้งทั้ง 5 ราย พบว่าปริมาณวัสดุรีไซเคิลจากพื้นที่ตำบลเกาะลิบงที่ส่งออกไปขายมีจำนวนไม่ต่ำกว่าเดือนละ 26,976 กิโลกรัม (3) ประชาชนและสถานประกอบการบนเกาะลิบงขนขยะไปทิ้งเองซึ่งเป็นเหตุให้มีขยะตกค้างตลอดเส้นทางไปโรงกำจัดขยะ ส่วนการจัดการขยะปลายทางตำบลเกาะลิบงมีเตาเผาขยะ 2 เตาแต่ไม่ได้ใช้งาน เนื่องจากไม่มีการคัดแยกขยะจึงใช้วิธีเผาแบบเทกองบนลาน นอกจากนี้โรงกำจัดขยะยังขาดแคลนอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ดูแล รวมถึงเป็นที่ที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากมีเศษแก้ว กระจกชิ้นสนิมขยะติดเชื้อ และอาหารที่เน่าเปื่อยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์

หนอนแมลงวัน การศึกษาวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในการจัดการขยะในพื้นที่ ตำบลเกาะลิบง โดยเสนอให้พัฒนาการจัดการขยะให้เป็นนโยบายหลักของตำบลเกาะลิบงเพื่อเป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน โดย อบต.ควรจัดตั้งคณะกรรมการจัดการขยะครบวงจรตำบลเกาะลิบง เปิดรับพี่เลี้ยงในการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง จัดเวทีประชาคมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ พัฒนาระบบการขนส่งวัสดุรีไซเคิลออกจากพื้นที่เกาะ และพัฒนาปรับปรุงพื้นที่โรงกำจัดขยะให้สามารถแยกและจัดการขยะแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพ

Lin Xua, Xiaojing Chua, Maoliang Ling (2021) ทำการศึกษาอิทธิพลของบุคคลต้นแบบที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะในครัวเรือนในโครงการคัดแยกขยะเมืองหางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า บุคคลต้นแบบมีอิทธิพลในการช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 5.3 มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรของพื้นที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นโดยระดับการมีส่วนร่วมสูงจะพบในพื้นที่ที่มีความสามัคคีในกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง ระดับเศรษฐกิจดี และประชากรอายุน้อยกว่า และบุคคลต้นแบบจะมีอิทธิพลต่ำในกลุ่มชุมชนที่มีแนวโน้มการมีส่วนร่วมต่ำ การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของบุคคลต้นแบบต่อการรีไซเคิลในครัวเรือนนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ ช่างวัย และความคิดส่วนบุคคลอย่างในท้องถิ่น ดังนั้น กลยุทธ์แบบอย่างในการโน้มน้าวใจเพื่อนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ควรใช้กลยุทธ์อื่นเสริมเพื่อเพิ่มความเป็นหนึ่งเดียวกันและสร้างความตระหนัก

Kaveri Kala, Nomes B. Bolia, Sushil (2020) งานวิจัยเรื่อง นโยบายการสื่อสารการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพโดยสร้างจิตสำนึกพลเมืองประเทศอินเดีย ผลการวิจัย พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยเทศบาล (MSWM) จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใช้กระบวนการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการจัดการขยะมูลฝอย สร้างการรับรู้ในหมู่ประชาชน และการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชนจะช่วยในการขจัดอุปสรรคจากการต่อต้านของประชาชน และทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงนโยบายในการจัดการขยะ และการกำหนดการสื่อสารนโยบายการจัดการขยะที่ดี ที่หลายหลายช่องทางสามารถนำไปปฏิบัติได้สำหรับการวางแผนแคมเปญเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามเป้าหมาย

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2562) ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมและมีความพยายามในการนำแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ภายใต้หลักการ 3R ด้วยการให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะในครัวเรือนเพื่อนำขยะรีไซเคิลไปขายเป็นรายได้มาช่วยค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และมีการสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลเพื่อเป็นสถานที่รวบรวมและรับซื้อขยะรีไซเคิลจากประชาชน ส่วนขยะอินทรีย์ มีการส่งเสริมในเรื่อง

ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการนำมาหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้มี ดังนี้ 1) ควรจะร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ในการออกแบบและผลิตถังหมักก๊าซชีวภาพที่เหมาะสมสำหรับใช้ในครัวเรือน และสามารถผลิตก๊าซ สำหรับเพื่อใช้ในการเป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหารได้ 2) ควรมีการออกแบบผลิตและพัฒนาตู้รับซื้อขวดพลาสติกอัตโนมัติ และติดตั้งในพื้นที่ชุมชนต่างๆ 3) รัฐบาลร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้จัดเก็บขยะควรจะบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาสถานที่ โรงงาน อุปกรณ์ สำหรับการการแปรรูปขยะมูลฝอยผลิตเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel: RDF) และ 4) รัฐบาลควรจะให้คำสำคัญและจริงจังในการบูรณาการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และภาคเอกชน ในการกำหนดนโยบาย แผนการปฏิบัติการ การกำหนดพื้นที่ (ตามปริมาณขยะที่สามารถนำไปเป็นวัตถุดิบได้ในระยะยาว) และแนวทางการให้สัมปทาน สำหรับการ จัดตั้งโรงผลิตไฟฟ้าจากขยะ และเงื่อนไขการรับซื้อไฟฟ้า ที่สร้าง แรงจูงใจในการลงทุน

คำหริ กำปันวงษ์. (2561) ศึกษาการจัดการขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี เขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบของความสำเร็จในการจัดการขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคีประกอบด้วย การคัดแยกขยะด้วยหลัก 3Rs. การกำหนดและการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของพหุภาคี พฤติกรรมการจัดการขยะ บทบาทของพหุภาคีในการมีส่วนร่วมจัดการขยะ โดยมีข้อเสนอจากงานวิจัยต่อเทศบาลเมืองหัวหิน ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายการจัดการขยะเหลือศูนย์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีการวางแผนยุทธศาสตร์ การทำโครงการที่จะรองรับการจัดการขยะเหลือศูนย์ 2) พัฒนาต่อยอดการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้าน ขยะและสิ่งแวดล้อมที่แหล่งรวบรวมขยะที่ตำบลทับใต้ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะตามที่ได้ กำหนดไว้ในการทำสัญญากับบริษัทที่มาพัฒนาแหล่งขยะและแปรรูปขยะเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง 3) ประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะก่อนอย่างเป็นรูปธรรม และจัดหาภาชนะรับขยะตามประเภทของ ขยะโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวและตลาดสด 4) สร้างเครือข่ายการจัดการขยะที่เน้นการให้ความ ร่วมมือกับพหุภาคีให้เกิดเป็นรูปธรรม 5) ควรมีหน่วยงานด้านวิศวกรรมที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการจัดการขยะ 6) ส่งเสริมและจัดตั้งธนาคารขยะให้ชุมชนทุกชุมชนและ จัดระเบียบการจำหน่ายและจัดเก็บของเก่าสำหรับผู้ประกอบการ

ฮารุน มุหมัดอาลี (2561) ศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กรุงเทพมหานครมีนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ และให้ ความสำคัญกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลด และคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ มาตรการทางกฎหมายและความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการ จัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีข้อเสนอดังนี้ ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่ม Environmental Management มีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นรูปธรรม

พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย และนำแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero waste management) ไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะต้นทาง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ การสร้างศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะ การจัดให้มีพื้นที่ต้นแบบในการลดปริมาณขยะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและแนวทางการพัฒนานวัตกรรมระบบจัดการถึงขยะ

เจริญเนตร แสงดวงแข (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล เพื่อศึกษารูปแบบการใช้สื่อแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. ในรูปแบบสื่อที่ชุมชนต้องการอันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น โดยเริ่มจากศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย ลงพื้นที่สำรวจความต้องการของสื่อของชุมชนผ่านกิจกรรมเดินเท้าสำรวจชุมชนและกิจกรรมสนทนากลุ่มลงพื้นที่ผลิตสื่อ และลงพื้นที่ประเมินคุณภาพสื่อ ผลการศึกษาพบว่า การเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. ในรูปแบบสื่อที่ชุมชนต้องการ มีความหลากหลายของสื่อตามบริบทชุมชนแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนก่อนการผลิต เป็นกระบวนการเตรียมการก่อนผลิตสื่อซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกประเด็นนำเสนอและคัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน 2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าของตนเองชุมชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อชุมชน 3) ขั้นตอนหลังการผลิต เป็นการประเมินคุณภาพสื่อ เพื่อสะท้อนความพึงพอใจของคนในชุมชน ซึ่งทำให้ทราบว่าสื่อดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ จากข้อมูลการประเมินผลสื่อ พบว่า สื่อส่วนใหญ่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและเป็นประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งนับว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ การได้สำรวจความต้องการของชุมชนก่อนการผลิตสื่อ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับต่างๆ รวมทั้ง การสื่อสารกับชุมชนในขั้นตอนการผลิตสื่อเป็นระยะๆ ส่งผลให้ชิ้นงานสื่อที่ได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

Monika Stepien (2015) ดำเนินการศึกษา เรื่องการจัดการระบบการสื่อสารในการจัดการของเสีย เพื่อศึกษาแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อสารระหว่างทุกหน่วยงานในระบบการจัดการของเสีย และการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางการสื่อสารเพื่อใช้เป็นช่องทางในการหาข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข่าวสาร และถ่ายทอดข่าวสาร ทั้งสื่อเก่า และสื่อใหม่ พร้อมมีการผลิตสื่อแผ่นพับของชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการของเสียทุกๆ ชุมชน ต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชนผู้อยู่อาศัย เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาทางสื่อสารให้

รับทราบถึงข้อมูล ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะใช้เป็นสื่อใหม่ในการแสดงความคิดเห็น กระดาษเขียนข้อร้องเรียน

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ แนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเป็นโครงหลักเพื่อกำหนด องค์ประกอบในกรอบแนวคิดในการวิจัย ในส่วนของบริบทการสื่อสาร การจัดการการสื่อสาร กลยุทธ์ การสื่อสาร และแนวทางพัฒนาการสื่อสาร โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการสร้างเสริมความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง โดยบทที่ 3 นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Keys informant) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 33 เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของการศึกษาอย่างครบถ้วน โดยมีรายละเอียดพื้นที่ศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือดังต่อไปนี้

2. พื้นที่ศึกษา

ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ประกอบด้วยหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะท้อน

หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์

หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย

หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ

หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา

หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม

หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว

หมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาดู

พื้นที่ตำบลเกาะลิบงทั้ง 8 หมู่บ้านแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนพื้นที่ชายฝั่งทะเลอยู่ติดแผ่นดินใหญ่ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม และหมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาดู (2) ส่วนที่เป็นเกาะจำนวน 3 เกาะ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน โดยเกาะลิบงเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่ตั้งของ 4 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอนหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว ส่วนหมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์ ประกอบด้วยเกาะมุกด์ และ เกาะกระดาน

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Keys informant) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 33 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposefully selected) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร โดยเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานด้านการสื่อสาร จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) แผนงานประเทศไทย 1 คน และ นายกองัดการบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง 1 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายภาคภูมิ วิธานตริวัฒน์	ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน
2. นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ	เจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) แผนงานประเทศไทย
3. นายสิทธิพร จิเหลา	นายกองัดการบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง

3.2 กลุ่มแกนนำในการดำเนินการสื่อสาร รวมจำนวน 11 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นแกนนำในการดำเนินการสื่อสารและมีประสบการณ์ในการทำงาน 2 ปีขึ้นไป ได้แก่ ผู้นำชุมชน 4 คน ประกอบด้วย กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 3 คน ผู้นำองค์กรชุมชน 3 คน ประกอบด้วย ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง 1 คน ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง 1 คน ประธานกลุ่มสตรีประมงพื้นบ้านเกาะลิบง 1 คน เจ้าหน้าที่และที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 4 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่มูลนิธิอันดามัน 1 คน เจ้าหน้าที่ รพสต. 1 คน อสม. 2 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลแกนนำในการดำเนินการสื่อสาร

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายอัครรถหิม ชุนรักษา	กำนันตำบลเกาะลิบง
2. นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย
3. นายประชุม เจริญฤทธิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ
4. นายยงยุทธ สักหลัด	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม
5. นายสมโชค สกกุลส่องบุญศรี	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ รพสต.
6. นายอะเทริน พระคง	ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง
7. นายอิสมาแอ เป็ญสะอาด	ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง
8. นายเกษม ฆมานุชรา	ประธาน อสม.หมู่ 8 บ้านสุโหงบาต
9. นางสาวมณีนีวรรณ สันหลี่	เลขานุการมูลนิธิอันดามัน
10. นางสาวมิดา สารสิทธิ์	ประธานกลุ่มสตรีประมงพื้นบ้านเกาะลิบง
11. นางหย๊ะ ฆมาตตุต	อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม

3.3 กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ตัวแทนบริษัททวงษ์พาณิชย์ 1 คน ตัวแทนมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJJ) 1 คน และตัวแทนผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่า จำนวน 2 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงข้อมูลผู้ประกอบการ

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายณัฐ ดอกพุด	ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง
2. นางสาวชลลดา จันป๋ม	เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม
3. นางสาวฐายิกา พรเบ็ญหมุด	ผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่าบ้านเจ้าไหม
4. นางสาวบุหลัน ตั้งเก็บ	ผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่าบ้านมดตะนอย

3.4 กลุ่มนักวิชาการ รวมจำนวน 3 คน ประกอบด้วยนักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือทำงานด้านการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า 2 ปี และนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่า 2 ปี ดังรายนามต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงข้อมูลนักวิชาการ

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายพริษฐ์ นราสฤษฏ์กุล	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
2. นางสาวอารี ใจสมุทร	ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ทสจ.ตรัง
3. นายอภิวัฒน์ คลองนาวา	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ

3.5 กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมจำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้แทนประชาชนจากหมู่บ้านในตำบลเกาะลิบง อ.กันตัง โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นางสาวพิน หมากรธา	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
2. นางสาวนงนุช ตั้งเก็บ	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
3. นางสาววันดี โปสู	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
4. นายปิสน ทะเลเล็ก	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
5 นางสาวสายรุ้ง มาเสริม	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
6. นางสาวสาปิยะห์ จิเหลา	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
7. นางสาวเพ็ญผกา ทะเลเล็ก	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
8. นางสาววรรณิ หาดเต็น	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
9. นางสาวบานชื่น หาผล	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
10. นางสาววันดี แซ่ตัน	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
11. นางสาวมริสา ทะเลเล็ก	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง
12. นางสาวร่อหย่า ตั้งเก็บ	ผู้แทนประชาชนในตำบลเกาะลิบง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยทั้ง 4 คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi – Structured interview) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎีแนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยและรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น

2) ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย

3) กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถามสัมภาษณ์

4) พิจารณาประเด็นคำถามสัมภาษณ์

5) ปรับปรุงประเด็นคำถามสัมภาษณ์

5.1) ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5.2) ทดลองใช้แบบสอบถามกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi – Structured interview) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างก่อนที่จะนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-4 โดยมีรายละเอียดประเด็นในแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง สถานการณ์ปัญหาขยะทะเล ผลกระทบของขยะทะเล แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทาง BCG Model แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล แนวนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเล สภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษาของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจ กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อ กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการสื่อสาร แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการสื่อสาร แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลการสื่อสาร แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการให้ความรู้ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการโน้มน้าวใจ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการใช้สื่อ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดในเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยในคนเมื่อนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นจึงทำการเข้าสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจะมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนจะทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน – กันยายน 2566 รวมระยะเวลา 6 เดือน

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี บทความ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัย คำถามการวิจัย ตัวแปรและกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Study) เพื่อนำไปสู่กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาทบทวนประเด็นคำถามสัมภาษณ์ และการปรับปรุงประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคำถามหรือประเด็นสนทนาแบบปลายเปิด และใช้คำถามล้วงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในประเด็นวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยการสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ตามประเด็นที่ศึกษา โดยดำเนินการจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ ออกเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาจัดระเบียบวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นข้อสรุป ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

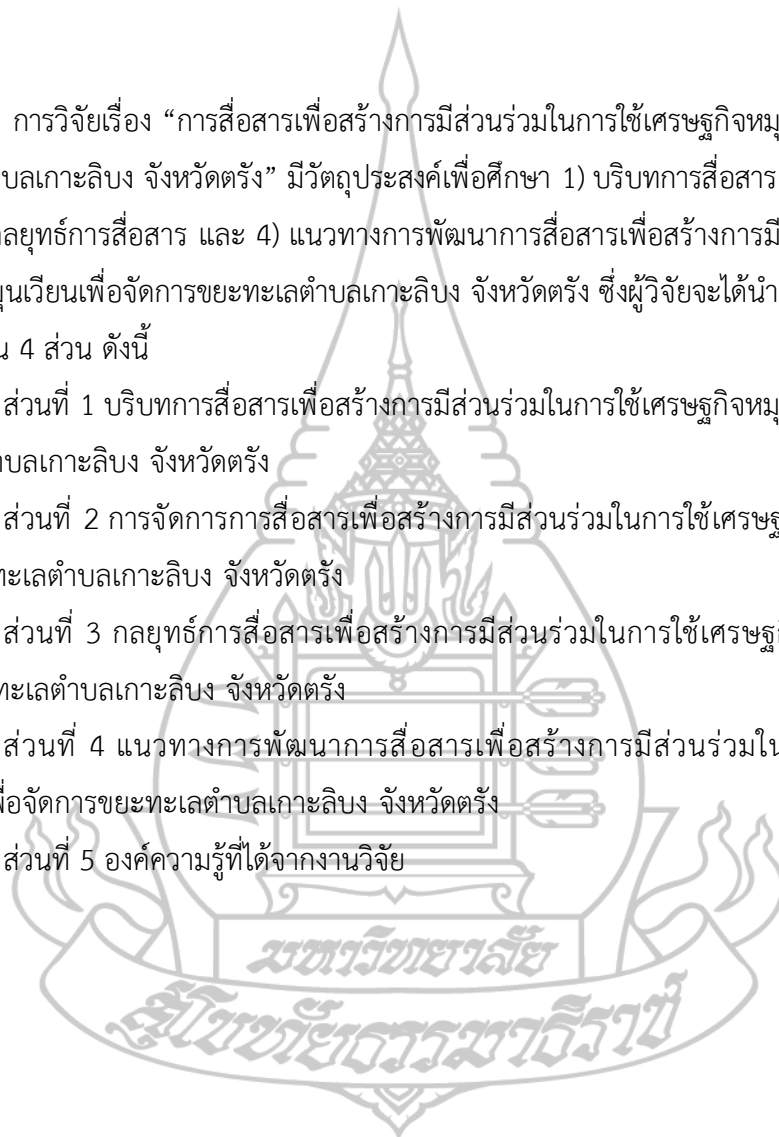
ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ส่วนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

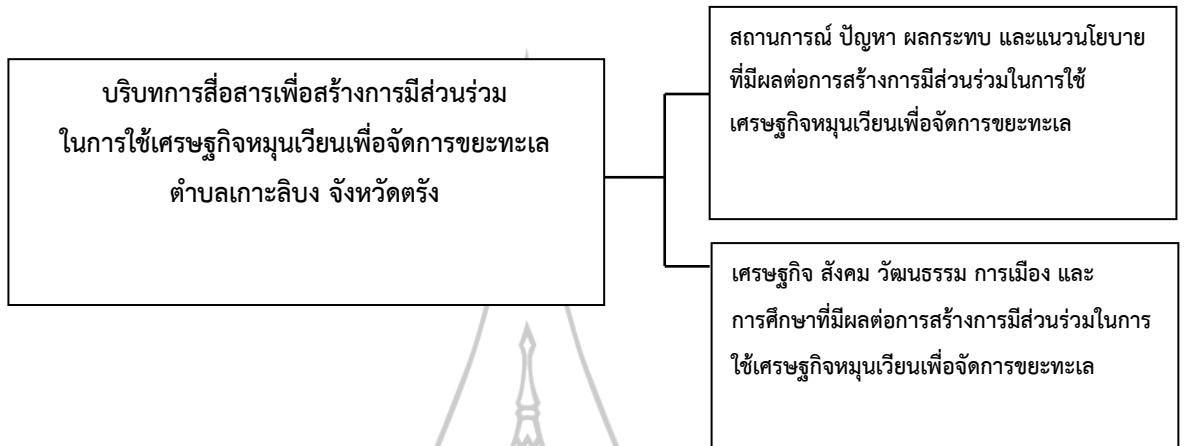
ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ส่วนที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ภาพที่ 4.1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลวิเคราะห์การศึกษาในส่วนที่ 1 ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ คือ 1) สถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 2) ปัญหาขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 3) ผลกระทบของขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 4) แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทาง BCG Model 5) แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 6) แนวนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเล 7) สภาพสังคมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 8) สภาพวัฒนธรรมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 9) สภาพการเมืองของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 10) สภาพการศึกษาของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1.1 สถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบงมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการจัดการขยะต้นทางประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะเท่าที่ควร และ

ระบบการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ประกอบกับพื้นที่ตำบลเกาะลิบงยังเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้าไปเยือนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีปริมาณขยะบนบกจำนวนมากเล็ดลอดลงสู่ทะเลกลายเป็นขยะทะเลมากขึ้น โดยเฉพาะในฤดูกาลท่องเที่ยวที่จะมีปริมาณขยะจำนวนมาก นอกจากนี้บริเวณเกาะต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลชุมชนก็มีปริมาณขยะทะเลมากเช่นกัน โดยเป็นขยะที่เกิดจากชุมชนกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว และเนื่องจากเกาะลิบงอยู่บริเวณปากแม่น้ำตรังจึงมีขยะบางส่วนลอยมาจากชุมชนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินใหญ่และบางส่วนก็ถูกพัดมาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในช่วงฤดูมรสุมจะมีขยะทะเลที่มาจากกระแสน้ำและพัดเข้าหาฝั่งอย่างต่อเนื่องตลอดแนวชายฝั่ง ซึ่งขยะทะเลที่พบส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกขยะครีวเรือ และอุปกรณ์ประมงที่ถูกทิ้งลงในทะเล ทั้งนี้ปริมาณขยะครีวเรือและชุมชนของตำบลเกาะลิบงที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงจัดเก็บได้มีจำนวนมากกว่า 2 ตันต่อวัน

“ขยะทะเลเนี่ยจริงๆ แล้ว เกาะลิบงเราอยู่ปากแม่น้ำตรัง ปากแม่น้ำกันตัง แนนอน ว่าขยะ 80 เปอร์เซ็นต์มาจากแผ่นดินใหญ่ อีก 20 เปอร์เซ็นต์ก็คือขยะทะเล”

(นายประจุม เจริญฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ขยะส่วนหนึ่งมาจากสภาพ ลม พ้า อากาศ พายุ ขยะมรสุม หากเปรียบเทียบพบว่ามีน้อยกว่าเมื่อก่อน รวมถึงขยะที่มาจากต้นแม่น้ำตรัง ลึบเนื่องจากหาดยาวอยู่บริเวณปากแม่น้ำตรังไหลตามสองฝั่งแม่น้ำ และมารวมตรงบริเวณปากแม่น้ำ เมื่อถึงปากอ่าวขยะก็จะกระจาย เราเก็บได้เฉพาะขยะประเภทลอยได้ ซึ่งหากแก้ปัญหาจริงๆ คือ การจัดการขยะบริเวณแม่น้ำตรัง”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“สำหรับขยะที่ลอยในทะเล โดยเฉพาะหน้ามรสุม ซึ่งมาจากหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ ทั้งขวดเหล้า ขวดน้ำพลาสติก และขยะแพที่มีทั้งเชือก เศษอวน เครื่องมือประมง รวมถึงยางมะตอย ซึ่งเป็นขยะที่ชาวบ้านกลัว ถ้าหากขึ้นฝั่งจะเป็นปัญหา เพราะชายฝั่งจะต้องใช้ระยะเวลาเป็นปี เพราะยางมะตอยจะติดกับพื้นชายหาดทำให้หนัก คน เดินลำบาก”

(นายอิสมาแอณ เป็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“ขยะทะเล สำหรับในฤดูแล้งจะไม่ค่อยมีผล เพราะปริมาณขยะมีน้อย แต่ในช่วงฤดูมรสุม ขยะจะมีปริมาณมาก ซึ่งขยะเหล่านี้มาจากหลายๆ พื้นที่พัดเข้ามา เพราะเป็นพื้นที่เกาะ เข้ามารอบทิศมีระบบการจัดการ จัดเก็บร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มชาวบ้าน และหน่วยงานอื่นๆ ส่วนไหนที่ขายได้ ก็จะนำไปขาย และถ้าส่วนไหนที่ขายไม่ได้ ก็จะนำไปกำจัดที่เตาเผาแต่ตอนนี้ใช้การไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีการเผาลาน ใช้วิธีการเผาลาน เเทกองเผาซึ่งเตาเผาเดิมใช้การไม่ได้มาประมาณ 1 ปีแล้ว เนื่องจากมีการใช้งานมาก่อนช้านาน เพราะปริมาณขยะในเกาะมีประมาณ 2 ตันกว่าต่อวัน”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“สถานการณ์ขยะเกาะลิบง ปัญหาจากขยะพลาสติก ขยะที่กำจัดไม่ได้และการไม่แยกขยะครัวเรือนเป็นปัญหาใหญ่ และแหล่งกำจัดขยะบนเกาะไม่ได้มาตรฐาน คือลิบงมีกองขยะ 2 กอง กองหนึ่งอยู่บนเกาะอันนั้นไม่ได้มาตรฐานเตาเผาขยะเสียแล้ว ทุกวันนี้ใช้วิธีเทกองแล้วก็เผา ส่วนเกาะมุกด์มดตะนอย หาดยาว เจ้าไหม สุโงงบาดู เอามากองไว้ที่บ้านเจ้าไหม เตาก็เสียแล้วเหมือนกัน ก็ใช้วิธีเทกองแล้วก็เผา ซึ่งทั้ง 2 ที่มันไม่ได้มาตรฐานก็มีการรั่วไหลลงสู่ทะเลเยอะ แต่ว่าในขณะเดียวกันปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะว่าเกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยว หาดยาว เจ้าไหมเป็นแหล่งท่องเที่ยว แล้วก็เกาะมุกด์ก็เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะมีปริมาณขยะค่อนข้างเยอะมากอันนี้ก็เป็นปัญหามีรายงานการศึกษาเรื่องปริมาณขยะนะแต่ว่าหน้าท่องเที่ยวหลังโควิดนี้ปริมาณเพิ่มขึ้นจำนวนมากแน่นอน เพราะนักท่องเที่ยวเต็มเกาะ อย่างสงกรานต์นี้ไม่มีที่ว่างเลยที่ลิบงนี้ วันหยุดยาวเมื่อไหร่ก็เต็มเกาะ”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“สถานการณ์ขยะโดยรวม ตำบลเกาะลิบง เป็นตำบลหนึ่งที่ขยะเยอะที่สุดค่ะ เพราะที่ไปเก็บบริเวณแถวชายหาด จะได้ขยะวันละ 2-3 ตัน วันนึงนะคะ แล้วนำมาคัดแยกขยะที่บ้านเป็นขยะทะเลที่มันลอยมาติดชายฝั่งแถวเกาะต่างๆ เยอะมาก เราเก็บวันหนึ่งประมาณ 2-3 ตัน ถ้าเราเอาเรือไปเยอะก็เก็บได้เยอะส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิลได้ แล้วก็ขยะที่รีไซเคิลไม่ได้ โฟม พลาสติก ไฟแชค รวมถึงขยะอันตรายก็มี แล้วก็พวกถุงพลาสติก พลาสติกแข็ง แกลลอน ของบนฝั่งมีอะไรของในทะเลก็มีหมดทุกอย่าง”

(นางสาวฐาณิกา พรเบ็ญหมุด ผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่าบ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20

เมษายน 2566)

“เมื่อก่อนเราได้มีโอกาสออกรเรือ และทำให้เห็นว่าในทะเลมีขยะเยอะมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูพายุก ขยะส่วนใหญ่มาจากคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มองแต่เรื่องเดิมๆ ไม่มองอนาคต ซึ่งบางคนมองเรื่องขยะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ในปัจจุบันขยะเป็นปัญหาระดับโลก”

(นางหทัย ทมมาตตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

โดยสรุปสถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยที่มาของขยะทะเลเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ บนบก สาเหตุจากการขาดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทางรวมถึงการจัดการขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ขยะบกจำนวนมากเล็ดลอดลงสู่ทะเล รวมถึงขยะที่พัดเข้าหาฝั่งอย่างต่อเนื่องในช่วงฤดูมรสุม ทั้งนี้ ขยะทะเลที่พบส่วนใหญ่แล้วเป็นขยะพลาสติก ขยะจากคร้วเรือ รวมถึงอุปกรณ์ประมงที่ถูกทิ้งลงในทะเล

1.2 ปัญหาและสาเหตุของขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและสาเหตุของขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง เกิดจากขยะบนบกถึงร้อยละ 80 โดยพื้นที่ที่เป็นเกาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตรัง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีขยะจากการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว สาเหตุของขยะทะเลในลำดับรองลงมาคือขยะจากเรือประมง เรือขนส่งสินค้า และขยะทะเลซึ่งถูกคลื่นซัดมาจากนอกพื้นที่ในฤดูมรสุม ทั้งนี้ขยะบนบกที่เล็ดลอดลงสู่ทะเล เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสิทธิภาพในการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง โดยพบว่า มีขยะตกค้างจากการเก็บขนขององค์การบริหารส่วนตำบลเนื่องสภาพถนนในหมู่บ้านบางช่วงเป็นอุปสรรคต่อการขนย้ายขยะไปยังสถานที่กำจัด ขยะส่วนใหญ่ถูกนำไปกำจัดด้วยการเผาแบบเทกอง จึงมีขยะเล็ดลอดออกสู่ทะเลจำนวนมาก อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการลดและคัดแยกขยะต้นทาง ทั้งนี้ มีความพยายามในการสร้างจิตสำนึก และสร้างความรู้ความตระหนักให้กับประชาชนในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนโดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตรัง สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ยังมี องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง

“ขยะทะเลเนี่ย จริงๆ แล้ว เกาะลิบงเราอยู่ปากแม่น้ำตรัง ปากแม่น้ำกันตัง ซึ่งเข้าใจว่าขยะ 80 เปอร์เซ็นต์ มาจากแผ่นดินใหญ่ แน่นอนว่า 80 เปอร์เซ็นต์มาจากแผ่นดินใหญ่ อีก 20 เปอร์เซ็นต์ ก็คือเรา”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ขยะส่วนใหญ่เกิดจากนักท่องเที่ยวเป็นคนทิ้งขว้าง คือหากทุกคนร่วมมือกัน ซึ่งทุกคนก็มีความรู้ แต่ขาดการใส่ใจ กรณีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถส่วนตัว รถตู้ รถทัวร์ จอดรถทิ้งขยะเจอด้วยตนเองในเขตพื้นที่หมู่ที่ 6 ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยมาก ขาดจิตสำนึก”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เรื่องปัญหาของการจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็ขยะบนฝั่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น หาดปากเมง หาดยาว ท้องทะเล ก็ตามถ้ามรดก ตามเกาะกระดาน มันก็เกิดปัญหาว่าบนบกก็เกิดจากนักท่องเที่ยว เกิดจากน้ำมือมนุษย์ในการยังไม่เข้าใจหน้าที่ของตัวเองว่า การนำขยะเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะต้องทำยังไงต่อ ท้องทะเลส่วนใหญ่ก็เป็นขยะมาจากทะเล เขาเรียกขยะทะเลที่พัดเข้าหาเกาะในช่วงเวลาที่มีมรสุม”

(นายพิริษฐ์ นราสฤษฎ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“เมื่อก่อนที่เรายังไม่มึระบบการจัดการขยะ ชาวบ้านจะนำขยะไปทิ้งในทะเล เพราะเข้าใจว่าเมื่อทิ้งไปแล้วขยะจะลอยออกไปที่อื่น แต่สุดท้ายขยะที่นำไปทิ้งกลับถูกคลื่นตีเข้าชายฝั่ง แต่ในปัจจุบันก็เริ่มมีน้อยลงเพราะมีการรณรงค์ ให้ความรู้ แนะนำชาวบ้าน คือได้รับความช่วยเหลือจากหลายๆหน่วยงาน รวมถึงกลุ่มชุมชนในเกาะลิบง อย่างเช่น กลุ่มสมาคมประมงพื้นบ้าน กลุ่มหมู่บ้านมั่นคง อบต.ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานส่วนกลางเข้ามาให้ความรู้กับคนในชุมชนไม่ว่าเรื่องการจัดการขยะ การคัดแยกขยะ รวมถึงการให้ความรู้ในสถานศึกษาโรงเรียน และอีกหลายๆ พื้นที่ นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ IUCN หรือว่า ทช. เป็นต้น”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ส่วนใหญ่เป็นขยะในคร้วเรือ น ไม่ใช่ขยะมาจากทะเล สำหรับขณะนี้การจัดการขยะชุมชนจะนำถุงอวนแจกทุกคร้วเรือ น ซึ่งก่อนหน้านี้การจัดการจะเป็นแบบทำบ้างหยุดบ้างซึ่งหากไม่มีองค์กรมาหนุนเสริมชาวบ้านก็ไม่ทำ ตอนนี้มีการรวมกลุ่มและมีการทำกิจกรรมกันตลอด”

(นายเกษม ฆมานทร ประธาน อสม.หมู่ 8 บ้านสุโหงบาตุ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ปริมาณขยะมีเยอะมากในชุมชนในทะเลมีเยอะมาก คือไม่ได้มีการจัดการ สำหรับ
อบต. ในพื้นที่จะช่วยในเรื่องของการขนขยะจากเกาะ แต่ไม่มีระบบการจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
ของการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน จึงทำให้เกิดปัญหา คือมองว่าไม่ใช่เรื่องความสำคัญ”
(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“สำหรับเรื่องขยะทะเล เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เราต้องมีการจัดการก่อน ในจังหวัดตรังมี
จำนวนเรือประมงพื้นบ้านกว่าหมื่นลำ แต่มีการขึ้นทะเลเพียง 3-4 พันลำ ที่เหลือยังไม่ได้ขึ้นทะเล
ซึ่งหากมีการนำขยะคนละชิ้นไปทิ้ง คาดว่าในทะเลจะมีขยะเกือบหมื่นชิ้นต่อวัน ดังนั้น จึงเน้นการ
รณรงค์ในเรื่องนี้เป็นหลัก โดยให้เก็บขึ้นฝั่ง พร้อมมีการแจกถุงอวนสำหรับใส่ขยะกลับขึ้นมา”
(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“ปัญหาจากขยะพลาสติก ขยะที่กำจัดไม่ได้และการไม่แยกขยะครัวเรือนเป็นปัญหา
ใหญ่ และแหล่งกำจัดขยะบนเกาะไม่ได้มาตรฐาน คือลียงมีกองขยะ 2 กอง กองหนึ่งอยู่บนเกาะอันนั้น
ไม่ได้มาตรฐานเตาเผาขยะเสียแล้ว ทุกวันนี้ใช้วิธีเทกองแล้วก็เผา ส่วนเกาะมุกด์ มดตะนอย หาดยาว
เจ้าไหม ลูโหว่บาตู เอามากองไว้ที่บ้านเจ้าไหม เตาเผาที่เสียแล้วเหมือนกัน ก็ใช้วิธีเทกองแล้วก็เผา
ซึ่งทั้ง 2 ที่มันไม่ได้มาตรฐานก็มีการรั่วไหลลงสู่ทะเลเยอะ แต่ว่าในขณะที่ปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้น
เรื่อยๆ เพราะว่าเกาะลียงเป็นแหล่งท่องเที่ยว หาดยาว เจ้าไหมเป็นแหล่งท่องเที่ยว แล้วก็เกาะมุกด์ก็
เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะมีปริมาณขยะค่อนข้างเยอะมากอันนี้ก็เป็นปัญหา มีรายงานการศึกษาเรื่อง
ปริมาณขยะนะแต่ว่าหน้าท่องเที่ยวหลังโควิดนี้ปริมาณเพิ่มขึ้นจำนวนมากแน่นอน เพราะนักท่องเที่ยว
เต็มเกาะ อย่างสงกรานต์นี้ไม่มีที่ว่างเลยที่ลียงนี้ วันหยุดยาวเมื่อไหร่ก็เต็มเกาะ”
(นายภาคภูมิ วิชานดิรวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“จากขยะ 100 เปอร์เซ็นต์ จะพบขยะเศษเครื่องมือประมงประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์
ที่มีอยู่ในทะเล ซึ่งหากมองจากปัจจัยภายนอกจะมองว่าเป็นชาวประมงตัดแนวๆ ที่ทำให้เกิดขยะทะเล
แต่จริงๆ ปัจจัยในทะเลเกิดได้หลายสาเหตุที่ทำให้เกิดขยะทะเลตั้งแต่คลื่นลมมรสุม อุบัติเหตุการวิ่ง
เรือตัดกัน หรือคลื่นลมมรสุม พายุ และในช่วงนั้น EJF ได้มีการลงพื้นที่ และพบว่าเศษขยะจากประมง
จะพบได้ตามจุดจอดเรือ ใต้ถุนบ้าน ชายหาด ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เศษขยะจากประมงชาวบ้านจะ
ไม่เอาไปเผาแต่จะเอามารวมๆ กองไว้ จนดิน ทรายทับถมไปเอง หรือบางชุมชนจะนำไปอุดร่องน้ำ -
ช่องดิน เพื่อไม่ให้น้ำไหลซึมออกมา”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“โดยทั่วไปขยะก็มาจากหลายส่วน ทั้งในครัวเรือนในชุมชนและก็ขยะทะเลที่มาในช่วงมรสุมที่พัดเข้ามาค่ะ แล้วก็เห็นว่าขยะที่ในที่สาธารณะ เช่น ถนนหนทาง ในช่วงก่อนเริ่มโครงการมันก็ยังมียู่ ขยะทะเล พบว่าในช่วงมรสุมนี้ก็จะเยอะมาก และในบางพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นเขามุก พื้นที่เกาะมุกด์ ก่อนหน้านี้ก็เป็นปัญหาสำคัญมากเลยปัญหาขยะเป็นอันดับต้นของจังหวัด เกาะมุกด์ก็จะเป็นหมู่ 2 นะคะ มันก็อยู่ในพื้นที่เกาะลิบงนี้แหละ การจัดการขยะของเขาก็จะเป็นรูปแบบ แต่ละครัวเรือนจัดการกันเอง แต่ก็ยังมีขยะที่หลงเหลืออยู่ในพื้นที่สาธารณะข้างทาง หรือไม่กี่ในบางโซนของบางอ่าวก็จะมีขยะในครัวเรือนที่อยู่ใกล้บ้านเยอะมาก ขยะได้ถูกนำมาจากที่เขาทิ้งลงทะเล จริงๆ แล้วเป็นขยะในชีวิตประจำวันนั่นแหละ ไม่ได้มาจากธุรกิจท่องเที่ยวที่เดียวหรือจากชาวบ้านไม่ใช่ทั้งหมดเป็นแค่บางส่วน. เพราะว่าเกาะมุกด์มี 7 อ่าว ก็จะมีอ่าวบ้านใหม่ที่มีบ้านยกพื้นใต้พื้นข้างล่างก็จะเป็นน้ำเพราะว่าเขาอพยพมาจากหน้าหาดตั้งแต่ครั้งสึนามิ แล้วก็จะเป็นลักษณะของขยะชายฝั่งที่ถูกทิ้งมาก่อน แต่ว่าพออยู่ตรงนั้นน้ำก็ไม่ได้พัดพาออกข้างนอกมันก็จะทับถมอยู่ใต้ถุนเยอะแยะ ส่วนบนเกาะลิบง 4 หมู่บ้าน ขยะก็เริ่มเพิ่มมากขึ้นเพราะว่าการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การจัดการขยะก็จะเอาพื้นที่สาธารณะมาฝังกลบอย่างเดียว ไม่ได้ฝังกลบด้วยซ้ำเป็นการเทกอง แล้วก็จะมีเตาเผา แต่ว่าด้วยการที่เขาไม่มีการคัดแยกขยะในครัวเรือนนะค่ะ ทั้งปนกันระหว่างอินทรีย์กับขยะทั่วไป มันทำให้เตาเผาเสีย แล้วก็ในส่วนของหาดเจ้าใหม่ก็จะมีอีกพื้นที่หนึ่งที่รวบรวมขยะจากพื้นที่เกาะมุกด์สู่โพงบาตู มดตะนอยเอามาเทกอง แล้วก็เหมือนกันตอนนี้เตาเผาน่าจะเสีย ในช่วงก่อนหน้านี้นี้พื้นที่บ้านเจ้าใหม่เนี่ยค่ะ ก็จะมีการรวบรวมขยะจาก 3 หมู่บ้านขึ้นมา แล้วก็มีการเผาทุกวัน มันก็ได้รับการร้องเรียนจากชาวบ้านว่ามันเป็นปัญหาควัน ทำให้เขามีโรคทางเดินหายใจอะไรอย่างนี้ค่ะ”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลิ เลขานุการมูลนิธิอันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ขยะก็มาจากหลายส่วน เช่น จากชุมชนบนเกาะที่ยังขาดจิตสำนึกในการจัดการซึ่งในส่วนนี้มีค่อนข้างเยอะ แต่ก็มีหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาสนับสนุน สำหรับการบริหารจัดการของ อบต. อาจจะยังไม่ได้ช่วยผลักดันหรือสร้างความรู้ให้แก่ชุมชน หรือกระตุ้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการในการสร้างความรับรู้สร้างจิตสำนึก และช่วยการแก้ไขปัญหา คือ มีแต่น้อย ทั้งๆ ที่มีหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาสนับสนุนค่อนข้างเยอะ อาจจะด้วยสภาพของลิบงเป็นเกาะ จึงทำให้มีการบริหารจัดการทำได้ค่อนข้างยากและจำกัด เพราะวิธีการกำจัดขยะของเกาะลิบงส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผา”

(นางสาวอารี ใจสมุทร ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ทสจ.ตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2566)

“ผมมองว่า ไม่มีถึงขยะ แล้วมองอีกด้านหนึ่งไม่อยากจะให้มีถึงขยะ เพราะถึงขยะอาจจะปัญหา แต่เมื่อไม่มีถึงขยะ เขาก็จะทิ้งขยะลงทะเล ดังนั้น เราต้องไปศึกษาบริบทแต่ละชุมชนแต่ละกลุ่มบ้าน แนวบคผมว่าไม่น่าเป็นห่วง เพราะบางครั้งเขามีพื้นที่กำจัดเองบ้าง มี อบต.

บริหารจัดการบ้าง แต่บริเวณแนวชายทะเลคือจะเป็นปัญหาครับ คือหนึ่งรัฐเขาจะไปบริหารจัดการค่อนข้างยาก เพราะรถที่นำไปใช้จัดการไม่สามารถเข้าไปได้ สองการใช้ถึงขยะหรือให้ชาวบ้านลองใช้ก่อน แต่ชาวบ้านกลับไม่มั่นใจ หรือเขาไม่ใช้ คือเราต้องทำให้เขาเห็นก่อน ฐานชุมชนมันไม่เหมือนกัน คือแนวสะพาน 30 เปอร์เซนต์คนที่เข้ามาอาศัย เป็นกลุ่มคนที่ยากไร้มาก่อน แล้วมาสร้างรากฐานเรื่องความรู้ หลายอย่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบ คือ กลุ่มคนแนวบริเวณนั้น เป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยมีความรู้พื้นที่เดิมบริเวณนั้นเขาจะทำโรงถ่าน ไม้ถ่าน ในยุคที่มีการลัมปทาน เมื่อหมดการลัมปทาน กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีที่อยู่ เลยอพยพมาอยู่บริเวณแนวดังกล่าว และการปฏิบัติตัวก็คือเขาอยู่กับทะเล เขาก็ทิ้งลงทะเล มันเป็นวิถีของเขา เราต้องมาปรับเปลี่ยน”

(นายอับดุลรอหีม ขุนรักษา กำนันตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“จริงๆ ขยะส่วนใหญ่ถูกนำเข้ามาจากบุคคลภายนอก หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งขยะที่เกิดในเกาะลิบงจะมีไม่เยอะ ก็อยากให้นำกลับออกไปด้วย ไม่ว่าจะเป็กลุ่มเรือที่พานักท่องเที่ยวเรือประมง แต่สุดท้ายเราก็ต้องกลับมาคิดแยกอยู่ดี ดังนั้นการแก้ไขที่ดี คือ การคัดแยก”

(นางหิยะ หมาตตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

โดยสรุปปัญหาและสาเหตุของขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ส่วนใหญ่เกิดจากขยะบนบกที่เล็ดลอดลงสู่ทะเล โดยมีสาเหตุจากการขาดการความรู้ความเข้าใจ ขาดความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะในครัวเรือนต้นทาง นักท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการขยะกลางทางและปลายทางขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงยังไม่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือขยะในทะเลซึ่งถูกคลื่นซัดมาจากนอกพื้นที่และในช่วงฤดูมรสุม ขยะจากเรือประมงและเรือขนส่งสินค้า ซึ่งขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นพลาสติก

1.3 ผลกระทบของขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณขยะทะเลที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมกับประชาชนและชุมชน ผลกระทบทางตรงเนื่องจากตำบลเกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยวการมีขยะจำนวนมาก กระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และขยะยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่โดยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของไข้เลือดออกเนื่องจากขยะที่ถูกทิ้งทั่วไปเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย นอกจากนี้ยังพบว่า มีอัตราของผู้ป่วยมะเร็งในพื้นที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าจะไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคที่ชัดเจน แต่ก็มีฐานสันนิษฐานว่าเกิดจากการสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกอันเกิดจากขยะในทะเลและการบริโภคอาหารที่มีการปนเปื้อนไมโครพลาสติก ผลกระทบทางอ้อมคือ ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลจาก

ขยะทะเลที่ส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติก ตลอดจนการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง นอกจากนี้ การจัดการขยะที่ไม่ถูกวิธียังส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชนอีกด้วย

“เมื่อมีเรื่องขยะ ก็จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพี่น้องชาวเกาะลันตา เพราะเขามีรายได้มาจากการท่องเที่ยวไง หากเราทำเรื่องการท่องเที่ยว และพบว่าถ้ามีปริมาณขยะเยอะ จะส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว คือ จะไม่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวที่เกาะลันตา”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ผลกระทบของขยะในพื้นที่มันก็ส่งผลกระทบในภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ความสะอาด เรื่องสุขภาพ และสิ่งสำคัญก็คือ ขยะ เหล่านี้ก็จะลงสู่ทะเล ก็จะกลายเป็นไมโครพลาสติก ขยะทะเลพวกนี้เมื่อแยกองค์ประกอบขยะแล้วมันคือขยะพลาสติก”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ผลกระทบอันดับแรก หนึ่งเรากินปลา กินอาหารทะเล มันมีพลาสติกเล็กเล็กที่เรา มองไม่เห็น แต่ชาวบ้านเนี่ย เวลาเขาทำอาหารจะผ่าท้องของปลาอะ เราจะพบว่าจะมีพลาสติกเล็กๆ ติดอยู่ มันไม่ย่อยสลาย มันทำอันตรายกับคน มันมีสารที่เรา มองไม่เห็นแล้วเราก็ไม่รู้”

(นางสาวฐาณิกา พรเบ็ญหมุด ผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่าบ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เรื่องขยะตอนนั้นเราก็ทำเรื่องนั้นก่อน มันมีปัญหาเราหาสาเหตุว่าชาวบ้านของเรา สาเหตุที่เป็นมะเร็ง มีมะเร็งแล้วก็ใช้เลือดออก ใช้เลือดออกนี้สาเหตุแต่ก่อนนี้แถวข้างๆ บ้านมันจะมี กองขยะ ไม่ว่าจะกะลามะพร้าว หรือว่าถ้วยยา ถ้วยน้ำแข็ง มีถุงมันจะมีลูกน้ำ หลังจากนั้นเราก็พัฒนากัน ช่วยกันกำจัดส่วนตรงนั้น เรามีชาวบ้านเป็นมะเร็งอยู่ ทาง รพสต. ก็เลยเอาความรู้ตรงนั้นเข้ามา แล้วก็ทีมจัดการขยะตรงนั้น”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ด้านสุขภาพมีค่อนข้างเยอะ เช่น การระบาดของไข้เลือดออก ที่เกิดจากมีน้ำขัง ขยะลอยมาจนทำให้เกิดเชื้อโรคขยะทะเลก็มีปัญหา คือ เรื่องของสัตว์น้ำโดยเฉพาะประเด็นที่สัตว์น้ำ ไปกินขยะ เช่น กุ้ง ปลาหู ซึ่งคนก็จะนำพุงปลาไปทำอาหาร แกงไตปลา ก็เหมือนเรากินเชื้อโรค”

(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“ที่แน่ๆ มันรั่วไหลลงสู่ทะเลเยอะแน่นอน แล้วมันก็ไปเป็นไมโครพลาสติกในทะเล มันมีการศึกษาเรื่องปลาที่ไปเอามาจากเกาะ ที่เขาไปลุ่มซื้อมาจากที่หาดยาวจากชาวประมงพื้นบ้าน โดยศูนย์วิจัยอันดามันตอนล่าง ผลกระทบที่เกิดกับคนยังไม่ชัดเจนจะมีผล 2 ตัว อันที่หนึ่ง เรื่องไมโครพลาสติกใช้ใหม่ อันที่สองเวลาเขาเผาขยะควันมันเข้าไปในหมู่บ้าน แล้วพวกที่เจ้าใหม่เขาบ่นกันแล้วว่า เขาได้รับควันจากการเผาขยะ”

(นายภาคภูมิ วิชาเนตรวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

โดยสรุป ขยะทะเลส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัย โรคไข้เลือดออก และ จำนวนผู้ป่วยโรคมะเร็งที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในอาหารจากทะเลและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ขยะทะเลยังส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะของชุมชนเนื่องจากเกาะลิ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้วิธีการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนอีกด้วย

1.4 แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทาง BCG Model

ผลการศึกษาพบว่า BCG Model เป็นแนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศพร้อมกัน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs Goal ทั้งนี้ การรับรู้ ความเข้าใจและการสื่อสารนโยบายเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางปฏิบัติในระดับท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจน ต้องมีการสร้างการรับรู้และทำความเข้าใจกับหน่วยงาน ภาคีความร่วมมือและประชาชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนท้องถิ่นให้เติบโตทางเศรษฐกิจและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน และมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องอาศัยการบูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง และต้องคำนึงถึงต้นทุนทางทรัพยากรและวัฒนธรรม สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของท้องถิ่นด้วย

“แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาประเทศ ในปัจจุบันการพัฒนาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในการกระตุ้นธุรกิจอะไรต่างๆ เราจะมุ่งเน้นเฉพาะการเติบโตหรือว่าการพัฒนาโครงสร้างอย่างเดียวไม่ได้ ต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มองในระดับพื้นที่ ก็จะมีเช่นในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งจังหวัดตรังเราภายใต้การขับเคลื่อนตรังยั่งยืนค่ะ เราก็จะมุ่งเน้นเสริมสร้างให้ผู้ประกอบการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเป็นการท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวปลอดภัย”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธิดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“นโยบายของรัฐมันอยู่ข้างบน แต่การที่จะเอานโยบายลงมาในระดับพื้นที่ มันก็สามารถทำได้ในภาพการกำหนดนโยบายให้กับส่วนราชการ แต่ก็พบว่า การปฏิบัติจริงๆ มันยังไม่เกิดการเชื่อมโยงให้เห็นภาพว่า สมมติว่าจังหวัดตรังนโยบาย BCG เราจะทำอะไรได้บ้างในแต่ละด้าน บางครั้งในทุกองค์กรอาจจะมีแล้ว ในการขับเคลื่อน BCG แต่ถ้ามองในระดับภาคเอกชนชุมชนเขาก็ยังบอกไม่เข้าใจค่ะ ว่าสิ่งที่ทำนี่มันอยู่ภายใต้กรอบ BCG หรือเปล่าใช่ไหมคะ ซึ่งเราก็ต้องอธิบายให้เข้าใจว่า บางอย่างกิจกรรมที่เราทำมันก็เข้าข่ายการขับเคลื่อนอยู่แล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว คือการพัฒนาต่างๆ มันจะเน้นเฉพาะรายได้ อย่างเดียวไม่ได้ ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งที่เราทุกกระบวนการทุกขั้นตอน ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ด้วย หรือมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธิดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ประเทศไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายใต้แนวทาง ตามที่รัฐวางไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของตัว B Bio Economy เศรษฐกิจชีวภาพ ตัว C Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน ตัว G ตัวที่เป็น Green Economy ไปพร้อมๆ กัน แต่ในการทำงานในเรื่องของแต่ละด้านมันไม่ได้ไปแตะครบทุกขาของ BCG มันก็เลยไปได้ แต่ไปได้ไม่สุด. เพราะว่า บางอย่างมันไปได้แค่อันเดียว ผมว่าจริงๆ มันดินะถ้ามันไปด้วยกันได้ทั้งหมด เพียงแต่ว่าถ้าเกิดดูในบริบทของพื้นที่บางครั้งที่ ตัว B มันอาจจะไม่จำเป็นกับเขาก็ได้. บางครั้งเขาต้องการแค่ G อย่างเดียวเขาต้องการให้เป็นเศรษฐกิจสีเขียวอย่างเดียวก็ได้ ซึ่งถ้าดูตามบริบทแต่ละที่ ถ้าเกิดที่เกาะลิบงเขามีการจัดการที่มันดีอยู่แล้ว อันนี้ ตัว B มันอาจจะไปได้ไม่สุด. อันไหนที่มันไปได้สุดอย่างตัว C เราก็ไปมุ่งตรงนั้นให้มันสุด ให้มันเป็นจุดขายของเขาแล้ว เขาสามารถไปต่อยอดกับคนในชุมชนของเขาได้”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

โดยสรุป BCG Model เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ทั้งนี้ ความรู้ ความเข้าใจและการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจน ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทาง BCG Model ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสื่อสารนโยบายให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เห็นเป้าหมายร่วมกันและบูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง โดยคำนึงถึงศักยภาพและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นด้วย

1.5 แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565) และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกทั้งทางบกและทะเลอย่างเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการทั้ง 2 ระยะได้นำ หลักการจัดการพลาสติกตลอดวงจรชีวิต หลักการ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) หลักการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน (Public Private Partnership) หลักการว่าด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หลักการผู้ผลิตมีส่วนร่วม (Extended Producer Responsibility : EPR) โดยผู้ผลิตมีส่วนร่วมในการจัดการขยะพลาสติก มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผน เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมีความพยายามยกระดับการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนในภูมิภาคโดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและองค์กรระหว่างประเทศผ่านการดำเนินงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่ ภายใต้โครงการส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการโดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature หรือ IUCN) ร่วมกับ ภาควิชาเคมี ได้แก่ มูลนิธิอันดามัน สมาคมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง และอบต.เกาะลิบง โดยมุ่งปรับปรุงรูปแบบและนโยบายด้านการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มูลนิธิอันดามันรับผิดชอบในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในการปรับปรุงนโยบายด้านการจัดการขยะในระดับท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน แผนการจัดการและนโยบายในระดับตำบล โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มอัตราการรีไซเคิลและลดการรั่วไหลไปสู่ธรรมชาติลงร้อยละ 30 และการส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรพัฒนาเอกชนและภาคธุรกิจเอกชนที่มีเป้าหมายในการจัดการขยะพลาสติกทะเล ภายใต้โครงการ Ocean Bound Plastic ซึ่งเป็นความร่วมมือของบริษัทฯ พานิชย์ สาขาอำเภอนือคลอง

จังหวัดกระบี่ กับ Second Life ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสังคม และโครงการทะเลปลอดเศษอาหาร (Net Free Seas) ซึ่งเป็นความร่วมมือของมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJF) กับบริษัทเซอร์พลาส เทค จำกัดและภาคีภาคเอกชน รวมถึงการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆในพื้นที่ ในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจในแนวนโยบายของรัฐเพื่อนำไปสู่การนำแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนไปใช้จัดการขยะทะเลของผู้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองท้องถิ่นยังไม่ชัดเจน และยังไม่มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม

“เมื่อก่อนมันเป็นเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน คือ ผลิต ใช้ ออกแบบ ผลิต ใช้ ทิ้ง มันเป็น Linear แต่ Circular Economy มันแตกต่างตรงที่ ออกแบบ ผลิต ใช้ ใช้เสร็จไม่ได้ทิ้งเอาไอ้ส่วนที่มันเหลือจากการใช้แล้ว นำกลับไปเข้าสู่กระบวนการเพื่อเอาไปผลิตแล้วก็นำมาใช้ใหม่อีกทีหนึ่ง มันเป็นอย่างนี้เอง ซึ่งถามว่ามันดีไหมมันเป็นแนวคิดที่ดีมาก แต่ทีนี้เราจะแนวคิดนี้ไปประชาสัมพันธ์ไปถ่ายทอดให้ชุมชนเขาได้เข้าใจได้อย่างไร แล้วนำไปปฏิบัตินำไปใช้ได้อย่างไร เริ่มต้นก็นึกถึงเรื่องของประสบการณ์องค์ความรู้ในอดีตก็คือเรื่องของ 3R นั่นแหละ ซึ่ง 3R มันเป็นอะไรที่คลาสสิก คือถ้าเราสามารถที่จะสื่อสารให้เขารู้จัก 3R Reduce Reuse Recycle ได้อย่างแท้จริง ให้เขารู้จักประเภทของขยะจริงๆ ว่าขยะแต่ละประเภท ขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะอันตราย แล้วก็วัสดุรีไซเคิล แต่ประเภทมันประกอบไปด้วยอะไร มันก็น่าจะเป็นสิ่งแรกๆ หรือ ความรู้แรกๆ ที่เขาจะได้เรียนรู้ เข้าใจ รู้จักและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติในครัวเรือนด้วยตัวเองในครอบครัวของเขาก่อนได้ หลังจากนั้นเราจึงค่อยนำเอาองค์ความรู้เรื่องของเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้าไปนำเสนอให้เขาได้รู้จักเพิ่มเติม เป็นการต่อยอดจาก 3R Circular Economy เป็นส่วนที่มามีต่อยอดความรู้ของเขา ว่านอกจาก 3R แล้วมันก็ยังมี Circular Economy ที่มันเป็นกระแสเป็นเทรนด์หรือว่าเป็นองค์ความรู้หลักในปัจจุบัน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ถ้าพูดถึงการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะนะ ผมคิดว่าที่ลืบบมีตัวอย่าง 2 อันที่ดี อันที่หนึ่งก็คือการที่ชาวบ้านลุกขึ้นมาทำระบบซื้อขายขยะเพื่อนำขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบรีไซเคิล แล้วก่อนหน้านี้ที่วังษ์พาณิชย์เขามาอุดหนุนสำหรับซื้อขยะทะเลก็โลละ 3 บาทอันนี้ดี”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอานามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“นี่พูดในแง่เศรษฐกิจหมุนเวียนนะเพราะฉะนั้นถ้าถามผมว่า คุ่มใหม่ ที่รัฐบาลจะลงทุนเรื่องนี้ผมว่าคุ่ม เราพูดว่าเงินอุดหนุนนี้มันหมดแล้ว แต่ว่าตอนที่มันมีมันแสดงให้เห็นว่ามันดึงออกมาได้ นี่ก็เป็นหนึ่งในวิธีที่คุ่มจะดึงมันออกมา ซึ่งวิธีนี้มันทำได้ 2 อย่างก็คือรัฐบาลลงทุนดึงออกมา

อันที่สองรัฐบาลไปขึ้นภาษีกับผู้ผลิตคือเงินที่รัฐบาลจะเอามาคุณก็ไปคิดค่ากำจัดกับผู้ผลิตแล้วเอามาจ่าย หรือว่าให้ผู้ผลิตเรียกคืนบรรจุกัญชีของตนเอง แต่ว่าท่อเซียงไฮ้ ท่อเลย์ พวกนี้ผู้ผลิตเรียกคืนลำบากต้องคิดค่ากำจัดเขาไป มันต้องแยกเป็น 2 อัน เรียกคืนตัวที่รีไซเคิลได้ คิดค่ากำจัดกับตัวที่รีไซเคิลไม่ได้ คือจริงๆ มันรีไซเคิลไม่ได้มันเอาไปทำ RDF ได้ ผมคุยกับเจ้าหน้าที่ของโรงปูนทุ่งสงเขาบอกว่า RDF ให้ความร้อนสูงมากกว่าถ่านหิน ซึ่งเขาพยายามเปลี่ยนจากถ่านหินมาเป็น RDF ให้ได้มากที่สุด แต่ปัญหาคือราคามันไม่จูงใจ กิโลละ 50 สตางค์ กว่าจะได้ 1 กิโลมันเยอะ”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ภายใต้โครงการ Ocean Bound Plastic อีกเฟลนึ่งก็คือทำงานชุมชนและส่งเสริมเรื่องของการ คัดแยกขยะในรูปแบบของ 3Rs และ Circular Economy โดยมีกระบวนการให้ความรู้เรื่องของการคัดแยก และจัดทำแผนเรื่องของการจัดการขยะในชุมชน แต่ละชุมชนก็จะมีคณะทำงานจัดการขยะทุกหมู่บ้าน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“การใช้ Circular Economy ในการจัดการขยะทะเล มันคือ เรื่องของการนำขยะทะเลเข้าสู่ระบบทำให้มันเป็นเชิงธุรกิจซึ่งทางเราก็กำลังทำอยู่ โดยเฉพาะโครงการที่เราทำร่วมกับ IUCN ขยะทะเลไม่ว่าจะเป็นอวนอะไรต่าง ๆ”

(นายอะเหิร์น พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“พูดว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนอันนี้เข้าใจได้ เพราะปกติก็ทำอยู่แล้ว เช่น การที่หยะใช้ชาเลี้ยงไปรับซื้อขยะที่บ้านของผู้สูงอายุหรือพิการ ที่ไม่สามารถนำมาขายได้ จนทำให้เขามีรายได้และเกิดความภาคภูมิใจ”

(นางหยะ หมดตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เกาะลิตงเราขับเคลื่อนร่วมกันหลายอย่าง EJF ก็เข้ามาช่วยรับซื้อเศษอวน เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมเราประชุมกับทุกภาคส่วน ทั้งกลุ่มชาเลี้ยง แพร่บซื้อสัตว์น้ำ กลุ่มโฮมสเตย์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมหมด ประจวบกับการท่องเที่ยวบนเกาะลิตงมันมีพัฒนาการดีขึ้นมาก มีคนเข้าไปในชุมชนชาวบ้านก็เห็นความสำคัญของการจัดการขยะมากขึ้น แล้วก็มีการพาไปดูงานที่เกาะยาวกลับมาก็มาทำเลยมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วย”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

โดยสรุป ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีการดำเนินการโดยนำแนวทางการจัดการขยะทะเลที่สอดคล้องกับแนวนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่ต้นทางด้วยหลัก 3Rs โดยมีหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) มูลนิธิอันดามัน สมาคมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ร่วมกับ อบต.เกาะลิบง และภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการจัดการขยะขององค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งรวมถึงพื้นที่เกาะขนาดเล็ก ในการเพิ่มอัตราการรีไซเคิลและลดการรั่วไหลของขยะไปสู่ธรรมชาติ แต่ก็มีแนวทางที่จะพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและผลักดันให้มีการบรรจุเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะทะเลไว้ในแผนของท้องถิ่นเพื่อการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

1.6 แนวนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษา พบว่ามีแนวนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเล ดำเนินการภายใต้ Roadmap การจัดการขยะพลาสติกของไทย พ.ศ. 2561-2573 และ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2561 ซึ่งเห็นชอบให้มีการดำเนินโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เสนอ เพื่อนำนโยบายการจัดการขยะสู่การปฏิบัติ สืบเนื่องจากนโยบายดังกล่าว กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ จังหวัดตรัง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง และมูลนิธิอันดามัน ได้ดำเนินโครงการภายใต้ชื่อ “โครงการขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะและขยะทะเลในพื้นที่จังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี 2561 พร้อมแต่งตั้งคณะทำงาน และพัฒนา ยุทธศาสตร์ แผนงาน รวมถึงกิจกรรมความร่วมมือด้านต่างๆ เพื่อร่วมกันจัดการขยะและขยะทะเล จนนำไปสู่การปฏิบัติการในทุกอำเภอของจังหวัดตรัง และได้ประกาศเจตนารมณ์ “ตรังเมืองปลอดโฟม” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565 ที่ผ่านมาซึ่งถือเป็นความร่วมมือและเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะและขยะทะเลอย่างจริงจัง และยังมีดำเนินงานอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565) และแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการขยะพลาสติกร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความต่อเนื่อง และยกระดับการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา นโยบายและแผนของประเทศ รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศและกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค ได้แก่ กรอบปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยขยะทะเล (ASEAN Framework of Action on Marine Debris) กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change) ข้อตกลงระหว่างประเทศใน

การป้องกันมลพิษจากพลาสติกและสิ่งแวดลอมทะเล ตามมติที่ประชุมสมัชชาสิ่งแวดล้อม สมัยที่ 5 ช่วงที่ 2 (UNEA 5.2) สถานการณ์โรคอุบัติใหม่ รวมทั้งสอดคล้องกับรวมทั้งสอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) โดยใช้หลักการบริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) หลักการ 3R (Reduce Reuse Recycle) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) และการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) รวมถึงความรับผิดชอบของผู้บริโภคตามหลักการ Extended Consumer Responsibility (ECR) ในส่วนของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) และการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) รวมถึงความรับผิดชอบของผู้บริโภคตามหลักการ Extended Consumer Responsibility (ECR) นั้น ทั้งนี้ในการดำเนินงานระดับพื้นที่ พบว่า มีการดำเนินโครงการหลายโครงการที่เป็นความร่วมมือกับภาคเอกชน ดังนี้

(1) โครงการส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงรูปแบบและนโยบายด้านการจัดการขยะ ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ดำเนินงานโดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) มูลนิธิอันดามันและภาคีความร่วมมือ โดยมีรูปแบบกิจกรรมมุ่งเน้นการส่งเสริมการจัดการขยะเทศบาลในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งรวมถึงพื้นที่เกาะขนาดเล็ก เพื่อเพิ่มอัตราการรีไซเคิล และลดการรั่วไหลไปสู่ธรรมชาติลงร้อยละ 30 ซึ่งโครงการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของโครงการลดขยะพลาสติกและขยะทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนในภูมิภาค ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย โดยกรมควบคุมมลพิษ และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ภายใต้การสนับสนุนของสหภาพยุโรป (European Union: EU) และกระทรวงเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BMZ) ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับวาระแห่งชาติเรื่องนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือ BCG Model รวมทั้ง Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 – 2573 และแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2563 – 2565

(2) โครงการ Ocean Bound Plastic ซึ่งเป็นความร่วมมือของ บริษัททวงษ์พาณิชย์ สาขาอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ร่วมกับ Second Life ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสังคม (Social Enterprise) มูลนิธิอันดามัน IUCN Thai Ocean Plastic Recycling ดำเนินโครงการเพื่อป้องกันไม่ให้ขยะพลาสติกไหลลงสู่ทะเล โดยบริการรับ-ซื้อขยะที่เก็บมาจากทะเลเพื่อนำไปสู่กระบวนการรีไซเคิล

โดยรับซื้อขยะทะเล เช่น เชือกอวน รองเท้าแตะ ขวดพลาสติกในราคาที่สูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ชาวบ้านในพื้นที่เพื่อให้เห็นว่าขยะเหล่านั้นสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และยังช่วยลดปัญหาขยะพลาสติกที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันไม่ให้ขยะไหลลงสู่ทะเลได้ด้วย

(3) โครงการทะเลปลอดเศษอวน (Net Free Seas) โดยมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJV) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงกำไรของประเทศอังกฤษภายใต้การสนับสนุนทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมผู้ค้าปลีกนอร์เวย์ ภายใต้โครงการทะเลปลอดเศษอวน เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย ผ่าน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมประมง ร่วมกับ EJV บริษัทเซอร์พลาส เทค จำกัด และกลุ่มบริษัท Teamplas Group กิจกรรมของโครงการจะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในเวลาเดียวกัน โดยส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งและชาวประมงพื้นบ้านช่วยกันเก็บเศษอวนเพื่อส่งต่อให้โครงการนำไปรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่เป็นสินค้าสำหรับผู้บริโภคหลากหลายชนิด เช่น อุปกรณ์เครื่องครัว เครื่องใช้ในบ้าน หรือ อุปกรณ์กีฬาทางน้ำ เพื่อที่จะป้องกันปัญหาขยะทะเลรั่วไหลลงสู่ระบบนิเวศ รวมไปถึงได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวประมงให้ดีขึ้นอีกด้วย

“ไอดีทีจะตั้งมันตั้งมาจากจังหวัด และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมก่อน ระหว่างกระบวนการ run อยู่ก็มีมติ ค.ร.ม. มามันก็เลยสอดรับกันพอดี แต่ตัวมติ ค.ร.ม. มันกว้างแต่วิธีปฏิบัติมันแคบกว่า เราก็เลยต้องขยายให้เต็ม ก็เลยพูดถึงคณะกรรมการตรึงยั่งยืนที่จะทำให้มติ ค.ร.ม. มันถูกขยายให้เต็ม เพื่อสร้างกระบวนการที่เห็นพ้องต้องกัน หลังจากมีคณะกรรมการตรึงยั่งยืน มันก็ active มาก จนกระทั่งเกิดโควิดขึ้น คือขณะนั้นกระแสขยะทะเลสูงมาก และเรามีหน่วยงาน อย่าง ทสจ. สส. ทช. active มาก แต่พอโควิดมาทุกอย่างก็กลับมาเหมือนเดิม ตอนนี้อยู่กำลังกลับไปกระตุ้นเพื่อให้เหมือนจุดนั้น”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินคาแมน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“แผนปฏิบัติการขยะพลาสติกระยะ 2 ซึ่งแผนระยะที่ 2 นี้ต่อยอดมาจากแผนระยะแรก แผนนี้พูดเรื่องการลดปริมาณขยะพลาสติกในทะเลด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับแผนของอาเซียนและแผนของ UNFCCC โดยเอาหลัก BCG มาจับ แล้วก็เรื่อง EPR การขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต แล้วก็การมีส่วนร่วมของเอกชนแต่แนวปฏิบัติยังไม่ชัดเจน”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

“แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล การรับรู้ที่น้อยมากคือไม่ได้มีส่วนที่จะกระตุ้นให้ชาวบ้านทำ คือในระดับคนทำงานนี้รับรู้ว่ามีแนวนโยบายนี้ แต่ในการปฏิบัติหรือการขับเคลื่อนน้อยมาก”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

โดยสรุป ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมีการนำแนวนโยบายการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs รวมถึงการนำแนวนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเล ตั้งแต่ปี 2561 โดยเป็นการขับเคลื่อนในระดับจังหวัดภายใต้โครงการขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม เพื่อการจัดการขยะและขยะทะเลในพื้นที่จังหวัดตรัง และมีการแต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน รวมถึงกิจกรรมความร่วมมือด้านต่างๆ เพื่อร่วมกันจัดการขยะและขยะทะเล จนนำสู่การปฏิบัติการในทุกอำเภอของจังหวัดตรัง ซึ่งถือเป็นความร่วมมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะทะเลอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนอื่นๆ เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ ในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจในแนวนโยบายของรัฐเพื่อนำไปสู่การนำแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนไปใช้จัดการขยะทะเลของผู้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองท้องถิ่นยังไม่ชัดเจน

1.7 สภาพสังคมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพสังคมของตำบลเกาะลิบงที่มีความสัมพันธ์อันดีหรือญาติอยู่กันอย่างพี่น้องช่วยเหลือกัน ชุมชนมีความเข้มแข็งอันเกิดจากการผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมในการต่อสู้เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เนื่องจากพบว่าในการดำเนินกิจกรรมเรื่องการจัดการปัญหาขยะทั้งบนบกและในทะเล มีกลุ่มที่เข้มแข็งมาช่วยขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมาย ด้วยเหตุที่สภาพพื้นที่ของตำบลเกาะลิบงซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนพื้นที่ชายฝั่งอยู่ติดแผ่นดินใหญ่ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม และหมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาดู (2) ส่วนที่เป็นเกาะ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน โดยเกาะลิบงเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่ตั้งของ 4 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอนหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว ส่วนหมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์ ประกอบด้วย เกาะมุกด์ และเกาะกระดาน ด้วยสภาพพื้นที่ดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการขยะที่ไม่สามารถใช้มาตรฐานเดียวกันในดำเนินการทุกพื้นที่ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นเกาะจะมีปัญหามากกว่าพื้นที่ชายฝั่ง ประกอบกับการคมนาคมขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะ ทั้งในเรื่องของการเก็บขนขยะของ อบต.เกาะลิบงเพื่อนำไปกำจัด และเป็นอุปสรรคในการเดินทางของผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่เข้าไปรับซื้อวัสดุรีไซเคิล

แม้ว่าตำบลเกาะลิบงจะมีลักษณะของพื้นที่แตกต่างกัน แต่ อบต.เกาะลิบงได้จัดให้มีระบบการจัดการขยะในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และมีการเก็บเงินค่าจัดการขยะจากประชาชนและผู้ประกอบการ โดยครัวเรือนทั่วไปเก็บเดือนละ 30 บาท ส่วนร้านค้าเก็บเดือนละ 100 บาท ประชาชนจะจัดหาถังขยะเอง มีการจ้างเหมาพนักงานขนขยะจากครัวเรือนมากำจัดที่เตาเผาขยะ ประชาชนที่ไม่ได้จ่ายค่ากำจัดขยะจะจัดการขยะด้วยตัวเองโดยการเผาหรือฝัง ส่วนใหญ่จะดำเนินการเผามากที่สุด ประชาชนบางส่วนมีการคัดแยกขยะซึ่งมีสัดส่วนที่แตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน ขยะที่คัดแยกแล้วหากเป็นวัสดุรีไซเคิลจะขายให้รถซาเล้ง ซึ่งส่วนใหญ่รับซื้อแล้วนำไปขายต่อให้ร้านรับซื้อในอำเภอกันตังหรือบริษัทวงษ์พาณิชย์ โดยรูปแบบการได้มาซึ่งวัสดุรีไซเคิลของรถซาเล้ง คือ ส่วนหนึ่งได้วัสดุรีไซเคิลมาจากในชุมชนทั้งที่มีผู้มาขายและบริจาคให้ และอีกส่วนหนึ่งเป็นการออกไปเก็บขยะทะเลจะได้ขวดพลาสติก ขวดแก้วแบบต่างๆ และเชือก ในพื้นที่เกาะลิบงครัวเรือนบางรายมีการแยกวัสดุรีไซเคิลไว้ให้ซาเล้งเพื่อแลกกับการฝากขยะทั่วไปไปที่ถังกองขยะ ซึ่งเมื่อซาเล้งขนขยะไปที่ถังก็สามารถเก็บวัสดุรีไซเคิลที่กองขยะกลับมาได้อีกด้วย

โรงเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่เกาะลิบงมีนโยบายในการลดใช้พลาสติกและโฟมในโรงเรียน โดยการใช้ภาชนะที่ใช้ซ้ำได้สำหรับการบรรจุอาหารกลางวัน และให้นักเรียนใช้แก้วน้ำส่วนตัว นอกจากนี้มีโรงเรียนที่มีการดำเนินงานธนาคารขยะภายในโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนบ้านเกาะลิบง และโรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงสถานบริการด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการขยะโดยมีตัวอย่างที่ดีที่บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 3 ซึ่งก่อนเคยเป็นหมู่บ้านที่มีขยะเยอะมาก แต่เจ้าหน้าที่ รพ.สต. มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการจัดการขยะในชุมชนโดยนำแนวคิดการจัดการขยะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีสุขภาพที่ดี และมี อสม.เป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนในชุมชน

ด้วยสภาพสังคมของตำบลเกาะลิบงที่มีความสัมพันธ์อันเกี่ยวเนื่องกันอยู่กันอย่างพี่น้องช่วยเหลือกัน จึงมีผลกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดๆ และพบว่ายังมีกลุ่มต่างๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนเรื่องการจัดการขยะ เช่น อสม. ผู้นำกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มซาเล้ง กลุ่มหมู่บ้านมั่นคง วิชาทกิจชุมชน แต่ยังคงขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกลุ่ม นอกจากนี้พบว่า พื้นที่เกาะลิบงเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติทางทะเล รายได้หลักของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบงจึงมาจาก 2 อาชีพหลัก คือ ประมงพื้นบ้านและการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งต่างต้องการภาพลักษณ์ที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว การมีขยะในพื้นที่เกาะลิบงส่งผลในเชิงลบต่อภาพลักษณ์ ประกอบกับปัญหาขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงเป็นประเด็นที่โด่งดังในสังคมการตายของลูกพะยูนมาเรียงจากการกินขยะพลาสติกเป็นการตอกย้ำให้ผู้คนตื่นตัวและตระหนักถึงปัญหาขยะทะเล ทำให้หน่วยงานต่างๆ สนใจ

เข้ามาสนับสนุน ทั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) และ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน แผนการจัดการและนโยบายในระดับตำบล และการส่งเสริมความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชน และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในพื้นที่เป้าหมาย

“เกาะลิบง เป็นตำบลที่เป็นเกาะอยู่ในจังหวัดตรัง มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน มีทั้งบนเกาะบนฝั่ง ซึ่งมี 4 เกาะที่ต้องดูแล สำหรับพื้นที่บนฝั่งจะมีหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8 และอีก 2 เกาะที่อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 คือ เกาะมุกด์ และเกาะกระดาน มีประชากรประมาณ 2,000 กว่าคน รวม 700 ครว้เรือน ทั้งตำบลจะมีประชากร ประมาณ 7,500 กว่าคน แต่เกาะมุกด์ เป็นเกาะหมู่เดียวที่มีประชากร และจำนวนครว้เรือนมากที่สุด คือจะนับเทียบเป็นหมู่บ้านและเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ที่สุดของตำบลเกาะลิบง ในส่วนของเกาะลิบง จะมี 4 หมู่บ้าน จะประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 มีจำนวนประชากรประมาณ 3,500 กว่าคน อาชีพหลักของตำบลเกาะลิบง คือ ทำการประมง ทำสวนยางพารา ค้าขาย และที่เพิ่มขึ้นมาคือ การท่องเที่ยว”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“สภาพสังคมยังเป็นแบบเป็นพี่เป็นน้องกันอยู่ หากมองในหลักของศาสนา ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญในเรื่องของการรักษาความสะอาด เพราะทุกคนต้องรักษาความสะอาดของตัวเองเป็นหลักอยู่แล้ว และการดูแลเรื่องขยะ ทาง อบต. ก็พยายามดูแล ซึ่งเคยมีแนวคิดที่เราควรจะทำอย่างไรเพื่อไม่มีถังขยะในเกาะ ซึ่งสุดท้ายยังไงก็ยังคงมีถังขยะในพื้นที่เกาะ แต่บางพื้นที่ก็ไม่มีถังขยะ ไม่อยากให้มี”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เมื่อก่อนที่เรายังไม่มีระบบการจัดการขยะ ชาวบ้านจะนำขยะไปทิ้งในทะเล เพราะเข้าใจว่าเมื่อทิ้งไปแล้วขยะจะลอยออกไปที่อื่น แต่สุดท้ายขยะที่นำไปทิ้งกลับถูกคลื่นตีเข้าชายฝั่ง แต่ในปัจจุบันก็เริ่มมีน้อยลงเพราะมีการรณรงค์ ให้ความรู้ แนะนำชาวบ้านคือ ได้รับความช่วยเหลือจากหลายๆ หน่วยงาน รวมถึงกลุ่มชุมชนในเกาะลิบง อย่างเช่น กลุ่มสมาคมประมงพื้นบ้าน กลุ่มหมู่บ้านมั่นคง อบต. (ฝ่ายปกครอง) และหน่วยงานส่วนกลางเข้ามาให้ความรู้กับคนในชุมชนไม่ว่าเรื่องการจัดการขยะ การคัดแยกขยะ รวมถึงการให้ความรู้ในสถานศึกษาโรงเรียน และอีกหลายๆ พื้นที่

นอกจากนี้ยังมี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ IUCN หรือว่า ทช. เป็นต้น”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“มีระบบการจัดการจัดเก็บร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มชาวบ้าน และหน่วยงานอื่นๆ เมื่อเก็บแล้วส่วนไหนที่ขายได้ ก็จะไปขาย และถ้าส่วนไหนที่ขายไม่ได้ ก็จะไปกำจัดที่เตาเผาแต่ตอนนี้ใช้การไม่ได้จึงจำเป็นต้องมีการเผาลาน ใช้วิธีการเผาลานเทกองเผา ซึ่งเตาเผาเดิมใช้การไม่ได้มาประมาณ 1 ปีแล้ว เนื่องจากมีการใช้งานมาก่อนช้านาน เพราะปริมาณขยะในเกาะมีประมาณ 2 ตันกว่าต่อวัน”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เรามีค่าจัดเก็บขยะ 30 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน แต่ก็มีหลายครัวเรือนที่ไม่เข้าระบบกับ อบต. แต่ประสงค์จะนำขยะไปทิ้งเอง ซึ่งส่วนนี้ ทำให้ อบต. ไม่สามารถดำเนินการหรือบังคับได้ เพราะเป็นกลุ่มที่รู้จักกัน หรือเป็นเครือญาติกัน ไม่สามารถบังคับได้ ทาง อบต. จึงต้องปล่อย”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เกาะลิบงจะมีการจัดการบนเกาะ ยกเว้น เกาะมุกด์ ต้องขึ้นมาจัดการบนฝั่งลิบง ส่วนของที่ขายได้ก็นำไปขาย ส่วนที่ขายไม่ได้ก็นำไปกำจัด ของที่ขายได้นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น เป็นไม้กวาดมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้และเริ่มมีการจัดการทำบ้างแล้ว เป็นของกลุ่มสตรี ที่นำกระสอบข้าวสารมาทำกระเป๋าซึ่งเป็นส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเข้าเป็นพี่เลี้ยงและส่งต่อให้ อบต. ดูแลต่อ”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ชุมชนชาวบ้านถูกหล่อหลอมมาจากกระบวนการ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ไม่จะเป็นเรื่องของสึนามิที่เกิดขึ้นในอดีตก็ตาม สองเรื่องการทำประมงในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลทั้ง หาดเจ้าไหม และเขตห้ามล่า ที่ดินทำกินที่มีการทับซ้อนกันอยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ คุ้มครองซึ่งมีประเด็นความขัดแย้งที่ยังไม่ได้นำไปสู่การหาทางออก หรือการแก้ไขปัญหามัน win – win ทำให้เกิด Conflict ก็เลยทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากกรณีประเด็นความท้าทายเหล่านั้น จนทำให้ชาวบ้านสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งในชุมชนจากบทเรียนปัญหาอุปสรรคในพื้นที่ จนทำให้เขาเข้มแข็งขึ้นมา”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ในแง่ความเป็นลิง คือ เป็นพื้นที่ที่มีคนมุสลิมอาศัยอยู่ ประมาณ 99% เมื่อก่อน 100% อาชีพที่พบในลิง จะมีอาชีพประมง กริดยาง และปัจจุบันเริ่มมีอาชีพท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มขึ้น มา สืบเนื่องจากลิงเป็นแหล่งรวมทรัพยากรที่สมบูรณ์ที่มีพะยูน และแหล่งหญ้าทะเลกว่า 20,000 ไร่ และมีแหล่งหอยชักตีน ปลิงทะเล ในอดีตมีปลิงทะเลประมาณ 10 ตัน/ปี ส่งออกไปขายเมืองจีน แต่ปัจจุบันลดน้อยลงเพราะหญ้าทะเลตายลง”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“มองในเรื่องของการมีส่วนร่วม ถือว่าอยู่ในระดับที่ดี ความเข้มแข็งของชุมชนถือว่าดี ในระดับหนึ่ง อาจจะไม่ถึงที่สุด แต่ว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์การเกยตื้นของพะยูน ทุกคนก็จะรีบมา ช่วยเหลือทันที จะยอมทิ้งงานของตัวเอง หากเทียบกับในอดีตทุกคนก็จะนำพะยูนไปรับประทาน แต่ปัจจุบันต้องรีบไปช่วยเหลือทันที”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“ชุมชนบ้านมดตะนอย เราก็มียุทธศาสตร์ 1,100 กว่าคน ก็รู้สึกว่าจะแออัดเป็นบางพื้นที่แต่เราก็ช่วยกัน ส่วนใหญ่ชุมชนจะอยู่ระบบพี่น้องกันมีอะไรก็ช่วยเหลือกันมีกิจกรรมต่าง ๆ ก็ช่วยเหลือกัน”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลติก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“พอมีคนข้างนอกเข้ามาเที่ยวพอไปเห็นชุมชนก็รู้สึกว่าชุมชนสกปรก มันก็สกปรกจริงก็ยอมรับ เราก็เอาเข้าเวทีประชาคมของชุมชนก็พูดคุยกันว่า เราจะทำอย่างไรจะทำเรื่องอะไรที่เป็น

ลำดับที่สำคัญของชุมชน ทางชุมชนก็เห็นด้วยว่าเรามาเล่นเรื่องการจัดการขยะตรงนี้ ซึ่งเราก็โชคดีมีพี่เลี้ยงคือทางโรงพยาบาล รพสต. คือเรื่องขยะมันเป็นสิ่งที่มีมาทำลายสุขภาพ ทางชุมชนตอนนั้นก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าไร เราก็ทำไปทำเรื่อยๆ ทางชุมชนเขาก็เห็นว่าเราทำจริง เขาก็เลยเข้ามาร่วมตรงนั้นก็ร่วมทำกันตลอดมา เหมือนการทำขยะตรงนี้มันก็ใช้ระยะเวลาสั้นไม่ได้มันต้องใช้เวลายาวมันต้องค่อยเป็นค่อยไป”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ก่อนหน้านี้คือเราได้มีการรับซื้อขยะทะเล แต่ตอนนี้ทางเอสซีจีเขาก็กำลังจะทำสัญญากับวงษ์พาณิชย์ แต่เขายังไม่ได้ทำสัญญาต่อ เราก็เลยชะงักไปไม่ว่าจะเป็นไฟแชคที่มากับทะเล โฟม รองเท้า ก่อนหน้านั้น ไฟแชค โฟม รองเท้า มันจะหมดไปเลย เพราะวงษ์พาณิชย์รับซื้อแต่ตอนนี้เขาไม่รับซื้อแล้วเพราะยังไม่ได้ต่อสัญญากัน เราก็เลยหยุดซื้อเพราะไม่รู้จะเอาไปไว้ที่ไหนแต่ว่าถุงพลาสติกเรายังรับซื้อต่อเพราะว่าหมู่บ้านของเรานั้น เราทำเรื่องจัดการขยะอยู่แล้วก็ไม่อยากจะเริ่มใหม่กับถุงพลาสติก แต่ไฟแชค โฟม รองเท้าหยุดรับซื้อคือถ้าซื้อมาตั้งไว้มันจะเป็นขยะ แต่ถ้าถามว่ารณรงค์เก็บไหมเขาก็รณรงค์เก็บอยู่”

(นางสาวบุษลัน ดิ่งเก็บ ผู้ประกอบการที่รับซื้อของที่บ้านมดตะนอย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เริ่มจากจัดกิจกรรมขยะโดยนำเด็กนักเรียน นักศึกษา เข้าร่วม ซึ่งขยะที่เก็บได้จะนำไป recycle ขยะที่ขายได้ก็นำไปขายหรือนำไปแลกของ เช่น ปลากระป๋อง หรือไข่ขึ้นอยู่กับความต้องการคือ ชาวบ้านหมู่ 6 ในตอนนี้จะทำการคัดแยกขยะ ขยะในครัวเรือน และเมื่อมีการประชุมก็ให้นำมาแลก อันไหนที่ขายไม่ได้ก็นำไปเผา โดยมีรถเก็บขยะมาเก็บเพื่อนำไปเผา สำหรับริมทะเลก็มีการประชุมชี้แจงโดยให้เรื่อนำถุงอวนไปทุกครั้งสำหรับที่ผ่านมา คือ การไม่ใส่ใจขอบทิ้งขว้าง สื่อสารต่อเนื่อง ทุกเดือนทุกวันที่ 15 เมื่อมีการสื่อสารไปแล้วจุดเริ่มต้นคือ อสม. แนะนำครัวเรือน พ่อแม่และพ่อแม่ก็สอนลูกส่วนตัวผู้ใหญ่ก็จะเน้นจากครู นักเรียน อย่างเช่น แจ้งว่าวันนี้จะมีการจัดกิจกรรมขยะเด็กที่รับรู้ทันทีส่วนใหญ่จะเน้นเป็นการพูดคุย”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ข้อดีของเกาะลิบง คือ สืบเนื่องจากชาวบ้านทำเรื่องการท่องเที่ยวด้วยส่วนหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวมันก็มีประโยชน์ทั้งสองฝ่าย win-win ทำให้ได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย เมื่อมีเรื่องขยะก็จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพี่น้องชาวเกาะลิบง ส่งผลให้ชาวบ้านมีความตระหนักรู้ ดังนั้น เมื่อมีหน่วยงานภายนอกเข้ามา หรือมีการประชาสัมพันธ์ หรือประกาศ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือ เพราะเขามีรายได้มาจากการท่องเที่ยว หากเราทำเรื่องการท่องเที่ยว และพบว่าถ้ามีปริมาณขยะเยอะจะ

ส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว คือ จะไม่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวที่เกาะลิบง จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักในเรื่องการจัดการขยะที่ครัวเรือนตัวเอง วิธีการแยกขยะต้องทำอะไรและเป็นข้อดีคือมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่นำเรื่องขยะที่ทิ้งจากเมื่อก่อน พวกเรามองว่าขยะที่ทิ้งไม่มีค่า แต่หลังจากหลายๆ หน่วยงานเข้ามา ไม่ว่าจะ เป็น มูลนิธิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เข้ามาทำขยะ หรือการนำกระสอบที่ชาวบ้านทิ้ง นำมาทำเป็นกระเป่าเป็นที่ใส่ขวดน้ำ เป็นที่วางแก้วน้ำ ส่งผลให้สินค้าผลิตไม่ทัน และตอนนี้กลายเป็นสินค้าที่ผลิตไม่ทัน”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“สำหรับบริบทของเกาะลิบงในเรื่องของการจัดการขยะ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะว่ามีหลายหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ ไม่ว่าจะ เป็นมหาวิทยาลัยต่างๆ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หรือว่าหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น IUCN มูลนิธิแหลมผักเบี้ย ที่เข้ามาจัดการขยะ ให้ความรู้ ให้องค์ความรู้ มีการฝึกอบรม การบอกโทษและประโยชน์ให้กับชุมชน”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“การขับเคลื่อนจะมีทุกภาคส่วนในเกาะลิบงไม่ใช่ว่ามีเพียง อสม. ยังมีกลุ่มต่างๆ ที่ช่วยขับเคลื่อน เช่น อสม. ผู้นำ กลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มชาเล้ง กลุ่มหมู่บ้านมั่นคง วิสาหกิจชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มต้องมีการจัดการขยะ”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

โดยสรุป ตำบลเกาะลิบงมีชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ และส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สภาพสังคมที่ยังเป็นที่พึ่งพึ่งกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและทำให้เกิดกระบวนการในการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน มีต้นแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และมีเครือข่ายที่ทำงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่แล้วสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการขยะในพื้นที่ได้ นอกจากนี้การเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งหญ้าทะเลซึ่งเป็นอาหารของพะยูน และรายได้หลักของประชาชนมาจากอาชีพการทำประมงพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการลดขยะทะเลเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน ประกอบกับมีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาเป็นที่เลี้ยงหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและช่วยลดการเกิดขยะทะเล

1.8 สภาพวัฒนธรรมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรตำบลเกาะลิบงส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 98 ศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 2 มีสำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์บ้านเกาะมุกด์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์ และมีมัสยิดประจำทุกหมู่บ้าน จำนวน 8 แห่ง เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในตำบลเกาะลิบงนับถือศาสนาอิสลามและเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความศรัทธาในศาสนา จึงมีการสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วันฮารีรายอ งานเมาลิด มีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การละหมาดร่วมกันในวันศุกร์มีพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม และพบว่า มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในการขับเคลื่อนเรื่องการรักษาความสะอาด เพราะความสะอาดเป็นกุญแจเข้าสู่การละหมาด ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติอันเป็นเสาหลักของอิสลาม และมีโต๊ะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำตามธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยใช้มัสยิดเป็นเวทีสาธารณะในการพูดคุยในประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องขยะ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นอกจากนี้ยังมีผู้ใหญ่บ้านที่เข้มแข็งและสนับสนุนการทำงานด้านการจัดการขยะ

“หากมองในหลักของศาสนา ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญในเรื่องของการรักษาความสะอาด เพราะทุกคนต้องรักษาความสะอาดของตัวเองเป็นหลักอยู่แล้ว และการดูแลเรื่องขยะทาง อบต. ก็พยายามดูแล ซึ่งเคยมีแนวคิดที่เราควรจะทำอย่างไรเพื่อไม่มีถังขยะในเกาะ ซึ่งสุดท้ายยังไงก็ยังคงมีถังขยะในพื้นที่เกาะ แต่บางพื้นที่ก็ไม่มีถังขยะ ไม่อยากให้มี”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ที่สำคัญ คือ ผู้นำศาสนาที่นำเรื่องศาสนาเข้ามาดึงดูดให้คนเข้ามามีส่วนร่วม โดยไม่แบ่งแยก ทุกคนมีสิทธิ์ทำความดี เพราะทุกคนต้องมีการละหมาด เพื่อเติมความดีให้ตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ งานด้านชุมชน ก็ถือว่าได้บุญ และทำให้คนที่ไปละหมาดถือเป็นครอบครัวเดียวกัน รวมถึงมีการสร้างเวทีพูดคุย เปลี่ยนมัสยิดเป็นเวทีสาธารณะ”

(นางสาวรมิตา สารสิทธิ์ ประธานกลุ่มสตรีประมงพื้นบ้านเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“เกาะมุกด์มีคนพุทธประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ อีก 95 เปอร์เซ็นต์ เป็นมุสลิม แต่ต้องยอมรับเพราะคนพุทธเป็นกลุ่มที่ให้ความร่วมมือดีและสามารถอยู่ร่วมกันได้ เปรียบเสมือนเครือญาติ ไม่มีการทะเลาะ ได้รับความร่วมมือ รวมถึงพี่น้องชาวพุทธก็ร่วมเป็นตัวแทนกรรมการด้วย”

(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“ศาสนาไม่ผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญ เป็นจิตวิญญาณที่นำไปสู่เรื่องความศรัทธา ความสะอาดก็เป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา ศาสนาเป็นจิตวิญญาณในการดึงคนเข้ามาร่วมและเกิดความศรัทธาแล้วนำสู่การปฏิบัติ ในอดีตเราทำงานแบบเดี่ยวๆ ก็จะเจอกลุ่มที่ไม่ชอบบ้าง มีโดนต่อว่าบ้าง และเราทำแบบไม่มีที่เลี้ยง แต่เมื่อ บังดารีส (โต๊ะอิหม่าม) เข้ามาร่วมทีมเราก็เป็น comfort zone ให้กับเขาประมาณว่า ถ้าเรื่องไหนที่เป็นเรื่องหนักๆ เราก็จะเข้าไปช่วย เช่นเรื่องนโยบาย กฎหมาย แต่ถ้าเป็นเรื่องทั่วไปเราก็ให้สิทธิ์เขาดำเนินการหรือรับไป การออกแบบก็จะมี การหารือร่วมกัน มันเลยส่งผลให้การทำงานมีสีสัน เพราะทำงานด้วยใจรัก”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“การนับถือศาสนาเดียวกัน มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติถือว่ามีผล โดยเฉพาะเรื่องทรัพยากร ถือว่าเป็นประเด็นร่วม โดยเฉพาะเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นส่วนต่อสู้อะไรเรื่องสิทธิชุมชน เรื่องกฎหมาย การลู่ล้าเขตแดน ขยะ แต่ปัญหา คือ การสื่อสารเพียงประเด็นเดียว คือ การท่องเที่ยว ส่วนเรื่องอื่นๆ เราสื่อสารน้อย เราได้มีการทำโครงการ “เด็กแหล่งหอ” สืบเนื่องจากเรามีหอกระจายเสียง โดยพยายามสื่อสารให้เด็กๆ ได้พูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้สูงอายุเข้ามาร่วมพูดคุยผ่านหอข่าว ซึ่งเราก็พยายามสื่อสาร”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“ด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เกาะลิบงจะเป็นชุมชนมุสลิม และมีความสัมพันธ์กันดีในกลุ่มแต่ยังขาดการรับรู้ด้านสุขลักษณะที่ดี เช่น ชุมชนอยู่บริเวณชายฝั่ง ก็จะมีขยะลอยบริเวณใต้ถุนซึ่งขยะที่เกิดจะมาจาก 2 ส่วน คือ จากครัวเรือนของเขา และขยะที่พัดมาจากที่อื่น”

(นางสาวอารี ใจสมุทร ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ทสจ.ตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2566)

สรุปสภาพวัฒนธรรมของตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เพราะเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความศรัทธาในศาสนา มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนเรื่องการรักษาความสะอาด และโต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยใช้มัสยิดเป็นเวทีสาธารณะในการพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องขยะ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่องสิทธิชุมชน

1.9 สภาพการเมืองของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า มีความขัดแย้งของกลุ่มและชั่วคราวเมืองในพื้นที่จึงทำให้การสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในบางกลุ่มและบางพื้นที่ของตำบลเกาะลิบงไม่เป็นหนึ่งเดียว แต่เนื่องจากมีชุมชนที่เข้มแข็งชุมชนจึงมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำงานโดยแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างในการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเรื่องอะไร ทั้งนี้การดำเนินงานจะเริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นก่อนจากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดขยายผลไปยังกลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้พบว่า อบต.ยังไม่ให้ความสำคัญกับการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล การกำหนดกติกาหรือทำข้อตกลงท้องถิ่น หรือ การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับตำบลในการจัดการขยะทะเลเกิดจากการคิดริเริ่มจากเวทีชาวบ้านร่วมกับองค์กรเอกชนเป็นหลัก

“ในตำบลเกาะลิบงบริบททางสังคม การเมือง การศึกษามีผลค่อนข้างพอสมควรทีเดียว เนื่องจากว่าประชากร ในชุมชนตำบลเกาะลิบง มีทั้งคนที่หาเช้ากินค่ำ มีชาวประมง คนทำงานหาเช้ากินค่ำ ทั้งคนที่ทำงานเพื่อส่วนร่วมหรือว่ามีแนวคิดมองเรื่องส่วนรวมเป็นหลัก เพราะฉะนั้นระดับในความเข้าใจถึงปัญหาของชุมชน หรือความมองเห็นถึงประโยชน์ของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนมันจะแตกต่างกันไป รวมทั้งความขัดแย้งที่ต้องพูดถึงด้วยเหมือนกัน ความขัดแย้งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีผลต่อการสื่อสารด้วยเหมือนกันโดยความขัดแย้งจะทำให้มีผลต่อระดับความร่วมมือในการทำงานในการมีส่วนร่วม ในระดับอาชีพบางคนอาจจะทำท่องเที่ยวก็ต้องพานักท่องเที่ยวไปดูปะการังไปทำกิจกรรมในทะเล ส่วนอีกกลุ่มก็เป็นชาวประมงที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่เดียวกัน บางส่วนก็ทำสวนยางทำเกษตรซึ่งบางทีมันก็ต้องปล่อยพวกของเสียอะไรต่างๆ ล้วนแต่มีความขัดแย้งกันในการทำงาน เรื่องของการจัดการขยะมันโชคดีที่ทาง IUCN ก็พยายามที่จะมองจุดร่วม สงวนจุดต่าง คือเราพยายามสื่อสารให้ทางชุมชนหรือว่ากลุ่มต่างๆ ในบริบทนี้มองเห็นว่าการจัดการขยะนี้ มันไม่ใช่เรื่องหรือว่าปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง มันเป็นปัญหาของทุกคน เราทุกคนมีส่วนในการสร้างขยะให้เกิดขึ้นกับชุมชน แล้วก็ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่ทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพต้องใช้ประโยชน์ร่วมกันในตรงนั้น ซึ่งประเด็นนี้ก็คือว่าทั้งกลุ่มอาชีพแต่ละระดับก็มีผลต่อการสื่อสาร”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“การเมืองมีทั้งในระดับชุมชน และท้องถิ่น การเมืองมีทั้งระดับหมู่บ้าน หรือว่ากลุ่มนี้ไม่ถูกกับแกนนำก็อาจจะมีแบบนั้น แต่ว่าคนลิบงเขาก็ยังสามารถคุยกันได้ เขาก็พยายามที่จะหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาไม่ว่าจะเรื่องอะไร แต่อาจจะเริ่มจากกลุ่มที่เขามีความกระตือรือร้นก่อนเหมือนว่ากดดัน ทำให้พวกผู้นำมาร่วม แล้วท้องถิ่น อบต.ถือว่ายังมีบทบาทน้อยในการสร้างการมีส่วนร่วม

ภายใต้โครงการเขาก็เข้ามาร่วมรับรู้ แต่การคิดริเริ่ม ทำกติกาทำข้อตกลงเขาไม่ได้มาเป็นตัวตั้งตัวตีจริงๆ มันขึ้นมาจากข้างล่างจากหมู่บ้านจากเวทีชาวบ้าน เหมือนที่เราวิเคราะห์ปัญหาแล้วก็คิดว่าต้องมีกติกาแต่ละSection ต้องทำอะไรเพื่อลดขยะ แล้วมีแผนปฏิบัติการที่คิดร่วมกันแล้วก็พยายามผลักดันเข้าสู่แผนระดับท้องถิ่นแต่เขายังไม่รับเท่าที่ควร”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เกาะลิตงจะมีบางกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ของจีเซ้อ มีการจัดการขยะโฮมสเตย์และมีการทำต่อเนื่องน่าจะดำเนินการไปได้ แต่สำหรับมุมมองด้านพื้นที่ มองว่ามีหลายกลุ่มที่มีความคิดเห็นไม่ลงตัวไม่บูรณาการกัน ต่างคนต่างทำ จึงทำให้การรวมตัวกันได้ค่อนข้างยาก รวมถึงการมีฝ่ายการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อการจัดการส่วนหนึ่ง”

(นางสาวอารี ใจสมุทร ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ทสจ.ตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2566)

“ชั่วคราวเมืองมันมีผลนะแต่ชาวเกาะลิตงเป็นชุมชนเข้มแข็งกว่าสำนักงาน คือ ชุมชนชาวบ้านจะเข้มแข็งกว่า อบต. สำหรับการจัดการส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนผลักดันขับเคลื่อนก่อน ขึ้นมาเล่นก่อนในทุกๆ เรื่อง ซึ่งผู้นำอาจจะยังช้ากว่าชาวบ้าน โดยเฉพาะเป็นข้อดีของเกาะลิตงที่ทำชุมชนเข้มแข็ง ชาวบ้านจะไม่รอ อบต. แต่จะเป็นชาวบ้านที่เป็นผู้กระตุ้น ซึ่งบางครั้ง อบต. อาจดำเนินการบ้างไม่ดำเนินการบ้าง แต่ชาวบ้านจะดำเนินการก่อนจัดการก่อน”

(นายประชุม เจริญฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“กลุ่มที่มาทำเนี่ย ก็ไม่ใช่เรียลเรื่องการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง เขาเป็นกลุ่มชาวบ้านขับเคลื่อน ส่วน อบต. เนี่ยก็เป็นผู้สนับสนุน อยู่ในระดับสนับสนุนไม่ใช่ระดับ Active คือเขาก็ช่วย ช่วยกันทำและเห็นวาทิ มีเวทีก็มาร่วมกันเข้ามาช่วยกันพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ แต่ว่าจะ Active แบบเป็นผู้นำยังไม่ใช่ ซึ่งอันนี้มันยังรวมถึงการที่มันยังไม่มีการรณรงค์ให้ลดการใช้ คือการลดการใช้เนี่ย ในลิตงมันไป active มัน work อยู่ที่รีสอร์ทจำนวนหนึ่ง แต่ว่าร้านค้าทั่วไปหลายร้านมันยังไม่ไป โดยเฉพาะร้านน้ำชากาแฟ เราก็จะเห็นว่าใช้แก้วพลาสติกกันเยอะมากโดยไม่มีควมจำเป็น”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ในท้องถิ่นมันก็จะมีกลุ่มโน้นกลุ่มนี้ ก็จะมีนโยบายในการขับเคลื่อนงานที่ต่างกัน กลุ่มนี้ช่วงนี้เข้ามาทำงานพอเขาหมดวาระ พอเลือกตั้งได้ข่าวใหม่มานโยบายเปลี่ยนการสื่อสารต่างๆ ก็ต้องเปลี่ยนตามนโยบาย”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

โดยสรุป สภาพการเมืองของตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง โดยในบางพื้นที่ที่ความขัดแย้งของขั้วการเมืองจะส่งผลให้การสร้างการมีส่วนร่วมไม่เป็นหนึ่งเดียว และ อบต.เกาะลิบงเองยังไม่ให้ความสำคัญในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล แต่ชุมชนมีความเข้มแข็งจึงดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรเอกชนในพื้นที่ มีกระบวนการทำงานที่เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาส่วนรวม ก่อนจากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดขยายผลไปยังกลุ่มอื่นๆ จนสามารถขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการจัดทำข้อกำหนดท้องถิ่นได้

1.10 สภาพการศึกษาของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบงมีการศึกษาสูงกว่าเมื่อก่อน ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสภาพการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยประชาชนที่มีพื้นฐานการศึกษาสูงจะมีความรู้และความเข้าใจในการเรื่องการจัดการขยะ ซึ่งนำไปสู่การลงมือปฏิบัติในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนได้เร็วกว่าประชาชนที่มีการศึกษาน้อย รวมถึงการมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สำหรับการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องขยะทะเล เรื่องการจัดการขยะตามหลักการ 3Rs และประเด็นปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนเข้าไปดำเนินการให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุม การพูดคุยปรึกษาหารือ การจัดอบรม กิจกรรมรณรงค์ นอกจากนี้ พบว่า โรงเรียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมีนโยบายในการลดใช้พลาสติกและโฟมในโรงเรียน โดยให้ใช้ภาชนะใช้ซ้ำในการบรรจุอาหารกลางวันและนักเรียนทุกคนมีแก้วน้ำประจำตัว เช่น โรงเรียนบ้านมดตะนอย

“สภาพทางการศึกษามีผลต่อการขับเคลื่อน โดยเฉพาะกลุ่มที่เรียนสูงๆ จะเป็นตัวขับเคลื่อนและทำให้การทำงานได้ง่ายเนื่องจากเขามีความรู้ ความสามารถมากกว่าคนรุ่นเก่า ๆ”

(นายเกษม หมานทรา ประธาน อสม.หมู่ 8 บ้านสุโหงบาตุ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ในตำบลเกาะลิบงบริบททางสังคม การเมือง การศึกษามีผลค่อนข้างพอสมควร ที่เดียวเนื่องจากว่าประชากร ในชุมชนตำบลเกาะลิบงมีทั้งคนที่หาเช้ากินค่ำ มีชาวประมง คนทำงาน หาเช้ากินค่ำ ทั้งคนที่ทำงานเพื่อส่วนร่วมหรือว่ามีแนวคิดมองเรื่องส่วนรวมเป็นหลัก เพราะฉะนั้น ระดับในความเข้าใจถึงปัญหาของชุมชน หรือว่ามองเห็นถึงประโยชน์ของชุมชน การมีส่วนร่วมของ ชุมชนมันจะแตกต่างกันไป”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“การศึกษามีผลต่อความรู้ความเข้าใจ คือคนที่เขาเข้ามามีส่วนร่วมส่วนใหญ่ก็คือคนที่เขาเข้าใจมีการศึกษาระดับหนึ่ง คนส่งลูกเรียนเยอะเรามองในอนาคตก็คิดว่าคนเหล่านี้ก็จะกลับมา พัฒนาบ้านตัวเอง”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ตอนนี้ชาวบ้านมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีโดยเฉพาะรุ่นลูก ส่วนรุ่นพ่อแม่ จะมี ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ มุมมองความสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่กับรุ่นเก่า โดยเฉพาะแนวคิดจะต่างกัน คือเด็กรุ่นใหม่จะมีความเห็นแก่ตัวมากกว่าแต่คิดว่าน่าจะมีการปรับได้ คนรุ่นใหม่ ๆ จิตสำนึกสาธารณะเขา มีน้อยลงแต่ตอนนี้สามารถปรับและเข้ากับคนในชุมชนได้ เมื่อเทียบกับเมื่อก่อน และพบว่าเด็กที่จบ การศึกษาปริญญาตรี จะกลับมาทำงานที่บ้านเกิดมีค่อนข้างเยอะ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว”

(นายอัครธโรหิม ชุนรักษา กำนันตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“เรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจกับชาวบ้าน อบต. ณ ตอนนี้กลุ่มสาธารณสุขกำลัง จัดทำซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาลและจะนำไปใช้ในกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน-กลุ่มนักเรียน รวมถึงจัดซื้ออุปกรณ์ที่ยังขาดอยู่ เกาะลิบง จะมี 2 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาส มีตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเด็กนักเรียน ประมาณ 400 คน อบต. ก็จะมีการอบรมให้สำหรับเด็ก นักเรียนจะมีประมาณปีละ 2 ครั้ง ซึ่งตอนนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ”

(นายสิทธิพร จิเหลา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“มีการจัดอบรมให้ความรู้ อย่างกลุ่มนักเรียนก็จะชี้แจงผ่านคุณครูเพื่อแจ้งนักเรียน ซึ่งการเข้าร่วมทำกิจกรรมก็เปรียบเสมือนการให้ความรู้ เรียนรู้ผ่านกิจกรรม”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ณ วันนี้ คนในหมู่ที่ 6 ถือว่าเด็กได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น ซึ่งจากเมื่อก่อน เด็กจะจบแค่ระดับ ป.5- ป.6 ส่วนรุ่นพ่อแม่ก็จะจบในระดับ ป. 4 แต่เด็กสมัยนี้จบปริญญาตรี”

(นางหทัย ฆมาตตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ระดับการศึกษาก็มีผลต่อทำให้ความรู้สร้างความเข้าใจในเรื่องของการจัดการขยะ การคัดแยกประเภทของขยะ คนที่เขามีพื้นฐานความรู้เขาก็เข้าใจได้ง่ายสามารถดำเนินการได้เลย แต่คนที่เขาไม่ค่อยมีความรู้ก็ต้องใช้เวลาบางทีก็ต้องย้ายหลาย ๆ ครั้งกว่าจะแยกได้ถูกต้อง”

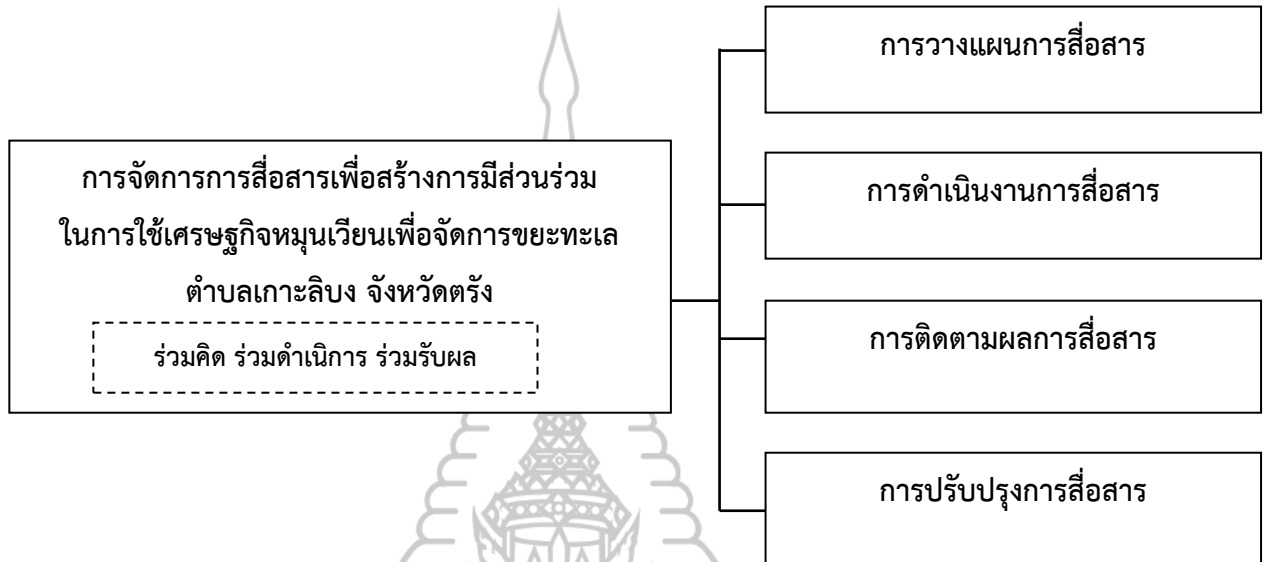
(นายณัฐ ดอกพุ่ม ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2566)

“การศึกษา ในอดีตโดยเฉพาะรุ่นของบัง ถือว่าได้เรียนน้อย มีประมาณ 2 คน และหลังจากนั้นระบบการศึกษามีการพัฒนาปรับเปลี่ยน จึงทำให้คนในพื้นที่ส่งลูก ๆ ไปเรียนหนังสือค่อนข้างเยอะ จนมีการสร้างโรงเรียนขยายโอกาสจาก ม.3 เป็น ม.6 จนทำให้เด็กเลิกเรียนจบระดับชั้น ม.6 เป็นส่วนใหญ่ มองว่าการสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญ แต่ประเด็นปัญหาของการสื่อสาร มองในเรื่องของการสื่อสารเพื่อการรับรู้มีน้อย โดยเฉพาะคนนอกพื้นที่ ไม่ค่อยทราบ”

(นายอิสมาแอณ เป็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

โดยสรุป สภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประชาชนที่มีการศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาได้เร็ว รวมถึงนำไปสู่การลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และเข้าใจหลักการในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล นอกจากนี้ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการจัดการขยะต้นทางมีหลายหน่วยงานเข้ามาดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆ รวมถึงโรงเรียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงเองก็มีนโยบายในการลดใช้พลาสติกและโฟมในโรงเรียนเพื่อลดการเกิดขยะอีกด้วย

ส่วนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ภาพที่ 4.2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการ
ขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลวิเคราะห์การศึกษาในส่วนที่ 2 ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ คือ 1) การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 2) การวางแผนการสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 3) การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 4) ติดตามประเมินผลการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

2.1 การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีมูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เป็นหน่วยงาน

รับผิดชอบหลักในการดำเนินการในพื้นที่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง สมาคมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

- (1) การจัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ชยะ และร่วมกันวางแผนการจัดการชยะและกำหนดกติกาการแก้ปัญหาในระดับตำบล
- (2) ขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้การทำงานของคณะกรรมการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับคือ คณะกรรมการจัดการชยะระดับชุมชน และ คณะกรรมการระดับตำบล
- (3) คณะกรรมการระดับตำบล ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐจากสำนักงานจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาชยะร่วมกับทุกภาคส่วน
- (4) การจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้แทนชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชุมชนโดยพัฒนาต่อยอดจากนโยบายระดับตำบลด้านการจัดการชยะและพัฒนาแผนการติดตามและประเมินผล
- (5) การจัดฝึกอบรมในระดับตำบลเพื่อจัดทำข้อบัญญัติตำบลด้านการจัดการชยะในชุมชน
- (6) การจัดกิจกรรมอื่นๆในด้านการติดตามและหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการชยะของชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มตลาดนัดรับซื้อชยะบ้านเจ้าไหม เกาะมุกด์ เป็นต้น

ในส่วนของกระบวนการวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมพบว่า โดยภาพรวมไม่ได้มีการวางแผนการสื่อสารเป็นการเฉพาะ แต่การสื่อสารก็แทรกอยู่ในทุกกระบวนการของการทำงาน โดยเฉพาะการเลือกกลุ่มแกนนำในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายด้านการจัดการชยะในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการชยะในระดับชุมชน แผนการจัดการและนโยบายในระดับตำบล และการส่งเสริมความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆในพื้นที่ เป้าหมาย โดยใช้แกนนำในชุมชนที่มีความรู้และเอาใจจริงเอาใจเป็นกลไกในการขับเคลื่อน เช่น อสม. และ คณะกรรมการชุมชนที่มีกลุ่มแม่บ้านเป็นหลักเนื่องจากมีเวลาและมีความละเอียดอ่อนในการดำเนินงาน ส่วนกลุ่มผู้ชายจะทำหน้าที่เป็นทีมงานให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจาก IUCN และ มูลนิธิอินตามัน ยังมีองค์กรเอกชนและภาคธุรกิจเอกชนอื่นที่เข้าร่วมเป็นภาคีขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJF) บริษัททวงษ์พาณิชย์ สาขาเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ บริษัท SCG จำกัด (มหาชน)

“เราทำการบ้านมาก่อนโดยพุ่งเป้าไปยังกลุ่มที่ทำงานเพื่อส่วนรวมโดยเฉพาะคือ ไม้ว่าจะเป็นทั้งกลุ่มประมงพื้นบ้านก็ดี กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนก็ดี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว

พัฒนาอาชีพใดๆ ก็ดี หรือแม้แต่กลุ่มผู้ประกอบการที่มองเรื่องส่วนรวม ลิบมีทั้งผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำที่เป็นผู้นำด้านความคิดตามธรรมชาติที่เขามองเห็นถึงเรื่องของทรัพยากรของชุมชนเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ ซึ่งนั่นเองมูลนิธิอินตามันก็เป็นผู้แนะนำ ผู้ชี้เป้าก็เป็นทางลัดให้เราลงไปทำงาน รวมทั้ง อสม.ที่เป็นคนทำงานในพื้นที่โดยหน้าที่แล้วก็ช่วยได้มากเลย สำหรับการช่วยกระจายประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ใช้วิธีการที่ง่ายที่สุดคือการลงไปพูดคุยกับชุมชน กับผู้แทน ผู้นำชุมชนเลย โดยการเชิญประชุมนัดเพื่อมาพูดคุยนัดประชุม กลุ่มคน Active หรือว่ามีอุดมการณ์หรือว่ามีแนวความคิดที่เหมือนกับเรา ว่าเราต้องการที่จะทำเพื่อส่วนรวมแล้วก็มองเห็นว่าเรื่องขยะมันเป็นเรื่องสำคัญแล้วก็เป็นเรื่องของทุกคนไม่ได้เป็นคนใดคนหนึ่ง แล้วก็เรามองไปที่กลุ่มนั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์ หรือว่ากลุ่มวิสาหกิจโดยชุมชน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“เรื่องของการจัดการขยะในชุมชน แต่ละชุมชนก็จะมีคณะทำงานจัดการขยะทุกหมู่บ้านโดยในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีแผนการจัดการขยะของตัวเอง โดยจะมีแผน 1 2 3 4 5 ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการ การอบรมเรื่องการจัดการขยะ การรณรงค์ส่งเสริม หรือว่าตลาดนัดรับซื้อขยะ อาจจะตั้งเป็นกองทุน แล้วกองทุนนี้จะไปช่วยเหลือด้านขยะอย่างไรได้บ้าง แต่การที่จะเชื่อมแผนแต่ละหมู่บ้านได้ ก็จะต้องมีแผนงานภาพใหญ่ในระดับตำบล ก็เลยเสนอนายก อบต. ว่าเราควรจะมีคณะกรรมการ คณะทำงาน ที่ช่วยกำกับการทำงานของแผนการจัดการขยะ ในระดับตำบล ในเรื่องของนโยบายต่างๆ เค้าก็เห็นด้วย”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“IUCN เค้าก็เข้ามาช่วยเรื่องขยะอยู่แล้วบางส่วน เค้าน่าจะทำอยู่เค้ามีการสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน ทาง IUCN เค้าก็เห็นเลยเข้ามาที่เกาะลิบ โดยมีมูลนิธิอินตามันเป็น partner โดยระยะเวลาปีนึงก็ late ไปนิดหน่อย Phase 2 เค้าบอกว่าจะมีกำลังทำอยู่แต่มูลนิธิอินตามันไม่ได้เป็น partner ใน Phase 2 ตอนนี่เค้ารับซื้อวัสดุเครื่องมือประมง พวกแกลลอนต่างๆ เราเป็นคนชี้เป้าให้พาไปคุยกับชาวบ้านที่ active”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“กับชาวบ้านเราใช้วิธีการพูดคุยเป็นหลัก แล้วก็ให้เขาไปสื่อสารในกลุ่มของเขาด้วยกันด้วย และเราก็จะมุ่งไปที่กลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มรีสอร์ท เพราะกลุ่มรีสอร์ทเขาสามารถปรับได้ลดพลาสติกได้เก็บรวบรวมเข้าสู่ระบบรีไซเคิลพลาสติกได้ อย่างตอนนี้ที่เกาะมุกด์ถือถือว่าให้ความร่วมมือดีมาก แล้วก็ที่ลิบยังไม่ทั่วถึง ในการสื่อสารเราทำโดยลำพังไม่ได้เราจำเป็นต้องมีส่วนราชการ

ชาวบ้านร่วมกันทำงาน แล้วก็ท้องถิ่น ซึ่งอันนี้ในคณะกรรมการขับเคลื่อนตรังยั่งยืนจะมีการหารือกัน เราก็จะต้องคุยกันต่อว่าเราจะรุกไปยังกลุ่มรีสอร์ทเพิ่มเติมยังไง”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ขั้นตอนในการดำเนินงาน คือ เราจะคุยกันก่อนเพื่อระบุปัญหา แล้วนำไปสู่การกำหนดแผนงานของแต่ละหมู่บ้านว่าเรามีปัญหาแบบนี้ ขยะมาจากไหนบ้างระบุที่มาของปัญหา ถ้ามาจากการทำประมง เรือประมง แพ ทำได้ไหม ถ้ามาจากการท่องเที่ยว คริวเรือน เราคัดแยกได้ไหม คัดแยกแล้วไปไหน ก็จะมีอีกส่วนที่เข้ามาช่วย เช่น วงษ์พาณิชย์ แล้วก็กิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ประจำเดือน ก็ให้เขาวางแผนต้องทำอะไร ต้องการอะไร เหมือนอย่างท่องเที่ยวต้องการซาเล้ง ต้องการตะกร้าใหม่ เราไม่มีป้ายบอกต้องการป้ายใหม่ ก็ร่วมกันคิดว่าเราจะทำอะไรบ้าง”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เรามีการประชุมมีการวางแผน แต่เราไม่ได้วางแผนการสื่อสารมีน้อย เราไม่ได้เน้นเรื่องการสื่อสาร เรามีเสียงตามสาย มีแผนการอบรมให้ความรู้”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“มาจากมูลนิธิอันดามัน เริ่มแรกเจอกันตอนประชุมเครือข่ายประมงประจำเดือน และเราก็ไปแทรกในช่วงนั้น ว่าเรามีโครงการแบบนี้ๆ ทำแบบนี้ๆ ซีแจ้งประมาณ 30 นาที เพื่อซีแจ้งโครงการเน้นศักยภาพชุมชนผ่านเวทีการประชุมเพราะวัสดุที่เราต้องการ คือ มาจากชาวประมง”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“มีการวางแผนการสื่อสารไว้ก่อน เช่น รูปแบบ หรือทิศทางการทำงานว่าเราจะทำอะไรและมีใครบ้างที่จะเข้าร่วม”

(นายเกษม หนานพรา ประธาน อสม. หมู่ 8 บ้านสุโงงบาตู สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“มูลนิธิอันดามันเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการชาวบ้าน เราเกี่ยวข้องในแง่การสื่อสาร การปรึกษาหารือ การกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักในปัญหาขยะและไม่โครพลาสติก”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ส่วนใหญ่เราเป็นการพูดคุยมีการวางแผนล่วงหน้า คือเรามีความสัมพันธ์กับ เรา รู้จักคนที่เอาการเอางานในเรื่องพวกนี้อยู่เดิมซึ่งเขาก็ทำเรื่องดูแลพะยูน ทำเรื่องอะไรต่อมิอะไรแล้วเราก็

สื่อสารว่าปัญหาขยะและไมโครพลาสติกเป็นเรื่องใหญ่ที่มีผลอันตรายต่อไม่ใช่เฉพาะของคนลิบง แต่ว่าเป็นของทุกคนทั่วโลกซึ่งเขาก็ตระหนักอยู่เป็นพื้นฐานอยู่แล้วนะ เมื่อมีการปรึกษาหารือด้วยกัน เขาก็เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องทำก่อนหน้าที่เราจะมีการจัดกิจกรรมเก็บขยะในทะเลอยู่แล้ว ซึ่งก็ตอกย้ำมันเป็นกิจกรรมที่เขาไปเห็นด้วยตัวเองอยู่แล้วว่าพลาสติกเป็นยังไงในทะเล รวมทั้งทุกวันนี้ที่เขาไปทำการประมง ทุกวันที่เขาใช้ชีวิตเขาก็เห็นขยะในป่าชายเลน ขยะหน้าหาดอยู่แล้ว เมื่อเขาตระหนักว่ามันเป็นปัญหา เขาก็เกิดการตกลงกันรวมกลุ่มกันที่จะทำกิจกรรมรับซื้อขยะ แล้วจากนั้นพอมันรับซื้อขยะสองด้าน คือหนึ่งขยะรีไซเคิลที่มันขายในตลาดได้ กับขยะทะเลที่ตลาดไม่ซื้อแต่มีงบอุดหนุนมาซื้อโดยวงษ์พาณิชย์มันก็เก็บมาหมดเลย”

(นายภาคภูมิ วิจารณ์วิวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“จริงๆ เรามีการทำงานแบบไม่เป็นระบบเท่าไร ยังไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน ซึ่งการสื่อสารเลือกในพื้นที่ที่มีความพร้อมก่อน การสื่อสารเราประสานผ่านทางเจ้าหน้าที่ อบต. การกำหนดพื้นที่ก็จะเป็น อบต. กำหนดพื้นที่ อย่างพื้นที่มดตะนอย เมื่อก่อนมีปัญหาเรื่องขยะ ทสจ. เข้าไปอบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ เป็นจุดเริ่มต้นโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเข้าอบรมของ ทสจ. และต่อมาได้รางวัล ทสจ. ดีเด่นระดับประเทศในปี 2563 เนื่องจากมดตะนอยเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและเคยเข้าร่วมโครงการ Zero Waste ซึ่งเกิดจากเราเข้าไปส่งเสริมเรื่องขยะและชักชวนเข้าร่วมโครงการ และต่อมาหน่วยงานสถานีนอนามัย รพสต.เข้ามาขับเคลื่อนต่อ”

(นางสาวอารี ใจสมุทร ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม ทสจ.ตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2566)

โดยสรุป การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงยังไม่มีแผนหรือมีการวางแผนการสื่อสารเป็นการเฉพาะ มีการเลือกกลุ่มแกนนำในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายด้านการจัดการขยะในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน แผนการจัดการและนโยบายในระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการ

2.2 การวางแผนการสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนการสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญ

กับการใช้สื่อต่างๆ ในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจะดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอานามัน และ IUCN เป็นพี่เลี้ยง เน้นการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลใช้เวทีการพูดคุย การจัดประชุม โดยมีการจัดประชุม เพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกเดือนและมีการบรรจุเรื่องการจัดการขยะทะเลไว้ในวาระการประชุมรวมถึงการติดตามสถานการณ์และความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะทะเล ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน สำหรับกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะดำเนินการผ่าน แกนนำ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. โดยรับผิดชอบ 12-13 ครัวเรือน/คน นอกจากการพูดคุย แล้ว มีการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียในการแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่ม และ คณะกรรมการระดับตำบล โดยนิยมใช้ Messenger และ LINE มีการใช้หอกระจายข่าวภายในชุมชน และมีกิจกรรมการสร้างนักสื่อสารชุมชนสำหรับกลุ่มเยาวชนเพื่อเป็นแนวร่วมในการทำกิจกรรมของ ชุมชนโดยใช้ชื่อ “เด็กแหล่งหอ” ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนใช้การสื่อสารผ่าน Facebook ของกลุ่ม และ facebook ส่วนบุคคล

“ใช้วิธีการที่ง่ายที่สุดคือการลงไปพูดคุยกับชุมชน กับผู้แทน ผู้นำชุมชนเลย โดยการ เชิญประชุมนัดเพื่อมาพูดคุยนัดประชุม กลุ่มคน Active หรือว่ามีอุดมการณ์หรือว่ามีแนวความคิดที่ เหมือนกับเรา ว่าเราต้องการที่จะทำเพื่อส่วนรวมแล้วก็มองเห็นว่าเรื่องขยะมันเป็นเรื่องสำคัญแล้วก็ เป็นเรื่องของคนทุกคนไม่ได้เป็นคนใดคนหนึ่ง แล้วก็เรามองไปที่กลุ่มนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม อนุรักษ์ หรือว่ากลุ่มวิสาหกิจโดยชุมชน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนที่มูลนิธิทำอยู่กับ ชุมชนเนี่ย เราใช้วิธีปรึกษาหารือ พูดคุย และสารคือทำร่วมกัน มีชมรมด้วยมีกลุ่มชาวบ้านมา ปรึกษาหารือกัน ร่วมคิดร่วมทำ เรากำลังจะพัฒนาสื่อออนไลน์ คิดจะทำแต่เราไม่มีคน ตอนนี้อยู่กำลังจะ ประกาศรับสมัครคน อยากรู้ได้ 2 ภาษา สื่อด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและขยะทะเล รวมถึงเรื่องหญ้าทะเล เรื่องหญ้าทะเลที่ลึบมันเสื่อมโทรมหมดเลย”

(นายภาคภูมิ วิชานดิรวัดน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอานามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“เริ่มจากการเข้าร่วมประชุมกับมูลนิธิอานามันทุกเดือน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมา มีการลงพื้นที่ และพยายามทำความเข้าใจกับพี่น้องโดยมีมูลนิธิเป็นพี่เลี้ยง”

(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“รูปแบบการสื่อสารเราใช้ Messenger ในการแจ้งข่าวสารนัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง (ทุกวันที่ 15 ของเดือน) ซึ่งประชุมร่วมกับกลุ่ม อสม. ซึ่งแกนนำหลักในการทำงานก็ คือ กลุ่ม อสม. ทีมปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน”

(นายเกษม ฆมานทร ประธาน อสม. หมู่ 8 บ้านสุโงงบาทู สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ตอนนี้ก็มีทุกช่องทาง ทั้ง Line หอกระจายข่าว ปัญหา คือ ความต่อเนื่อง คือ ไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง และไม่มีคนทำ content เลยทำให้มองว่าสิ่งดีๆ ไม่ได้มีการสื่อสารออกไป อย่างเช่น การเก็บขยะของเด็กๆ การช่วยเหลือพะยูน การช่วยเหลือคนในชุมชนอย่างบังคาริส (โต๊ะอิหม่าม) เขาจะเปิดเพจตัวเองและเมื่อจะขอความช่วยเหลือก็จะมีคนศรัทธาเยอะ แต่เขาจะเปิดเฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“เราได้มีการทำโครงการ “เด็กแหล่งหอ” สืบเนื่องจากเรามีหอกระจายเสียง โดยพยายามสื่อสารให้เด็กๆ ได้พูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมพูดคุยผ่านหอข่าว ซึ่งเราก็พยายามสื่อสาร”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“จุดเริ่มต้นคือ อสม. แนะนำครัวเรือน พ่อแม่ และพ่อแม่ก็สอนลูกสาวตัวผู้ใหญ่ก็จะเน้นจากครู นักเรียน อย่างเช่น แจ้งว่าวันนี้จะมีการจัดกิจกรรมการขยะ เด็กก็รับรู้ทันที ส่วนใหญ่จะเน้นเป็นการพูดคุย แล้วก็จะเป็นไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน ก็จะมีการแจ้งผ่านไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมหรือการจัดกิจกรรมขยะ หรือมีเจ้าหน้าที่ หน่วยงานเข้ามา สำหรับคนใดที่ไม่มีไลน์หรือไม่ได้อ่านก็จะใช้การบอกต่อ”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ชาวบ้านนี้รวดเร็วอย่างสุโขทัยมี กลุ่ม Facebook กลุ่ม LINE ไม่รู้จักกลุ่ม ทุกหมู่บ้านมีกลุ่ม Facebook กลุ่ม LINE เป็นของตัวเอง ชาวบ้านมีกลุ่ม Messenger คู่ยกกัน อย่างเรามีคณะกรรมการขยะมีแผนงานขยะเราก็จะมีกลุ่มคุยเรื่องขยะเป็นคณะกรรมการระดับตำบลมี 8 หมู่บ้าน เป็นแผนงานขับเคลื่อนการจัดการขยะตำบลเกาะลิบง ภายใต้โครงการ Circular Economy เพื่อเป็นการติดตามผลการดำเนินงาน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

โดยสรุป การวางแผนการใช้สื่อมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ ดังนั้นการใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลใน มากนัก แต่มีการดำเนินการเลือกใช้สื่อต่างๆ ผ่านการทำงานของคณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันตามัน และ IUCN เป็นพี่เลี้ยง เน้นการใช้สื่อบุคคล โดยใช้เวทีการพูดคุย การจัดประชุม โดยมีการจัดประชุมเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. นอกจากนี้มีการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียในการแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน โดยนิยมใช้ Messenger และ LINE มีการใช้หอกระจายข่าวภายในชุมชน ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนใช้การสื่อสารผ่าน Facebook ของกลุ่ม และ facebook ส่วนบุคคล

2.3 การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันตามัน และ IUCN เป็นพี่เลี้ยง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- (1) การจัดประชุมร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาขยะ วางแผนการจัดการขยะและกำหนดกติการ่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะระดับชุมชนและระดับตำบล
- (2) จัดตั้งคณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน ซึ่งมาจากตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. โรงเรียน ผู้ประกอบการรีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ผู้แทนกลุ่มผู้ประกอบการรับซื้อขยะรายย่อย (ชาเล้ง) และแพรับซื้อสัตว์น้ำ และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน มีการจัดประชุมทุกเดือน โดยคณะกรรมการ จะเป็นผู้ขับเคลื่อน

แผนการจัดการขยะในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะ สร้างระบบการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือน และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการระดับตำบล

คณะทำงานจัดการขยะระดับชุมชน ๘ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านโคกสะทอน หมู่ที่ ๑ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชนบ้านเกาะมุกด์ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านมดตะนอย หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ ๔ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านหลังเขา หมู่ที่ ๕ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านเจ้าไหม หมู่ที่ ๖ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านทรายแก้ว หมู่ที่ ๗ ตำบลเกาะลิบง
- คณะทำงานจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน บ้านสุโหงบาต หมู่ที่ ๘ ตำบลเกาะลิบง

(3) จัดตั้งคณะกรรมการระดับตำบล ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐจากสำนักงานจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาขยะร่วมกับทุกภาคส่วน

(4) การจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้แทนชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชุมชนโดยพัฒนาต่อยอดจากนโยบายระดับตำบลด้านการจัดการขยะและพัฒนาแผนการติดตามและประเมินผล

(5) การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับตำบลเพื่อจัดทำข้อบัญญัติตำบลด้านการจัดการขยะในชุมชน

(6) แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ อสม.เป็นกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนในชุมชน ผ่านการแจ้งข่าวด้วยตนเองที่บ้าน การประชุมประจำเดือน และการใช้ MSN และ LINE

(7) กลุ่มแกนนำริเริ่มทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างการยอมรับเมื่อประสบความสำเร็จ จึงขยายผล

(8) การจัดกิจกรรมเพื่อหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการขยะของชุมชน จะเน้นความพร้อมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเป็นหลัก เช่น การจัดตั้งกลุ่มตลาดนัดรับซื้อขยะ บ้านเจ้าไหมและบ้านเกาะมุกด์กิจกรรมการเก็บขยะทะเลและชายหาด กิจกรรมการอบรมเย็บกระเป๋าจากเศษพลาสติก การทำไม้กวาดจากขวดพลาสติก

ทั้งนี้ ในแต่ละหมู่บ้านมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน มีการใช้หอกระจายข่าว และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารกันเป็นประจำ และการจัดประชุมประจำเดือนของมูลนิธิอานามันและการประชุมคณะกรรมการสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง

ทุกวันที่ 9 ของเดือน เพื่อสื่อสารกับแกนนำชุมชนและเป็นเวทีในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตลอดจนเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและนำเสนอประเด็นที่เป็นปัญหาร่วมกันหาทางชุมชนมีอะไรก็ไปนำเสนอให้กับที่ประชุมและหาทางแก้ปัญหาด้วยกัน โดยมูลนิธิอานามัน และ IUCN ซึ่งเป็นองค์กรพี่เลี้ยงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการส่งสารผ่านกลุ่มผู้นำชุมชน เน้นข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น เรื่องโลกร้อน เรื่องขยะทะเล ผลกระทบจากไมโครพลาสติก การคัดแยกขยะตามแนวทาง 3Rs และประโยชน์จากการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน

“มูลนิธิอานามันเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการชาวบ้าน เราเกี่ยวข้องในแง่การสื่อสาร การปรึกษาหารือ การกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักในปัญหาขยะและไมโครพลาสติก”

(นายภาคภูมิ วิชาดิตรวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอานามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ส่วนหนึ่งเขารู้จักสภาพปัญหาในชุมชนของเขาอยู่แล้ว เราแค่หาเทคนิคมาเพื่อดึงเอาสิ่งที่เขาคิดอยู่ที่เห็นอยู่ในใจมาเป็นกระดากมาเป็นข้อมูล ก็ใช้วิธีการวิเคราะห์สถานการณ์วิเคราะห์ปัญหา โดยเราก็ช่วยแนะนำแนวทางในการคิด”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“จุดเริ่มต้นคือ อสม. แนะนำครัวเรือน พ่อแม่ และพ่อแม่ก็สอนลูกส่วนตัวผู้ใหญ่ก็จะเน้นจากครู นักเรียน อย่างเช่น แจ้งว่าวันนี้จะมีการจัดกิจกรรมการขยะ เด็กก็รับรู้ทันที ส่วนใหญ่จะเน้นเป็นการพูดคุย แล้วก็จะไปไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน ก็จะมีการแจ้งผ่านไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมหรือการจัดกิจกรรมขยะ หรือมีเจ้าหน้าที่ หน่วยงานเข้ามา สำหรับคนใดที่ไม่มีไลน์หรือไม่ได้อ่านก็จะใช้การบอกต่อ”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เราได้มีการทำโครงการ “เด็กแหล่งหอ” สืบเนื่องจากเรามีหอกระจายเสียง โดยพยายามสื่อสารให้เด็กๆ ได้พูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมพูดคุยผ่านหอข่าว ซึ่งเราก็พยายามสื่อสาร”

(นายอิสมาแอ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

“ก่อนหน้านั้นเราทำเรื่องขยะ ความรู้เราก็ยังไม่ชัด ก็มีหน่วยงาน ทสจ.เข้ามา ช่วยเหลือพาชาวบ้านประมาณ 100 กว่าคนได้ไปอบรมที่ธรรมรินทร์ธนา ให้ความรู้ว่ายขยะประเภท ไหนบ้างที่ขายได้ประเภทไหนบ้างที่ขายไม่ได้ ขยะไหนบ้างที่ทิ้งไม่ทิ้ง ได้ชุดของ ทสจ.ที่มาอบรมแล้วก็ กลับมาคุยกันเลยแล้วเราก็ทำกิจกรรมลงเก็บขยะเรียกชาวบ้านทั้งหมดเข้ามาพัฒนา ตอนนั้นเราก็มี ข้อตกลงร่วมกัน ตอนนั้นข้อตกลงหลักคือว่า อาทิตย์บ้านเล็ก เดือนหนึ่งบ้านใหญ่ บ้านเล็กคือว่า สมมติว่าวันศุกร์นี้ทำบ้านตัวเอง บ้านใหญ่คือว่าทำที่สาธารณะเดือนละครึ่ง ปัจจุบันชาวบ้านก็ทำ กันเอง เกิดจากที่เราณรงค์”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“หลักการจริงๆ มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องไม่มีการทำลายทรัพยากร ไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม และไม่ทำลายวิถีชีวิต อย่างปัญหาของเกาะลิบง คือ ทรัพยากรที่ถูกทำลายเพิ่มขึ้น ปัญหา เรื่องอวนลากอวนรุน รวมถึงนโยบายของภาครัฐ เลยส่งผลให้ชาวบ้านเกิดการลุกขึ้นสู้และกับคนรุ่น ใหม่ที่เขามีเครื่องมือ มีวิธีการสื่อสารที่ดี ใช้ความถนัดของตัวเองเป็นเครื่องมือ หรือ เรียกว่า การสื่อสาร ผ่านเรื่องราว”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 19 เมษายน 2566)

“เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม เรื่องขยะทะเล เรื่องโลกร้อน เรารู้ จากส่วนหนึ่งที่เราไป เข้าร่วมประชุมกับมูลนิธิอันดามันเดือนละครึ่ง ประชุมกับแกนนำทุกวันที่ 9 ของทุกเดือนจะมีการ ประชุมคณะกรรมการสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง รวม 5 อำเภอ หากชุมชนมีอะไรก็ไป นำเสนอให้กับและหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน”

(นางหทัยะ หมดตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เริ่มจากการเข้าร่วมประชุมกับมูลนิธิอันดามันทุกเดือน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมา มีการลงพื้นที่ และพยายามทำความเข้าใจกับพี่น้องโดยมีมูลนิธิเป็นพี่เลี้ยง ประชุมทุกเดือนใช้วิธี สื่อสารแบบผ่านเวทีการประชุมกับชาวบ้าน แล้วก็มีการใช้ Line ของชมรมส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือ ดี อย่างกลุ่มแพปลา ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี เช่น ขยะที่นำไปกับเรือให้นำกลับมาทิ้งบนบกไม่ทิ้งใน ทะเล ซึ่งตอนนี้ทางสมาคมได้มีการมอบตาข่ายหรือถังขยะให้แต่ละแพ”

(นายอะเหิร์น พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“สำหรับพื้นที่หมู่ 6 บ้านหาดยาวจะเน้นกิจกรรมการอนุรักษ์และมีการทำกันทุกปี เพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับชาวบ้านได้รับรู้ไม่ว่าในรูปแบบของการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันที่ 15 ของเดือน ไม่ว่าจะป็นข้อมูลขยะ การท่องเที่ยว ยาเสพติด เรือทุกลำที่วิ่งเพื่อโดยสารหรือเพื่อการท่องเที่ยวก็จะมี การชี้แจง คือว่าผู้ที่มาท่องเที่ยวต้องมีการเก็บขยะครบ เรือให้เก็บใส่เรือไว้แล้วนำขึ้นมาบนบกห้ามทิ้งในทะเล หรือการรับประทานอาหารบนเกาะก็ให้เก็บกลับมา โดยมอบหมายให้เรือใครเรือมันรับผิดชอบและแจ้งให้นักท่องเที่ยวเก็บขยะและมารวมที่เรือตัวเองห้ามทิ้งไว้บนเกาะสร้างกตริการ่วมกัน สำหรับในครัวเรือนจะมีถังขยะเปียก ขยะแห้ง และมีรถขนขยะของ อบต. มาเก็บรวมถึงชายหาดแม้ค่าทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบเก็บและแจ้งนักท่องเที่ยวทราบสำหรับบริเวณไหนที่ไม่มีถังขยะก็ให้เก็บใส่รถตัวเอง”

(นายยงยุทธ สักหลัด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

โดยสรุป การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ดำเนินการผ่านคณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมูลนิธิอานามัน และ IUCN ซึ่งเป็นองค์กรพี่เลี้ยง เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการส่งสารผ่านกลุ่มผู้นำชุมชน เน้นข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น เรื่องโลกร้อน เรื่องขยะทะเล ผลกระทบจากไมโครพลาสติก การคัดแยกขยะตามแนวทาง 3Rs และประโยชน์จากการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน จากนั้นแกนนำแต่ละหมู่บ้านจะนำสารที่ได้รับจากการประชุมมาสื่อสารให้กับชุมชนทราบ โดยใช้เวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน หอกระจายข่าวชุมชน และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารและติดตามความก้าวหน้าในการทำงานกันเป็นประจำ

2.4 ติดตามประเมินผลการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล

ผลการศึกษาพบว่า มีการติดตามประเมินผลการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ในรูปแบบของการติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยภายใต้การส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น โดยมีการจัดทำแผนการติดตามและประเมินผลฯ ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เพื่อติดตามและประเมินผลการส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยและส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในการลดคัดแยกขยะมูลฝอยและนำไปใช้ประโยชน์ตามหลักการ 3Rs ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยเป็นเครื่องมือในการประเมินผล และดำเนินการลงพื้นที่ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ 8 หมู่บ้านทุก 6 เดือน มีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน

ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ ผู้แทน IUCN ผู้แทนมูลนิธิอานามันเป็นผู้ดำเนินการ ประเมินผล

“การติดตามประเมินผลด้านการมีส่วนร่วม ในปีแรกเราได้ทำ workshop แต่มันยังไม่ค่อยเห็นผลเชิงประจักษ์มากนัก เนื่องจากปีแรกมีเรื่องของโควิด ทางเราจึงไม่สามารถทำงานได้อย่างเข้มข้น และความต่อเนื่องของทุน/งบประมาณที่นำมาใช้ในกิจการ ส่วนที่ชุมชนเห็นว่าเกิดประโยชน์ มองเห็นความสำเร็จคือเรื่องของการรับซื้อวัสดุรีไซเคิล ออกจากเกาะได้เยอะมาก ใน 1 ปี ตั้งแต่เดือน พ.ย. 65 - ธ.ค. 65 มีประมาณ 280 ตัน ทุกประเภท แล้วเค้าอยากจะให้เราสนับสนุนแผนปฏิบัติการชุมชนในปีแรก และหลังจากนั้นจึงได้เข้าไปประเมินการสร้างให้เกิดผลสำเร็จที่คาดหวังได้มาก - น้อย แค่นั้น แต่การเข้าถึง ถ้าเป็นพวกแมสจะเข้าถึงยาก ผู้นำหรือแกนนำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ เหมือนอย่าง 8 หมู่บ้าน เท่าที่เห็นว่ามีความศักยภาพคือ หมู่ 4 และ หมู่ 3 แล้วก็ หมู่ 2 บางหมู่บ้านก็ยังไม่มีการนำตามธรรมชาติ”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

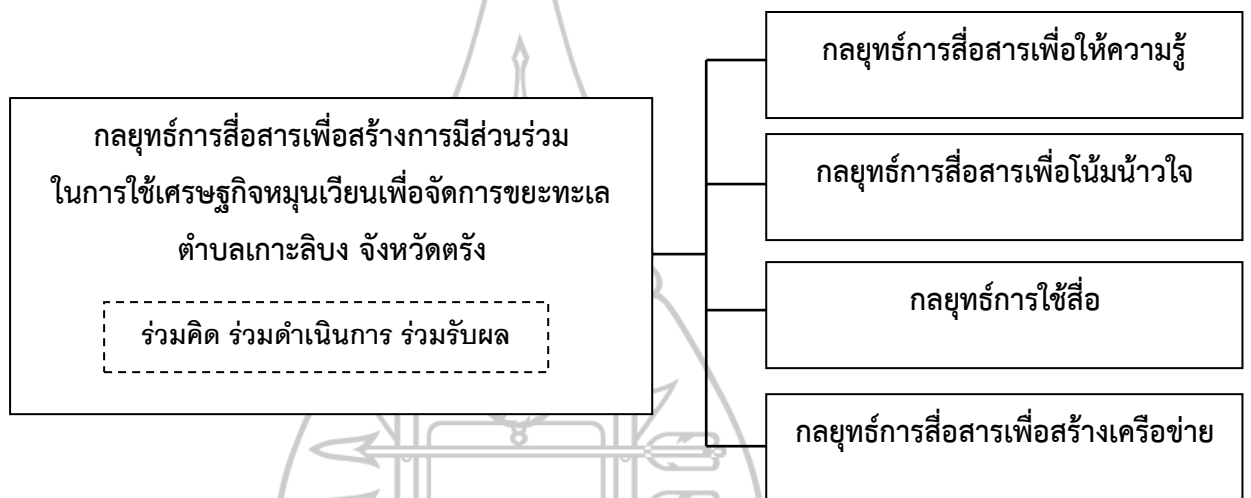
“เรามีการติดตามประเมินผลทุก 6 เดือน เพื่อดูผลความก้าวหน้าจากการที่เราส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการลดคัดแยกขยะและนำไปใช้ประโยชน์ตามหลัก 3Rs ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ และการติดตามประเมินผลยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน นำไปสู่การต่อยอดการทำงานเพื่อพัฒนาเป็นข้อตกลงท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอานามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

โดยสรุป การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีการจัดทำแผนติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ มีการประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอทั้งในเชิงสังคม ในรูปแบบของการพูดคุยถอดบทเรียน และในเชิงสถิติมีการชั่งน้ำหนักขยะและจัดบันทึกอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถประเมินได้ว่าขยะในชุมชนเพิ่มหรือลด เพื่อกระตุ้นการทำงานของชุมชนแต่ไม่ได้เน้นการประเมินผลเรื่องการสื่อสาร เป็นการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าการส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง เพื่อประเมินผลการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยการลดคัดแยกและนำไปใช้ประโยชน์ตามหลักการ 3Rs โดยมีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ ผู้แทน IUCN ผู้แทนมูลนิธิ

อันดามันเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลทุก 6 เดือน แต่ยังสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้โดยพิจารณาจากการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาระดับการดำเนินงานไปสู่การมีข้อตกลงท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนการสร้างการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ภาพที่ 4.3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลวิเคราะห์การศึกษาในส่วนที่ 3 ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ คือ 1) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการให้ความรู้ 2) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจ 3) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อ 4) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

3.1 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้

ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ พบว่า IUCN และ มูลนิธิอันดามันเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการสื่อสารเพื่อการให้ความรู้ โดยให้ความสำคัญกับความรู้เรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการแตกตัวหรือการเสื่อมสภาพของขยะพลาสติกในทะเล และผลกระทบต่อที่เกิเกิดขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความตระหนักและนำไปสู่การหาสาเหตุของการเกิดขยะทะเลซึ่งทำให้มีการปนเปื้อนไมโครพลาสติก

การให้ความรู้เรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกก่อให้เกิดความตื่นตัวและความตระหนักกับชาวบ้านเนื่องจากเป็นประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวัน ต่อมาจึงเป็นการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องในระดับครัวเรือนโดยใช้หลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) การนำขยะครัวเรือนและขยะทะเลมาใช้ประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การคัดแยกและการจัดการขยะโดยเฉพาะขยะพลาสติกอย่างถูกต้องเพื่อเพิ่มมูลค่า และการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะทะเลเพื่อนำไปสู่การจัดการขยะทะเล

การสื่อสารเพื่อให้ความรู้และกลไกการขับเคลื่อนเป็นงานที่สำคัญ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุมประจำเดือนกับผู้นำชุมชน และ กลุ่มแกนนำในชุมชนก่อน จากนั้นผู้นำชุมชนและกลุ่มแกนนำของชุมชนจะนำข่าวสารความรู้ไปถ่ายทอดต่ออย่างสมาชิกในชุมชนผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมสัมมนา การบรรยาย การสาธิต การให้ความรู้ผ่านช่องทางสื่อ เช่น การประชุมหมู่บ้าน การใช้หอกระจายข่าวชุมชน การบอกต่อแบบปากต่อปาก โปสเตอร์ แผ่นพับ Facebook MSN LINE เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ มีความเข้าใจร่วมกันมีความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นกำหนดเป้าหมายร่วมกัน จัดทำแผนปฏิบัติการ การเพิ่มเติมความรู้เพื่อให้ชุมชนนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในครัวเรือนส่งต่อยังชุมชนผ่านการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ จะเห็นได้ว่าเมื่อประชาชนมีความรู้มากขึ้น ทำให้มีการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องและนำมาจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน แล้วนำไปสู่การรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อทำธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิล และมีการต่อยอดขยายผลในการเชื่อมโยงกับภาคีความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ผ่านการดำเนินงานของ IUCN มูลนิธิอันดามัน และบริษัททวงษ์พาณิชย์ สาขาเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นบริษัทผู้รับซื้อขยะรีไซเคิลหลักในพื้นที่ รวมถึงการเชื่อมโยงบริษัทรีไซเคิลพลาสติกให้เข้ามารับซื้อเศษพลาสติกในราคาสูง โดยความร่วมมือของมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJF)

กลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ความรู้สู่ประชาชน มีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

- 1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล โดยเริ่มจากการจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs ก่อนแล้วค่อยนำเอาตัวองค์ความรู้เรื่องของเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้าไปนำเสนอ ซึ่งการจัดการขยะตามแนวทางนี้จะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ โดยเฉพาะในช่วงโควิด-19 ระบาดธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจอื่นๆ ชะงักลงประชาชนขาดรายได้ และหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลายลงประเทศไทยเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวกลับมาซึ่งคาดการณ์ว่าปริมาณขยะจะต้องเพิ่มสูงขึ้นอย่างแน่นอนเนื่องจากเกาะลันตาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตรัง ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลันตา จังหวัดตรัง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ต้องกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญการจัดการขยะในบ้านของตนเองรวมถึงพื้นที่สาธารณะของ

ชุมชนเพื่อลดการเกิดขยะทะเล ตลอดจนการจัดการขยะทะเลในฤดูมรสุม 2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างทีมงานแกนนำชุมชน (Team Work) สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้และจดจำ จัดเวทีเพื่อพูดคุย ใกล้เคียงสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำสื่อสังคมออนไลน์ให้เข้าถึงทุกกลุ่มในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน การจัดกิจกรรมร่วมกันและการลงพื้นที่แบบเคาะประตูบ้านเพื่อทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน และการประชุมประชาคมกันในชุมชนเพื่อวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรม การโน้มน้าวให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนและการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างกติกาหรือข้อกำหนดท้องถิ่นในการจัดการขยะทะเลอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

“เริ่มต้นก็นึกถึงเรื่องของประสบการณ์องค์ความรู้ในอดีตก็คือเรื่องของ 3R นั่นแหละ ซึ่ง 3R มันคืออะไรที่คลาสสิก คือถ้าเราสามารถที่จะสื่อสารให้เขารู้จัก 3R นี้ Reduce Reuse Recycle ได้อย่างแท้จริงว่า ให้เขารู้ว่า ให้เขารู้จักประเภทของขยะจริงๆ ว่าขยะแต่ละประเภท ขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะอันตราย แล้วก็วัสดุรีไซเคิล แต่ประเภทมันประกอบไปด้วยอะไร มันก็อาจจะเป็นสิ่งแรกๆ หรือ ความรู้แรกๆ ที่เขาจะได้เรียนรู้ เข้าใจ รู้จักและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติในครัวเรือนด้วยตัวเอง ในครอบครัวของเขา ก่อนได้ หลังจากนั้นเราจึงค่อยนำเอาตัวองค์ความรู้เรื่องของเศรษฐกิจหมุนเวียน เข้าไปนำเสนอให้เขาได้รู้จักเพิ่มเติม เป็นการต่อยอดจาก 3R Circular Economy เป็นส่วนที่ต่อยอดความรู้ของเขา ว่านอกจาก 3R แล้วมันก็ยังมี Circular Economy ที่มันเป็นกระแสเป็นเทรนด์ หรือว่าเป็นองค์ความรู้หลักในปัจจุบัน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ก่อนหน้านั้นเราทำเรื่องขยะ ความรู้เราก็ยังไม่ชัด ก็มีหน่วยงาน ทสจ.เข้ามาช่วยเหลือพาชาวบ้านประมาณ 100 กว่าคนได้ไปอบรมที่ธรรมรินทร์ธนา ให้ความรู้ว่าจะขยะประเภทไหนบ้างที่ขายได้ประเภทไหนบ้างที่ขายไม่ได้ ขยะไหนบ้างที่ทิ้งไม่ทิ้ง ได้ชุดของ ทสจ.ที่มาอบรมแล้วก็กลับมาคุยกันแล้วเราก็ทำกิจกรรมลงเก็บขยะเรียกชาวบ้านทั้งหมดเข้ามาพัฒนา ตอนนั้นเราก็มีข้อตกลงร่วมกัน ตอนนั้นข้อตกลงหลักคือว่า อาทิตย์บ้านเล็ก เดือนหนึ่งบ้านใหญ่ บ้านเล็กคือว่า สมมติว่าวันศุกร์นี้ทำบ้านตัวเอง บ้านใหญ่คือว่าทำที่สาธารณะเดือนละครึ่ง ปัจจุบันชาวบ้านก็ทำกันเอง เกิดจากที่เราณรงค์”

(นายสมโชค สุกุลส่องบุญศรี นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ รพสต. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนที่มูลนิธิทำอยู่กับชุมชนเนี่ย เราใช้วิธีปรึกษาหารือ พูดคุย และสารคือทำร่วมกัน มีชมรมด้วยมีกลุ่มชาวบ้านมาปรึกษาหารือกัน ร่วมคิดร่วมทำ”

(นายภาคภูมิ วิชาเนตรวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“การสร้างความรู้ความเข้าใจ เราชี้ให้เห็นผลกระทบแล้วมีหลายๆ คน ชาวประมงคุ้นเคยกับสัตว์ทะเลหายาก เขาจะรู้สึกว่าจะเป็นส่วนหนึ่งได้ บางครั้งปัจจัยในการตัดสินใจมี 2 ทาง ระหว่างความสงสารกับความจำเป็น ซึ่งหลายๆ คน อยากเห็นบ้านตัวเองสะอาด”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม เรื่องขยะทะเล เรื่องโลกร้อน เรารับรู้ จากส่วนหนึ่งที่เราไปเข้าร่วมประชุมกับมูลนิธิอันดามันเดือนละครั้ง ประชุมกับแกนนำทุกวันที 9 ของทุกเดือนจะมีการประชุมคณะกรรมการสมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง รวม 5 อำเภอ หากชุมชนมีอะไรก็ไปนำเสนอให้กับและหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน”

(นางหทัย ทมาตตุต อสม.หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ความรู้ต้องเดิมเรื่อยๆ ครับ เพราะเรื่องขยะรีไซเคิลสิ่งที่น่าจูงใจที่สุดคือชาวบ้านทำแล้วเขาได้อะไร อย่างเช่น เก็บขยะแล้วได้เงินเป็นค่าตอบแทนก็จะทำให้เขาภูมิใจและเมื่อเขาเริ่มศึกษาก็จะทำให้เขามองว่าขยะถือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของครอบครัวของเขาเพราะขยะรีไซเคิลมันมีค่าและมีราคาอย่างเชือก/อวนทะเล เมื่อคัดแยกก็จะได้อาซากิโลกรัมละ 7 บาท”

(นายณัด ดอกพุด ผู้จัดการบริษัทห้วงพาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26

กันยายน 2566)

โดยสรุป กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการให้ความรู้ จะดำเนินการให้ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยเน้นการให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องในระดับครัวเรือนโดยใช้หลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) การนำขยะครัวเรือนและขยะทะเลมาใช้ประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดย IUCN และ มูลนิธิอันดามัน มีบทบาทหลักในการให้ความรู้ และมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ส่วน คือ 1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล ซึ่งเป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ และ 2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม

ในการสื่อสารเพื่อทำให้ความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างทีมงานแกนนำชุมชน (Team Work) สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วม การโน้มน้าวให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างกติกาหรือข้อกำหนดท้องถิ่นในการจัดการขยะทะเลอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

3.2 กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจ

ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจ ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง โดยการสื่อสารกับผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำที่มีความน่าเชื่อถือเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการสร้างแรงจูงใจได้อย่างดีให้กับสมาชิกในชุมชน การพาไปศึกษาดูงานพื้นที่ประสบความสำเร็จเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และดำเนินการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนที่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน และการชี้ให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน การรวมกลุ่มของแกนนำชุมชนร่วมลงมือสาธิตทำให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยการจัดการขยะ การเก็บขยะทะเล การแยกขยะ นำรายได้จากการขายขยะมาสร้างรายได้และนำส่วนหนึ่งมาจัดตั้งเป็นกองทุนให้ชุมชน สำหรับทุนในการประกอบอาชีพ และเงินออมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะทะเลและขยะครัวเรือน การสร้างรายได้ทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีมากขึ้น การให้องค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และ ผ่านช่องทางการสื่อสารอื่นๆ โดยเน้นการให้ความรู้เรื่องการจัดการตามหลักการ 3Rs และการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะ รวมถึงโทษหรือผลกระทบอันเกิดจากขยะทะเล

“ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน ก็มีจัดเวทีสรุปทำแผน ประเมิน เพราะมีการประชุม/ติดตาม ถอดบทเรียนผลก็นำไปสู่การต่อยอด มีแผนว่าเค้าอยากทำอะไร พาไปดูงาน หลังจากไปดูงานกลับมาชาวบ้านก็กลับมาทำเช่น รับซื้อขยะ เค้ามั่นใจจากการทำงาน การศึกษาดูงาน/พาไปเรียนรู้ มันสำคัญมาก”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“เราก็สื่อสารว่าปัญหาขยะและไมโครพลาสติกเป็นเรื่องใหญ่ที่มีผลอันตรายไม่ใช่เฉพาะต่อคนลิบง แต่ว่าเป็นของทุกคนทั่วโลกซึ่งเขาก็ตระหนักอยู่เป็นพื้นฐานอยู่แล้วนะ เมื่อมีการปรึกษาหารือคุยกัน เขาก็เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องทำ ก่อนหน้านี้เราก็มีการจัดกิจกรรมเก็บขยะในทะเลอยู่แล้ว ซึ่งก็ตอกย้ำมันเป็นกิจกรรมที่เขาไปเห็นด้วยตัวเองอยู่แล้วว่าพลาสติกเป็นยังไงในทะเล รวมทั้งทุกวันนี้ที่เขาไปทำการประมง ทุกวันที่เขาใช้ชีวิตเขาก็เห็นขยะในป่าชายเลน ขยะหน้าหาดอยู่แล้ว เมื่อเขาตระหนักว่ามันเป็นปัญหา เขาก็เกิดการตกลงกันรวมกลุ่มกันที่จะทำกิจกรรมรับซื้อขยะ

แล้วจากนั้นพอมันรับซื้อขยะสองด้าน คือหนึ่งขยะรีไซเคิลที่มันขายในตลาดได้ กับขยะทะเลที่ตลาดไม่ซื้อแต่มีงบบุดหนุนมาซื้อโดยวงษ์พาณิชย์มันก็เก็บมาหมดเลย อันนี้ช่วงที่มีงบบุดหนุนหลายคนบอกกับผมว่ามันได้ผลและมันลดลงได้มาก ไม่ถึงกับร้อยเปอร์เซ็นต์เพราะว่าถุงพลาสติกอะไรหลายอย่างก็ยังปนเปื้อนอยู่นะ แต่ว่าส่วนใหญ่หลอดพลาสติกมันถูกเรียกเก็บมาหมด แล้วตอนหลังมันบวกเรื่องกล่องนมมาด้วย กล่องนมกิโลละ 4 บาท 5 บาท เขารับซื้อด้วยอันนี้มันก็ดึงกลับเอามาหมด กองขยะเก่าก็ถูกคู้เพื่อนำเข้ามาขาย คือพอระบบการซื้อขยะมันดีขึ้น กระทบปลากระทบ กระบองนมซึ่งแต่เดิมไม่มีราคา ซาล้างท้องถื่นไม่ซื้อ พอวงษ์พาณิชย์เข้ามาเขารับซื้อขยะพวกนี้มันตกค้างอยู่ในหลุมขยะเยอะ ก็มีคนไปเก็บจากหลุมขยะ เพราะนั่นขยะหลายอย่างที่มีมันขายได้แต่ซาล้างท้องถื่นไม่ซื้อ พอมีอาชีพมา มันถูกดึงออกมาแล้วก็ขยะพลาสติกแบบถุงแก้ว ถุงหิ้ว ของนมก็ถูกดึงออกมาได้กิโลละ 3 บาทอันนี้มันช่วยลดปริมาณขยะลงไปได้เยอะ นี่พูดในแง่เศรษฐกิจหมุนเวียนนะ”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินคามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“เรื่องขยะรีไซเคิลสิ่งที่น่าภูมิใจที่สุดคือชาวบ้านทำแล้วเขาได้อะไร อย่างเช่น เก็บขยะแล้วได้เงินเป็นค่าตอบแทนก็จะทำให้เขาภูมิใจและเมื่อเขาเริ่มศึกษาก็จะทำให้เขามองว่าขยะถือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของครอบครัวของเขา เพราะขยะรีไซเคิลมันมีค่าและมีราคาอย่างเชือก/อวนทะเล เมื่อคัดแยกก็จะได้ราคากิโลกรัมละ 7 บาท ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านไม่ทราบ แค่เก็บๆ มาแล้วมีคนเหมาซื้อไปในกิโลกรัมละ 1 บาท หรือขายไม่ได้ แต่พอเราเข้าไปและแนะนำวิธีการแยก ทำให้ชาวบ้านสนใจและช่วยกันคัดแยก และมีการแย่งกัน ยิ่งหน้ามรสุมชาวบ้านจะรีบจองพื้นที่หน้าชายหาดกันทีเดียว ตื่นกันตั้งแต่ตี 4 ซึ่งหากวันไหนที่ได้เชือกคันใหญ่ๆ เขาก็อยู่ได้แล้วครับ เพราะเกิดจากที่เราไปบอกไปสอนซึ่งเมื่อก่อนน่าจะขายได้ แต่ไม่มีใครบอกเขาว่าต้องคัดแยกหรือล้าง”

(นายณัด ดอกพุด ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2566)

“เราลงไปบอกเค้าให้คัดแยกอย่างขวด PET เกรด A เกรด B เกรด C เราลงไปเพิ่มเติมองค์ความรู้ให้เขา เพราะร้านรับซื้อเขาซื้อไปเขาก็เอาไปคัดแยกอีกทีหนึ่ง แต่วงษ์พาณิชย์ลงไปเราก็บอกเขาหมดเลยสิ่งที่เป็นความลับของขยะรีไซเคิล ชาวบ้านเขาก็รู้สึก Happy จากเมื่อก่อนที่ขายขยะไปได้ไม่กี่ร้อย พอวงษ์พาณิชย์ไปได้เพิ่มขึ้นมาตั้งเยอะเลย แรงจูงใจก็คือผลประโยชน์ที่เขาได้จริงจากการที่เขาทำงานเพิ่มขึ้นมาอีกนิดหน่อย”

(นายณัด ดอกพุด ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2566)

“ตอนนี้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านทุกเช้าของวันจะเดินไปเก็บขยะ ส่วนหน้ามรสุมเราจะนำเรือออกเก็บขยะทะเลส่งผลให้ชาวบ้านและผู้สูงอายุมีรายได้จากการเก็บขยะ รายได้ค่อนข้างดี ขยะที่เก็บได้และมีราคา คือ เชือก บางครั้งได้เกือบ 10,000 บาท ในชุมชนจะใช้มรสุมในการเก็บขยะทะเล เนื่องจากออกทะเลไม่ได้ รายได้ส่วนนี้จะนำมาชดเชยในกรณีที่ออกทะเลไม่ได้ ส่วนหน้าปกติก็จะออกเรือ”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“พอดีเราไปในช่วงโควิด เขาไม่มีรายได้ด้วยเขาก็เลยคิดว่าเขาลองทำดู ซึ่งพอทำจริงๆ จังๆ มันก็เป็นรายได้ ขายที่นิ่งก็ได้เป็นหมื่น”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“IUCN ได้ไปรู้จักกับภาคี คือ วงษ์พาณิชย์ อีกอันก็คือ Second life ซึ่งทั้งวงษ์พาณิชย์ และ Second life เขาร่วมมือกัน โดยการกระตุ้นมีการใช้ Incentive ที่เป็นมูลค่าทางการเงินไปกระตุ้นให้เกิดการรับซื้อของคนในชุมชน พอเราได้รู้จักกับวงษ์พาณิชย์และ Second life เคาก็ให้บริการโดยส่งรถมารับซื้อ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนจากการจ้างรถของคนในชุมชน แต่เรื่องของความยั่งยืนก็ไม่รู้อยู่ตรงไหนในขณะนี้ แต่ยังคงดำเนินการอย่างนี้อยู่ 50% คือมีรถมารับบริการให้ และให้ราคาขวดสูงกว่าโดยเฉพาะขวด PET จะสูงกว่าตลาดประมาณ 3 บาท/กิโลกรัม แล้วก็มีอีกส่วนหนึ่งคือขยะจากทะเล ซึ่งเคาก็รับซื้อด้วยแม้มันไม่สามารถไปรีไซเคิลได้ทุกอย่าง ที่เป็นเชือกไนลอนพลาสติกที่แผงมาต่าง ๆ ซึ่งในตอนนั้นทำให้คนในชุมชนตื่นตัวมาก แล้วก็ได้รับรวบรวมกลุ่มกัน set team กันรวบรวมขยะและเก็บขยะ นำมาขายให้กับวงษ์พาณิชย์เยอะมาก ในตอนนั้น ช่วงปี 2564 - มีนาคม 2565 คนตื่นตัวมาก อันนี้อยู่ภายใต้โครงการ Ocean Bound Plastic อีกเฟลนึ่งก็คือทำงานกับชุมชนและส่งเสริมเรื่องของการคัดแยกขยะในรูปแบบของ 3R และ Circular Economy โดยมีกระบวนการให้ความรู้เรื่องของการคัดแยก และจัดทำแผนเรื่องของการจัดการขยะในชุมชน แต่ละชุมชนก็จะมีคณะทำงานจัดการขยะทุกหมู่บ้าน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ตอนนี้เรื่องขยะ เราก็มองไปให้กับผู้สูงอายุ จะเป็นการฝากการออมของผู้สูงอายุที่เอาขยะมาขายก่อนหน้านี้นี้เรามีธนาคารขยะแล้วชุมชนก็เอาขยะมาขาย ทางคณะกรรมการก็เลยคิดกันว่าทำยังไงให้ผู้สูงอายุหรือคนในชุมชนมีการออม ช่วงหนึ่งเรามีการทำโครงการรองรับสังคมสูงวัยก็เลยคิดกันว่าทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุหรือชุมชนเขามีการออม ก็เลยจัดตั้งให้มีการถั่วสมมติว่าชุมชนมาขายขยะก็จะมีออม แต่สำหรับผู้สูงอายุเรามีการออมเงินสดแล้วก็การออมกับขยะแต่กับประชาชน

ทั่วไปเรามีการออมกับขยะเท่านั้น คือทำอย่างไรก็ได้ให้ชุมชนเขามีรายได้ คือผู้สูงอายุที่นี้เขาไม่มีรายได้ จากรายได้อื่นนอกจากจากเงินผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุเขานำขยะมาขาย 100 กว่าบาท 80 บาทคือให้ เขามีการออม คือ 100 บาทได้ออมสัก 50 60 70 คือแล้วแต่ผู้สูงอายุเขาอยากจะทำให้ออมทุกวันศุกร์ ที่นี้มีการรับซื้อขยะทุกวันศุกร์ก็เลยมีการออมทุกวันศุกร์”

(นางสาวบุหรงค์ ดั่งเก็บ ผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่าบ้านมดตะนอย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“เราจะมีโครงการนำเงินที่ขายขยะมาเป็นเงินกองทุนชุมชน เช่น เราขายได้ 300 บาท เรามอบให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อใช้สนับสนุน/ช่วยเหลือคนในชุมชน เช่น เป็นค่าน้ำมัน รถสำหรับการนำคนส่งไป รพ. โดยเริ่มต้นจากสิ่งเล็ก ๆ”

(นายเกษม หมานทรา ประธาน อสม.หมู่ 8 บ้านสุโขงบาตุ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

โดยสรุป กลยุทธ์การโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล จะใช้ประเด็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ของชุมชน และประโยชน์เฉพาะบุคคล ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนคือ การที่ชุมชนสะอาดมีสุขลักษณะที่ดี ท้องทะเลสะอาดขึ้นมีการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลง เอื้อประโยชน์ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นรายบุคคล อาทิเช่น รายได้จากการขายขยะรีไซเคิล การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา การสร้างแรงบันดาลใจโดยการพาไปศึกษาดูงาน การต่อยอดผ่านสื่อ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านช่องทางพื้นฐาน หอกระจายข่าวเสียง ตามสาย ช่องทางสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์กลุ่มชุมชน MSN Facebook เป็นเครื่องมือในการ เพิ่มเติมองค์ความรู้ ความเข้าใจ โน้มน้าวและจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทในการจัดการขยะ ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ที่มีต่อการจัดการขยะทะเล และขยะครัวเรือน ซึ่งต้องทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในประเด็นนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิด ความตระหนักถึงปัญหา และบทบาทของผู้รับสารที่จะสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อน โครงการ/กิจกรรม รวมถึงการสื่อสารเรื่องผลประโยชน์ที่ตัวบุคคลและชุมชน จะได้รับเมื่อดำเนิน กิจกรรมนี้ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบงต่อไป

3.3 กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อ

ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล การใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยกลยุทธ์การใช้สื่อมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

(1) การใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ประกอบด้วย การใช้สื่อบุคคลในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับแกนนำชุมชน และ แกนนำชุมชนไปขยายต่อยังสมาชิกชุมชน การใช้สื่อออนไลน์ช่องทางต่างๆ Line MSN Facebook Youtube รวมถึง การใช้สื่อเสียงตามสายในชุมชนเพื่อประกาศ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารต่างๆ โดยสื่อที่ใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ต้องเลือกให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทของชุมชน

(2) ใช้การสื่อสารที่ง่ายต่อความเข้าใจ และการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับในพื้นที่รวมทั้งใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงช่องทางสื่อเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สื่อที่สามารถสร้างความตระหนักให้กับประชาชนในพื้นที่ได้คือ สื่อบุคคลที่เป็นแกนนำที่มีความน่าเชื่อถือเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำทางศาสนา หรือแกนนำเยาวชน เช่น “กลุ่มเด็กแหล่งหอ” เนื่องจากเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารสองทาง และดำเนินการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ในประเด็นที่ต้องการสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนที่ยังไม่ตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน และเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

(3) การสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่ด้วยการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยและค่อยๆ ปรับทัศนคติความเข้าใจร่วมกันแบบเคาะประตูบ้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความจริงใจและเป็นหุ้นส่วนกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชนและขยายผลต่อไป มีการทำจริง ดำเนินการจริง การจัดประชุมเพื่อชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นเป็นประจำทุกเดือน ผู้ใหญ่บ้านประกาศประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายทุกเช้า รวมทั้งผ่านช่องทางสื่อสารอื่นๆ ที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงได้ อาทิ MSN และ Line กลุ่มชุมชน

“การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนที่มูลนิธิทำอยู่กับชุมชนเนี่ย เราใช้วิธีปรึกษาหารือ พูดคุย และสารคือทำร่วมกัน มีชมรมด้วยมีกลุ่มชาวบ้านมาปรึกษาหารือกัน ร่วมคิดร่วมทำ”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอานันทามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“เรื่องประชาสัมพันธ์เราสื่อสารกับลูกบ้านผ่าน อสม. แล้วก็มี Messenger ของหมู่บ้านคือเรื่องอะไรที่เราต้องให้รู้ทั้งหมู่บ้านเราจะโพสต์ลง Messenger เพราะเราจะได้ว่าใครอ่านบ้าง ส่วน LINE เราไม่รู้ว่าใครได้อ่านบ้าง”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลลึก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“ต้องยกความดีความชอบให้พี่เลี้ยง พี่เลี้ยงเขามีศักยภาพในการพูดคุยกับชาวบ้าน คือพูดง่ายๆ ว่า อสม.หรือคณะกรรมการนั้นการพูดคุยการสื่อสารนั้น คำพูดที่เราจะไปพูดคุยกับชาวบ้านนั้นบางทีเราไม่รู้จะพูดยังไงแต่พี่เลี้ยงเขามีการอบรมให้ความรู้ก่อน”

(นายณัฐวัฒน์ ทะเลติก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

โดยสรุป กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลของตำบลเกาะลิบงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ (1) การใช้สื่อเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ทั้งนี้ สื่อบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นสื่อที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยมีพี่เลี้ยง คือ IUCN และมูลนิธิอันดามันในการสนับสนุนการทำงาน การใช้สื่อที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือสื่อที่ประชาชนใช้กันอยู่แล้ว เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย MSN และ Line กลุ่มชุมชน(2) การสื่อสารที่ถ่ายทอดความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับรวมทั้งใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็นคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงช่องทางสื่อเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น (3) การสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน

3.4 กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายการทำงานในภาพรวมจะเริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการทำงานและมีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกัน คือกลุ่มที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมองข้ามความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ และชี้ให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันพร้อมทั้งทำการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ผ่านเวทีที่มีการรวมกลุ่ม เช่น การประชุมชมรมประมงพื้นบ้าน การประชุมหมู่บ้าน เพื่อหยิบยกประเด็นการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาพูดเป็นประจำสม่ำเสมอ หรือทุกครั้งทุกโอกาสที่มีการรวมตัวของคนในชุมชน และเพื่อทำให้เกิดการซึมซับเป็นวิถีแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำงาน ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงาน มาร่วมดำเนินการ ตลอดจนการสร้างกลุ่มแกนนำให้เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน รวมถึงการปลูกฝังเยาวชนโดยการจัดค่ายเยาวชน และการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนส่วนรวม

“ชาวบ้านมีหลายกลุ่ม คือกลุ่ม active ที่เค้ามีความคิดทางสังคมอยู่แล้ว ทำให้เค้าเห็นเป้าหมาย ประโยชน์ส่วนรวม เขาก็ร่วมคิดกับเราได้ ส่วนกลุ่มที่ยังนิ่งอยู่ ต้องสร้างปฏิบัติการ/กิจกรรม ที่จะให้เค้าเข้ามาทำเลย คือถ้าปกติ โอกาสที่จะกลับมา active มันยาก ในระหว่างนั้น บางครั้งเราจะเจอ/สังเกตเห็นคนเหล่านี้ เราก็สร้างเงื่อนไขให้เค้าเข้ามาร่วม อย่างเช่น ผมเห็นเจียร์ไป

ประชุมด้วยกัน ก็สังเกตว่าใครน่าสนใจ คราวต่อไปก็ไปทำความรู้จักตั้งเค้ามาร่วมกิจกรรม ทำตัวเป็น
แมวมองหาคนที่มีความสามารถ ที่มีความถนัดในแต่ละด้านมาทำ”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“เรามีความสัมพันธ์กับเรารู้จักคนที่เอาภาระเอางานในเรื่องพวกนี้อยู่เดิมซึ่งเขาก็ทำ
เรื่องดูแลพะยูน ทำเรื่องอะไรต่อมิอะไรแล้วเราก็กี่สื่อสารว่าปัญหาขยะและไมโครพลาสติกเป็นเรื่องใหญ่
ที่มีผลอันตรายไม่ใช่เฉพาะต่อคนลิง แต่ว่าเป็นของทุกคนทั่วโลกซึ่งเขาก็ตระหนักอยู่เป็นพื้นฐานอยู่
แล้วนะ เมื่อมีการปรึกษาหารือคุยกัน เขาก็เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องทำ ก่อนหน้านี้นี้เราก็มีการจัด
กิจกรรมเก็บขยะในทะเลอยู่แล้ว ซึ่งก็ต่อยอดมาเป็นกิจกรรมที่เขาไปเห็นด้วยตัวเองอยู่แล้วว่าพลาสติก
เป็นยังงั้นในทะเล รวมทั้งทุกวันนี้ที่เขาไปทำการประมง ทุกวันที่เขาใช้ชีวิตเขาก็เห็นขยะในป่าชายเลน
ขยะหน้าหาดอยู่แล้ว เมื่อเขาตระหนักว่ามันเป็นปัญหา เขาก็เกิดการตกลงกันรวมกลุ่มกันที่จะทำ
กิจกรรมรับซื้อขยะ แล้วจากนั้นพอมันรับซื้อขยะสองด้าน คือหนึ่งขยะรีไซเคิลที่มันขายในตลาดได้ กับ
ขยะทะเลที่ตลาดไม่ซื้อแต่มีงบบุคตหนุนมาซื้อโดยวงษ์พาณิชย์มันก็เก็บมาหมดเลย อันนี้ช่วงที่มี
งบบุคตหนุนหลายคนบอกกับผมว่ามันได้ผลและมันลดลงได้มาก”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ใช้วิธีการที่ง่ายที่สุดคือการลงไปพูดคุยกับชุมชน กับผู้แทน ผู้นำชุมชนเลย โดยการ
เชิญประชุมนัดเพื่อมาพูดคุยนัดประชุม กลุ่มคน Active หรือว่ามีอุดมการณ์หรือว่ามีแนวความคิดที่
เหมือนกับเรา ว่าเราต้องการที่จะทำเพื่อส่วนรวมแล้วก็มองเห็นว่าเรื่องขยะมันเป็นเรื่องสำคัญแล้วก็
เป็นเรื่องของทุกคนไม่ได้เป็นคนใดคนหนึ่ง แล้วก็เรามองไปที่กลุ่มนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม
อนุรักษ์ หรือว่ากลุ่มวิสาหกิจโดยชุมชน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ก็พยายามที่จะมองจุดร่วมจุดต่าง คือเราพยายามสื่อสารให้ทางชุมชนหรือว่า
กลุ่มต่างๆ ในบริบทนี้มองเห็นว่าการจัดการขยะนี้มันไม่ใช่เรื่องหรือว่าปัญหาของใครคนใดคนหนึ่งมัน
เป็นปัญหาของทุกคน เราทุกคนมีส่วนในการสร้างขยะให้เกิดกับชุมชนแล้วส่งผลกระทบต่อไปยัง
สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่ทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพต้องใช้ประโยชน์ร่วมกันในตรงนั้น”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“IUCN ได้ไปรู้จักกับภาคี คือ วงษ์พาณิชย์ อีกอันก็คือ Second life ซึ่งทั้งวงษ์
พาณิชย์และ Second life เขาร่วมมือกัน โดยการกระตุ้นมีการใช้ Incentive ที่เป็นมูลค่าทางการเงิน

ไปกระตุ้นให้เกิดการรับซื้อของคนในชุมชน พอเราได้รู้จักกับวงษ์พาณิชย์และ Second life เค้าก็ให้บริการโดยส่งรถมารับซื้อ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนจากการจ้างรถของคนในชุมชน”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“เริ่มจากการเข้าร่วมประชุมกับมูลนิธิอันดามันทุกเดือน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา มีการลงพื้นที่ และพยายามทำความเข้าใจกับพี่น้องโดยมีมูลนิธิเป็นที่เลี้ยง ส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือด้วยดี อย่างกลุ่มแพปลา ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี เช่น ขยะที่นำไปกับเรือให้นำกลับมาทิ้งบนบกไม่ทิ้งในทะเล ซึ่งตอนนี้ทางสมาคมได้มีการมอบตาข่ายหรือถังขยะให้แต่ละแพ”

(นายอะเทริน พระคง ประธานชมรมประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566)

“EJF ส่งต่อมาจากมูลนิธิอันดามัน เริ่มแรกเจอกันตอนประชุมเครือข่ายประมงประจำเดือน และเราก็ไปแทรกในช่วงนั้น ว่าเรามีโครงการแบบนี้ละ ทำแบบนี้ละ ชี้แจงประมาณ 30 นาที เพื่อชี้แจงโครงการผ่านเวทีการประชุมเพราะวัสดุที่เราต้องการ คือ มาจากชาวประมง”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“โรงงานที่เรากำลังทำร่วม คือ CIRPLAS จริงๆ เขาเป็นครอบครัวเดียวกันกับทาง Qualy แต่แยกออกมาทำเฉพาะขยะรีไซเคิลอย่างเดียว และอีกทีจะเป็น Teamplas Group เป็นโรงงานขนาดใหญ่ ที่เขาเข้าโครงการ Ocean Bound Plastic เป็นโครงการจัดการขยะพลาสติกระยะ 50 กิโลเมตร จากชายฝั่งถึงทะเล ขยะที่มันอาจจะมีโอกาสหลุดรอดสู่ทะเล เป็นการป้องกันจากต้นทาง คือ การรับมาเลย มาจัดการก่อนสู่ปลายทางแบบฝังกลบหรือเตาเผา เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้คุณค่าของพลาสติกลดลง ถ้านำมารีไซเคิล ใช้ซ้ำจะทำให้มีมูลค่าสูง”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“ณ ตอนนี้เป็นกลุ่มคนเป็นชาวบ้านที่เขาตั้งใจทำจริงๆ คือเป็นกลุ่มคนที่เราต้องการอยากสร้าง เขาทำงานด้วยเขาเก็บขยะด้วย อย่างการเก็บขยะของบังสุนที่เกาะมุกด์ เขาทำด้วยใจรัก เขาทำด้วยจิตสาธารณะนี่ละเป็นคนที่เราต้องการสร้าง ที่เกาะมุกด์สร้างได้ตั้ง 2 คน ผมว่าก็เป็นผลดี เขาเป็นคนที่หาชาวบ้านคุยกับชุมชนชักจูงในส่วนของเรื่องขยะ ให้ชาวบ้านรวบรวมเก็บแล้วก็พามาที่เขา เพราะถ้าไม่มีคนแบบเขางานเก็บขยะงานรวบรวมขยะมันไม่เกิดนะครับ นี่ถ้าเราสร้างคนแบบนี้ได้เยอะๆ นี่ดีเลย จะสร้างคนแบบนี้ได้อย่างแรกเลยเขาต้องมีใจรัก อย่างที่สองเลยต้องมีเทรนเนอร์อย่างผมนี่แหละ หมั่นโทรไปหาหมั่นลงไปคุยปรึกษาเขา ความรู้ก็ต้องเติมเขาเรื่อย ๆ เพราะว่าเรื่องขยะรีไซเคิลที่น่าสนใจคือชาวบ้านทำแล้วได้อะไรตรงนี้ อย่างแรกเลยถ้าเราใส่เรื่องเสียสละไปอาจจะไม่ยั่งยืน

แต่ถ้าเรามองว่าเขาเก็บขยะแล้วเขาได้เงินได้ค่าตอบแทนถึงไม่มากไม่มายแต่เขาภาคภูมิใจมันน่าจะ
เป็นจุดเริ่มต้นให้เขาเป็นภาพที่ยั่งยืน พอเขาเริ่มศึกษาเขาเริ่มทำเรื่องขยะอาจจะหลายช่องทาง อาจจะ
สาธารณประโยชน์ งานในชุมชน จากในทำงาน เป็นจุดก่อเกิดการรวบรวมในบริเวณนั้นนะพอเขาทำ
สักระยะหนึ่งเขาจะเห็นเลยว่าขยะก็เป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่หล่อเลี้ยงครอบครัวเขาเลยนะ”

(นายณัด ดอกพุด ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26
กันยายน 2566)

“ขณะนี้การจัดการขยะชุมชนจะทำต่อเนื่อง และนำถุงอวนแจกทุกครัวเรือน ซึ่งก่อน
หน้านี้การจัดการจะเป็นแบบทำบ้างหยุดบ้าง ซึ่งหากไม่มีองค์กรหนุนเสริมชาวบ้านก็ไม่ทำ ตอนนี้มี
การรวมกลุ่มและมีการทำกิจกรรมกันตลอด เช่นการเก็บขยะข้างทาง ร่วมกับทีม อสม. กรมการ
ปกครอง และเมื่อเก็บเสร็จก็จะนำไปรวบรวมทำการเผา แต่ในตอนนี้นำหลังจากมีการทำถุงอวนแจกให้
เก็บทุกครัวเรือนและเมื่อมีปริมาณขยะเยอะก็มีการนัดกันเพื่อจะเปิดตลาดนัดขยะ ซึ่งไปเรียนรู้จาก
การไปดูงานที่พื้นที่เกาะยวน้อย จ.พังงา ซึ่งในส่วนของ ม. 8 อาจจะยังไม่เรียกว่าเป็นตลาดนัดขยะ
เพียงแต่ใช้ปริมาณขยะเป็นตัวบ่งบอก ปัจจุบันมีครัวเรือนที่เข้าร่วม จำนวน 50 ครัวเรือน ช่องทางที่ใช้
ในการสื่อสาร คือ FB กลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนสุขโขงบาต MSN สำหรับตอนนี้มีสมาชิก 62 คน”

(นายเกษม หมายนทรา ประธาน อสม.หมู่ 8 บ้านสุขโขงบาต สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566)

“ต้องมีการปลูกฝังให้มาคลุกคลีตั้งแต่เด็กโดยเฉพาะเรื่อง ค่ายเด็กถือเป็นสิ่งสำคัญ
ซึ่งค่ายนี้ บังได้หยุดไปค่อนข้างนาน มองว่าค่ายเด็ก เป็นแหล่งปลูกฝังเด็กเพราะการทำค่ายเด็กไม่ได้
สร้างแค่เด็ก แต่รวมถึงครอบครัวเด็กด้วย”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 19 เมษายน 2566)

“เราได้มีการทำโครงการ “เด็กแหล่งหอ” สืบเนื่องจากเรามีหอกระจายเสียง โดยพยายาม
สื่อสารให้เด็กๆ ได้พูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมพูดคุยผ่านหอข่าว ซึ่งเราก็
พยายามสื่อสาร”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 19 เมษายน 2566)

โดยสรุป กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มต้นดำเนินการกับ
กลุ่มที่ active ก่อน ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นฐานในการทำงานเดิมที่มีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกัน โดยชี้ให้เห็น

ประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันและมองข้ามความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งการสานความสัมพันธ์ ทำการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหยิบยกประเด็นการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน มาพูดเป็นประจำ การสานความสัมพันธ์ทำให้เกิดการซึมซับแบบค่อยเป็นค่อยไปและนำไปสู่การสร้าง เครือข่ายและพัฒนาต่อยอดการทำงาน ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นการทำงานมาร่วมดำเนินการ ตลอดจนการปลูกฝังเยาวชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อ ชุมชนส่วนรวม ตลอดจนการพัฒนายกระดับด้วยการจัดทำข้อตกลงท้องถิ่นในการแก้ปัญหาขยะทะเล อย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจ หมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ภาพที่ 4.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลวิเคราะห์การศึกษาในส่วนที่ 4 ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ คือ 1) แนวทางการพัฒนา การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการวางแผนการสื่อสาร 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสาร

เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
 ด้านการดำเนินการสื่อสาร 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ
 ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการติดตามประเมินผลการ
 สื่อสาร 4) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน
 เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการให้ความรู้ 5) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การ
 สื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง
 จังหวัดตรังด้านการโน้มน้าวใจ 6) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ
 ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการใช้สื่อ 7) แนวทางการ
 พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล
 ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1 แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้ เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการวางแผนการสื่อสาร

ผลการศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมใน
 การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการวางแผนการสื่อสาร
 พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนแม่บทในระดับตำบลและการดำเนินงานตามกรอบแนว
 ทิศทางการจัดการระดับตำบลที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติระดับหมู่บ้าน รวมถึงการวางแผนการสื่อสาร
 โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประชากรกลุ่มเป้าหมาย การระบุกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และ
 คำนึงถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น บริบททางสังคม การศึกษา ศาสนา วิถีชีวิตและอาชีพ อันจะนำไปสู่
 การวางแผนและออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจนส่งเสริมให้เกิดการใช้สื่อที่ตรงและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
 ทั้งยังต้องวางแผนการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การนำหลักการตลาดเข้ามาใช้เพื่อสื่อสารประเด็นเรื่องขยะ
 ทะเลให้โดนใจกลุ่มเป้าหมายและโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม รวมถึงพัฒนา
 หลักการสื่อสารโน้มน้าวใจอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันและส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกในการ
 ร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการขยะต้นทาง การเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงาน
 สื่อสารรวมถึงการพัฒนารูปแบบในการทำงานเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อกำหนด
 นโยบายในการสื่อสารและออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมถึงการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และ
 เสริมทักษะของนักสื่อสารให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผลการสื่อสาร
 เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

*“ในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีแผนการจัดการขยะของเค้า โดยจะมีแผน 1 2 3 4 5 ไม่ว่าจะ
 เป็นการจัดตั้งคณะกรรมการ การอบรมเรื่องการจัดการขยะ การรณรงค์ส่งเสริม หรือว่าตลาดนัดรับซื้อขยะ*

อาจจะตั้งเป็นกองทุน แล้วกองทุนนี้จะไปช่วยเหลือด้านขยะอย่างไรได้บ้าง แต่การที่จะเชื่อมแผนแต่ละหมู่บ้านได้ ก็ต้องมีแผนงานภาพใหญ่ในระดับตำบล ก็เลยเสนอนายก อบต. ว่าเราควรจะมีคณะกรรมการ คณะทำงาน ที่ช่วยกำกับการทำงานของแผนการจัดการขยะ ในระดับตำบล ในเรื่องของนโยบายต่างๆ เคื่ก็เห็นด้วย”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ถ้าเรามีแผนทุกอย่างมันชัดเจนทุกอย่างมันจะง่าย เมื่อเรารู้ว่าบริบทของพื้นที่เป็นแบบนั้นเราก็จะออกมาออกแบบการสื่อสารเราถูกว่า เราจะออกแบบการสื่อสารขั้นตอนอย่างไร จะเป็น Plan Do Check Act หรือจะใช้ทฤษฎีการสื่อสารไหนมาจับก็ได้สมมตินะครับ ถ้าเกิดว่าเรารู้บริบทของพื้นที่วางแผนการสื่อสารได้ เรารู้กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายหลักในชุมชนคือใคร กลุ่มเป้าหมายรองมีนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายหลักคือเราอยากสื่อสารกับคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายรองคือเราจะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชน พอเรามีแผนเราก็จะรู้ว่า หลักเราจะใช้อะไรกับกลุ่มเป้าหมายหลักของเรา กลุ่มเป้าหมายรองพวกนักท่องเที่ยว อาจจะรู้จักเทคโนโลยีก็ใช้รูปแบบการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง กลุ่มเป้าหมายหลักอย่างที่ผมบอกว่าเขาอาจจะเป็นคนในชุมชนซึ่งไม่ยอมรับเรื่องเทคโนโลยีเพียงแต่ว่าเลือกการสื่อสารที่เหมาะสมกับเขา ซึ่งสัมพันธ์กับเครื่องมือที่จะเอาไปใช้กับคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของ Message รูปแบบของการสื่อสารจะสื่อสารในรูปแบบใด รูปแบบสารจะเป็นอย่างไร จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่จะประเมินหรือไม่ประเมินก็มาว่ากัน”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

“ชุมชนต้องออกแบบการจัดการได้ด้วยตัวเองโดยเราเป็นที่เลี้ยงเพราะการออกแบบโดยชุมชน ทำโดยชุมชนแก้ปัญหาโดยชุมชนอันนี้คือการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน เขาจะเห็นปัญหาของพื้นที่แต่ละพื้นที่มันต่างบริบทกันดังนั้นทุกคนจะเห็นปัญหาของตัวเองหาแนวทางแก้ปัญหาของตัวเองภายใต้กติกาเดียวกันเขาก็จะยั่งยืน แก้ปัญหาได้พัฒนาได้นี่คือหัวใจ การออกแบบที่อยู่ภายใต้กติกา กฎหมายและระเบียบมันมีความสำคัญ”

(นายพริษฐ์ นราสฤกษ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“จัดระบบให้ชุมชนได้มาร่วมกันคิดวิเคราะห์ ปัญหา สถานการณ์แล้วก็ตั้งคณะทำงานในระดับหมู่บ้าน วางแผน จัดทำแผนมันจะเป็นระบบมากขึ้นคือทั้ง 8 หมู่บ้านมีการประชุมมีการแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งมันก็จะได้เห็นภาพว่าที่ไหนทำอย่างไร คือทำให้เกิดแรงกระตุ้นว่าพื้นที่อื่นสามารถทำแบบเดียวกับลดตะนอยได้ถ้าเราคิดจะทำ”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธิดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ต้องมีการพัฒนาคนเอาคนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยทำการสื่อสาร มาช่วยรณรงค์ต้องพัฒนาการสื่อสารมีการอบรมการผลิตสื่อ การสร้าง content ต้องมีแผนในการพัฒนาที่เกิดจากกระบวนการที่ชาวบ้านคิดร่วมกัน และ อนาคตควรต้องรับลูกแล้วนำไปบรรจุในแผนพัฒนาตำบลจึงจะมีความยั่งยืน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธิดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการวางแผนการสื่อสารพบว่า ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการสื่อสารอย่างเป็นระบบให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีการออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการบูรณาการการสื่อสารทั้งด้านเนื้อหาช่องทางและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมาย การนำหลักการตลาดมาใช้เพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสร้างจิตสำนึกในการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการขยะต้นทางรวมถึงการจัดการขยะตามแนวทาง Circular economy และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร รวมถึงการพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้แทนจากทุกหมู่บ้านและผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบายในการสื่อสารและออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกันพร้อมทั้งผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล การแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชนและแหล่งทุนจากภายนอกในการร่วมพัฒนาต่อยอดการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และการเสริมทักษะของนักสื่อสารให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนประเมินผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4.2 แนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการดำเนินการสื่อสาร

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการดำเนินการสื่อสาร

พบว่า ควรมีการวางแผนการสื่อสารและดำเนินการตามแผนอย่างเป็นขั้นตอน และควรบูรณาการสื่อสารเพื่อให้เกิดการทำงานด้านการสื่อสารเป็นทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และควรพัฒนาการเผยแพร่ในเชิงคุณภาพ โดยเนื้อหาต้องน่าสนใจและมีพลังพอที่จะเป็นกระแสและถูกเผยแพร่ด้วยตัวเองแบบธรรมชาติ ตลอดจนพัฒนาการเผยแพร่ในเชิงปริมาณเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้รูปแบบเผยแพร่ที่สะดุดตาและนำคุณสมบัติที่ดีของสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ควรมีการดำเนินการสื่อสารในรูปแบบของคณะทำงานหรือคณะกรรมการสื่อสารที่มาจากผู้แทนของภาคีเครือข่ายโดย อบต.ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก นอกจากนี้ยังควรพัฒนาเชื่อมโยงแคมเปญเข้ากับวันสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับทะเลและชายะทะเล เพื่อสร้างความมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และความจดจำ เช่น วันทะเลโลก วันอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติ เป็นต้น

“ต้องบูรณาการสื่อและต้องพัฒนาทั้งคุณภาพและปริมาณ ทำให้มีความหลากหลาย เนื้อหาที่ ต้องมีความน่าสนใจและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้มากขึ้น การใช้ภาคีเครือข่ายช่วยสื่อสาร การใช้ในโอกาสวันสำคัญทางสิ่งแวดล้อมและทางทะเลก็จะช่วยสร้างกระแสได้ระดับหนึ่ง การทำให้เป็นไวรัล และการเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ อย่างเรื่องโลกร้อน ไมโครพลาสติก หรือเรื่องพะยูนกับแหล่งหญ้าทะเล แล้วต้องทำควบคู่กับการอบรมเสริมทักษะการผลิตสื่อให้กับคนทำงานให้สามารถผลิตสื่อที่มีความน่าสนใจได้”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ดึงเข้ามาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จริงทุกภาคส่วนเขาเห็นความสำคัญพร้อมจะช่วยเหลือ แต่ต้องถนัดเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิธันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“เรากำลังจะพัฒนาสื่อออนไลน์ คิดจะทำแต่เราไม่มีคน ตอนนี้กำลังจะประกาศรับสมัครคน อยากรู้ได้ 2 ภาษา สื่อด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและชายะทะเล รวมถึงเรื่องหญ้าทะเล เรื่องหญ้าทะเลที่ลิบมันเสื่อมโทรมหมดเลย”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิธันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“คิดว่าน่าจะใช้หลายองค์ประกอบ 1) การพูดคุยกันตัวต่อตัว 2) สร้างสื่อที่เข้าใจได้ง่าย 3) การนำเสนอที่คนในชุมชนเข้าถึงง่ายมองภาพออก มองในประเด็นของผู้ส่งสาร สาร ช่องทางที่สื่อสารออกไป”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ท้องถิ่นหลายๆ ที่เค้าเอา Social ไปใช้ในการช่วยสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ให้คนได้รู้จัก ถ้าเอาแบบที่เราจัดการได้ คือการใช้ Social ในการสื่อสารโดยการให้ admin คือคนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ของ อบต. อาจจะจัดตั้ง Facebook ขึ้นมาใหม่ก็ได้ Content ที่จะทำ จะนำเสนออะไร เพื่อที่จะให้คนภายนอกรู้ว่าลึงมีอะไรมากกว่าที่คนเห็น และ Influencers ที่จะช่วยสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้เป็นการยกระดับการสื่อสารอีกทางหนึ่ง ถ้าเกิดจะใช้ทีวี วิดีโอ อะไรพวกนี้จะมีค่าใช้จ่ายต้นทุนสูง ถ้า อบต. เค้าไม่ได้ Supports ตัวท้องถิ่น อบต. เองควรเป็นเจ้าภาพหลัก และคนทำงานในหมู่บ้านเข้ามาเป็นองค์ประกอบหลัก จัดตั้งเป็นคณะทำงานต่างๆ ถ้าเกิดว่าเค้ามีคณะทำงานหลายชุด ก็ตั้งมาอีกชุดหนึ่งได้ มันก็จะสามารถทำให้เรื่องนี้มันเดินได้ตามวาระ ตามที่คณะทำงานอยากได้ พอ อบต. เป็นหัวโตะ มันก็สามารถที่จะคุยเรื่องงบประมาณ เข้ามา Supports ได้ ผมคิดว่าน่าจะช่วยเรื่องการสื่อสารได้มากขึ้น ยกตัวอย่างหลายๆ ที่ ที่เค้าทำอย่างเค้าพูดถึงการจัดการท้องถิ่นเข้าถึง อบต. ซึ่งพวกนี้ต้อง Connect กันต้องดูว่าเราอยากจะทำสื่ออะไร แล้วผู้รับสารคือใคร ถ้าเค้าคือวัยรุ่นยุคใหม่ เราควรทำคลิปต่างๆ หรือ อะไรที่มันมากกว่าแผ่นพับ มันควรทำ ถ้าเป็นผู้สูงอายุมันก็จะเป็นอย่างอื่น ถ้าเป็นคนพิการก็จะเป็นแนวๆ อ่านออก แต่เขียนไม่ได้ ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง มันขึ้นกับว่าเราจะวางกลุ่มเป้าหมายที่ใคร”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

“เราให้ความสำคัญกับพื้นที่เป็นหลัก แล้วให้เขาได้มีการรวมกลุ่มแล้วให้เขาออกแบบเอง ออกแบบอยากจะทำอย่างไรออกแบบมาโดยผ่านคณะทำงานของเขาเองโดยมีเราไปนั่งสังเกตการณ์”

(นายพริษฐ์ นราสฤษฏ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการดำเนินการสื่อสาร พบว่าควรมีการบูรณาการสื่อสารร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้การสื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม การจัดการการสื่อสารในเชิงคุณภาพทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบของสื่อเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อสาร การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นที่สนใจของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับเรื่องการจัดการขยะทะเล การพัฒนาในเชิงปริมาณโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มโอกาสการ

เข้าถึงและสามารถเผยแพร่ในวงกว้างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ในการดำเนินการสื่อสารควรเป็นการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะเพื่อดำเนินการด้านการสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นระบบ นอกจากนี้ยังควรเชื่อมโยงแคมเปญเข้ากับวันสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทะเล เพื่อสร้างความมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และความจดจำ เช่น วันทะเลโลก วันพืชมงคลแห่งชาติ เป็นต้น

4.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการติดตามประเมินผลการสื่อสาร

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการติดตามประเมินผลการสื่อสาร มีความจำเป็นต้องดำเนินการติดตามประเมินผลการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการเพื่อให้ทราบว่า ในการดำเนินงานตามแผนแต่ละขั้นตอนนี้บรรลุเป้าหมายหรือไม่มีปัญหาอุปสรรคอะไร และจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการสื่อสารเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน การเสริมพลังสร้างแรงบันดาลใจด้วยการพาไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

“ถ้าตามหลักจริงๆ จำเป็นต้องประเมิน ทุกการทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์ควรที่จะทำการประเมินผลจะได้รู้ว่าเบื้องต้นเข้าถึงเข้าไม่ถึง ใช้ไม่ใช้ ตรงไม่ตรง แล้วค่อยมาปรับกันว่าอันนี้ไม่เข้า ดูว่าคนในชุมชนเขาเปิดรับอันนี้มากเพิ่มขึ้นนะ เราก็ยังในรูปแบบการสื่อสารในรูปแบบใหม่เข้าไปรวมถึงการนำหลักการตลาดมาใช้ในการขับเคลื่อน”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

“จัดเวทีสรุปทำแผนประเมิน เพราะมีการประชุม/ติดตาม ถอดบทเรียน ผลก็นำไปสู่การต่อยอดมีแผนว่าเค้าอยากทำอะไร พาไปดูงานหลังจากไปดูงานกลับมาชาวบ้านก็กลับมาทำเช่นรับซื้อขยะ เค้ามีแรงบันดาลใจจากการไปดูงาน การศึกษาดูงานพาไปเรียนรู้ มันสำคัญมาก คือวิธีดูงานเค้าจะเน้นปฏิบัติการให้ชาวบ้านนำเสนอว่าได้อะไร อยากทำอะไร คือกระบวนการอบรมไม่ค่อยได้ผลแต่กระบวนการศึกษาดูงาน เค้าจะสนใจ เค้าจะได้เรียนรู้จริงๆ”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันดามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการติดตามประเมินผลการสื่อสาร จำเป็นต้องดำเนินการติดตามประเมินผลการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการถอดบทเรียนเพื่อ

นำไปสู่การจัดการความรู้ที่เป็นระบบและต่อยอดจนเป็นนวัตกรรมในการจัดการ ทั้งนี้ควรผนวกแผนการประเมินผลการสื่อสารและการพัฒนาการสื่อสารไว้ในแผนการติดตามประเมินผลโครงการและทำควบคู่กัน เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงานตามแผนแต่ละขั้นตอนนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ปัญหาอุปสรรคอะไรที่ต้องดำเนินการแก้ไขและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.4 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการให้ความรู้

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการให้ความรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการศึกษาและถอดบทเรียนความสำเร็จจากพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน พร้อมทั้งสกัดความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและประสบผลสำเร็จ การจัดการความรู้และถอดออกมาเป็นบทเรียนที่เข้าใจง่าย เพื่อนำไปใช้ขยายผลยังพื้นที่อื่นผ่านการอย่างสื่อสารในรูปแบบต่างๆ โดยความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงเทคนิคหรือกระบวนการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์และความสำคัญของปัญหาจากขยะทั้งบนบกและขยะทะเลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยประโยชน์ขององค์ความรู้ที่ได้ สามารถย่นระยะเวลาในแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของชุมชนที่มีแนวปัญหาที่ใกล้เคียงกัน เพราะสามารถนำองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนไปปรับใช้ได้ทันที ในระยะกลางและระยะยาวองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนสามารถใช้ในการพัฒนาต่อยอด และก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการขยะทะเลในระดับชุมชน นอกจากนี้ควรมีการวางแผนด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน การนำองค์ความรู้มาออกแบบการสื่อสารผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น คู่มือจัดการขยะทะเลสำหรับชุมชน คู่มือการเข้าร่วมโครงการทะเลปลอดเศษอวนสำหรับชุมชนประมงพื้นบ้าน สื่ออินโฟกราฟิกเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อสื่อสารไปยังชุมชนอื่นๆ ให้เข้าใจวิธีการจัดการขยะทะเลตามแนวทาง Circular Economy และการปลูกฝังให้เยาวชนมีสำนึกและสร้างวินัยโดยการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน

“ให้ความรู้แล้วพัฒนาไปสู่การมีแผนระดับท้องถิ่น มันเป็นปกติของมนุษย์อะไรที่เป็นผลประโยชน์จะคุยด้วยอะไรที่จะเสียประโยชน์จะถอยห่าง ผลประโยชน์ผมเอาเข้าไปก่อนประโยชน์นำว่าอะไรที่เขาจะต้องได้ฟังได้ นี่คือประโยชน์เพราะฉะนั้นเขาต้องอยู่รับฟังนะเพราะนี่คือประโยชน์ของเขาโดยตรงถ้าเขาไม่อยู่แล้วเขาก็จะขาดในสิ่งที่เขาควรจะต้องรับรู้ให้ประโยชน์ที่เขาฟังจะได้รับในพื้นที่”

(นายพริษฐ์ นราสฤษฏ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“เราจะใส่ความรู้ด้านกฎหมาย แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนลงไป เราไม่ได้มองเรื่อง
มิตีสร้างรายได้ แต่เรามองด้านการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำประโยชน์ในพื้นที่เปลี่ยนวิถีคิดให้เรา
สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน และอยู่ภายใต้กฎกติกา”

(นายพริษฐ์ นราสฤษฏ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“การให้ความรู้สำคัญมากเราบอกเหตุผลแล้วก็ผลกระทบ เช่น เรื่องสถิติ เหมือนที่
เล่าตอนแรกแล้วก็มีเรื่องผลกระทบต่อสัตว์ทะเล มันเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นได้นะ เพราะสัตว์ส่วนใหญ่
ชอบคิดว่า สิ่งที่อยู่ใต้ทะเลคืออาหารของเขา ทุกครั้งอวนที่มันพันกันอยู่เยาะๆ และมีปลาเล็กๆ เข้ามา
อยู่ใต้อวน แล้วพอเขาว่ายเข้าไปติด เขาไม่ได้มีมือมีนิ้วเหมือนเราที่จะแกะออก ชุมชนก็เริ่มเห็น
ความสำคัญ”

(นางสาวชลลดา จันปุม เจ้าหน้าที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2566)

“จัดเวทีสรุปทำแผนประเมิน เพราะมีการประชุม/ติดตาม ถอดบทเรียน ผลก็นำไปสู่
การต่อยอดมีแผนว่าเค้าอยากทำอะไร พาไปดูงานหลังจากไปดูงานกลับมาชาวบ้านก็กลับมาทำเช่น
รับซื้อขยะ เค้ามีแรงบันดาลใจจากการไปดูงาน การศึกษาดูงานพาไปเรียนรู้ มันสำคัญมาก คือวิธีดูงาน
เค้าจะเน้นปฏิบัติการให้ชาวบ้านนำเสนอว่าทำอะไร อยากทำอะไร คือกระบวนการอบรมไม่ค่อยได้ผล
แต่กระบวนการศึกษาดูงาน เค้าจะสนใจ เค้าจะได้เรียนรู้จริงๆ”

(นายภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอันตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า กระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้เป็นสิ่งจำเป็น
ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกับคนในชุมชน
จากนั้นพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาสิ่งใหม่ให้กลายเป็นนวัตกรรมจัดการ
ขยะทะเลระดับชุมชน เพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ได้โดยง่าย
เนื่องจากกระบวนการสกัดองค์ความรู้ กลายเป็นชุดความรู้สำเร็จรูป ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสม
กับชุมชนได้ทันที ทั้งนี้ ควรมีการวางแผนด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน
เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการขยะทะเลในระดับชุมชน
นอกจากนี้ การนำองค์ความรู้มาออกแบบการสื่อสาร ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น คู่มือจัดการ
ขยะทะเลสำหรับชุมชน คู่มือการเข้าร่วมโครงการทะเลปลอดเศษอวนสำหรับชุมชนประมงพื้นบ้าน
สื่ออินโฟกราฟิกเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ การสื่อสารผ่านช่องสื่อสังคมออนไลน์ Facebook
Tiktok ยังเป็นการขยายฐานของกลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อให้กว้างขวางมากขึ้น รวมถึงการปลูกฝังให้
เยาวชนมีสำนึกและสร้างวินัยโดยการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการ

เรียนการสอนของโรงเรียนหรือการจัดกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น กิจกรรม “เด็กแหล่งหอ” และโครงการ “อัลลมะห์ ลิบงสะอาดจัง” ของบ้านบาตูปูเต๊ะหมู่ที่ 4 เป็นต้น

4.5 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการโน้มน้าวใจและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการโน้มน้าวใจและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น พบว่าควรบูรณาการการโน้มน้าวใจอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจกับบริบททัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาออกแบบเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวให้เกิดความสนใจเห็นประโยชน์ร่วมและคล้อยตาม ทั้งนี้ควรมีการชักจูงให้กลุ่มเป้าหมายเห็นด้วย เชิญชวนให้มีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน โดยการโน้มน้าวใจด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่น เรียบเรียงสรุปออกมาเป็นแก่นให้เข้าใจได้ง่าย เห็นเป็นภาพชัด ถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และประโยชน์เฉพาะบุคคล ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนคือ การที่ชุมชนสะอาดมีสุขลักษณะที่ดี การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา ท้องทะเลสะอาดขึ้นมีการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลงเอื้อประโยชน์ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นกับตนเองและครอบครัวจากการขายขยะรีไซเคิล นอกจากนี้ ยังต้องโน้มน้าวด้วยความน่าเชื่อถือของทั้งผู้สื่อสารและเนื้อหาสาระ ผู้สื่อสารมีความรู้มีความน่าเชื่อถือ สื่อสารได้ถูกต้อง ส่วนประเด็นเนื้อหาที่มีความชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจนพิสูจน์ได้ ที่สำคัญควรยกระดับการโน้มน้าวใจโดยการกระตุ้นประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะ รวมทั้งการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลดหรือชะลอการปนเปื้อนไมโครพลาสติกในทะเลซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมกับคนและสัตว์ทะเล ด้วยการออกแบบเนื้อหาและสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา ให้อรรถรสถึงความจริงใจของผู้สื่อสาร รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมต่อส่วนรวมให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าของพฤติกรรมจัดการขยะที่ถูกต้องเกิดความภาคภูมิใจว่าถ้าปฏิบัติตาม ก็จะเป็นการทำประโยชน์แก่ชุมชนส่วนรวมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมและถ้าไม่ปฏิบัติตามจะส่งผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร

“ทำให้เขาเห็นความสำคัญ. จริงจริงนะทุกภาคส่วนเขาก็เห็นความสำคัญ หมายถึงว่า ภายใต้โครงการเขาก็มาด้วย แต่ว่าจะให้เขามาเป็นตัวหลัก มันก็ไม่ใช่ เราก็เลือกเอาตรงไหนที่เขาสามารถช่วยเราได้ เพราะว่าหลักหลักมันต้องเป็นชุมชนอยู่แล้ว แต่ว่าท้องถิ่นนะต้องเป็นตัวหลักที่จะช่วย แต่ว่าภาคส่วนอื่นนะเขาก็ต้องมาอะไรที่จังหวัดช่วยได้ก็มาช่วยด้านการสร้างเครือข่ายก็เช่นเดียวกัน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ความรู้ต้องเต็มเรื่อยๆ ครับ เพราะเรื่องขยะรีไซเคิลสิ่งที่น่าภูมิใจที่สุดคือชาวบ้านทำ แล้วเขาทำอะไร อย่างเช่น เก็บขยะแล้วได้เงินเป็นค่าตอบแทนก็จะทำให้เขาภูมิใจและเมื่อเขาเริ่มศึกษาก็จะทำให้เขามองว่าขยะถือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของครอบครัวของเขาเพราะขยะรีไซเคิลมันมีค่าและมีราคาอย่างเชือก/อวนทะเล เมื่อคัดแยกก็จะได้ราคากิโลกรัมละ 7 บาท ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านไม่ทราบแค่เก็บๆ มาแล้วมีคนมาซื้อไปในกิโลกรัมละ 1 บาท หรือขายไม่ได้ แต่พอเราเข้าไปและแนะนำวิธีการแยก ทำให้ชาวบ้านสนใจและช่วยกันคัดแยก และมีการแย่งกัน ยิ่งหน้ามรสุมชาวบ้านจะรีบจองพื้นที่หน้าชายหาดกันทีเดียว ตื่นกันตั้งแต่ตี 4 ซึ่งหากวันไหนที่ได้เชือกคันใหญ่ๆ เขาก็อยู่ได้แล้วครับ เพราะเกิดจากที่เราไปบอกไปสอน ซึ่งเมื่อก่อนน่าจะขายได้ แต่ไม่มีใครบอกบ้างว่าคัดแยกหรือล้าง”

(นายถนัด ดอกพุ่ม ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2566)

“เอาความจริงใจไปให้เขา ลักษณะของครอบครัวเราคุยกันได้ทุกเรื่องแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎ กติกา ศาสนา วัฒนธรรมในพื้นที่ เอาจุดเด่นจุดขาย เช่น ช่วงฤดูการหาหอยตะเพาเป็นประเพณี เราน่าจะจัดกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมประจำปี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีอาชีพเสริม การนำเสนอวิถีชีวิตชุมชนแบบพอเพียงควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ “สวยเลือกได้” หมายความว่าธรรมชาติของเราดีเรามีการอนุรักษ์และจัดการที่ดี และเราต้องการศักยภาพการท่องเที่ยวที่มันได้ระดับคือ นักท่องเที่ยวที่มาต้องรู้หน้าที่ตัวเองเมื่อต้องไปบนเกาะ”

(นายปรัชญ์ นราสถัญญ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

4.6 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการใช้สื่อและแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการใช้สื่อและแนวทาง

ยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรออกแบบการสื่อสาร โดยผสมผสานการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม และสื่อสมัยใหม่อย่างลงตัว เนื่องจาก ประชาชนแต่ละช่วงวัยมีความคุ้นชินและเข้าถึงสื่อแตกต่างกันตามประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล คนสูงวัยคุ้นชินกับสื่อบุคคลและสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ ส่วนคนรุ่นใหม่จะเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่ายผ่านมือถือ และแท็บเล็ต เช่น Facebook Line Tiktok YouTube Twitter ดังนั้นเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุดจึงควรใช้สื่อทั้ง 2 แบบ และการสื่อสารต้องมีรูปแบบในการสร้างกระแสสังคมอย่างกว้างขวาง สามารถทำให้เป็นประเด็นที่สังคมสนใจเกิดการตอบรับและส่งต่อในวงกว้าง เน้นการสื่อสารให้มีความสวยงาม ทันสมัย และง่ายต่อความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ ชัดเจน และตรงประเด็น คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน

“แนวทางการพัฒนาในเรื่องเหล่านี้ผมคิดว่า เรื่องแผนพัฒนาทักษะการสื่อสาร ยังไม่มีครับ ควรจะต้องย่อยจากเรื่องที่มีมันซับซ้อนให้กลายเป็นเรื่องง่ายๆ นะครับ ภาพสื่อสารต่างๆ เล็กๆ น้อยๆ ทำให้เราเข้าใจได้มากขึ้น พวกตัว Infographic ต่างๆ สำคัญ เพราะส่วนมากคนไม่ค่อยชอบอ่าน แต่ชอบดูภาพ สื่อสารด้วยภาพทำให้เค้าเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น เป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย หรืออาจเป็นคลิปสั้นๆ สื่อเหล่านี้ผมคิดว่าต้องเป็นผู้ที่เป็นเจ้าของความรู้ร่วมกับนักพัฒนาสื่อต่างๆ มาจับมือกัน เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ พัฒนาบุคลากรทักษะต่างๆ ถ้าสิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดทางผู้นำทางความเชื่อ คิดว่าสมาชิกจะซึมซับได้มากกว่า อันนี้ก็อีกปัจจัยว่ามันเป็นเรื่องที่สำคัญจริงๆ ถ้าผู้นำ/คนรุ่นใหม่เค้า focus เรื่องนี้ น่าจะช่วยให้เยอะ แล้วเค้าก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอยู่แล้ว และพี่เลี้ยงที่ช่วยสนับสนุนอีกทาง”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ใช้สื่อบุคคลแกนนำในชุมชน ผมว่าแต่ละที่เขามีปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเขาสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้ดีอยู่แล้ว ก็ให้เขาไปถ่ายทอดต่อเพียงแต่ว่าเราต้องไม่ลืมแกนนำ receiver มันเป็นกลุ่มใหญ่ถ้าเราจำแนกให้ชัด มันจะทำให้ KAP มันเต็ม Loop ถ้าเราสร้างสารให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์อาจจะเป็นสารในภาพรวมโดยที่เราไม่ต้องมาแบ่งอะไรอย่างนี้ ผมว่าตรงนี้น่าจะเข้าไปได้มันน่าจะแทรกซึมไปได้กับกลุ่มที่เราอยากสื่อสารด้วยอาจจะทำคุตบะห์ให้โต๊ะอิหม่าม หรือถ้าเป็นศาสนาพุทธจะเป็นคัมภีร์โบราณเวลาเทศน์”

(นายอภิวัฒน์ คล่องนาวา นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)

“ยึดแกนนำเป็นตัวขยายผล ช่องทางการพูดคุยผ่านเวทีนอกจากที่เราให้แกนนำในพื้นที่ผู้นำชุมชนผู้นำจิตวิญญาณ ตัวผมเองและเจ้าหน้าที่ต้องไปพบปะชาวบ้านด้วยตัวเอง อันนี้สำคัญการลงไปถึงพื้นที่การไปพูดคุยกับชาวบ้านถึงพื้นที่มันเป็นการลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชุมชน ที่เราผ่านสื่อแกนนำแกนกลางเนื่องจากเขาเป็นการจัดประชุมประจำเดือนเพราะฉะนั้นเขาจะต้องมีแกนของเขาอยู่ที่ให้เกียรติแกนเขาดำเนินการเราจะเข้าไปทุกวันที่ 1 วันที่ 15 แต่ 2-14 16 -31 เราจะเข้าไปในพื้นที่เราทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลไปพบชาวบ้าน ตรงไหนพบร้านกาแฟ 10 คน ผมก็จะเข้าไปนั่งร้านกาแฟคุยกับเขาแล้ว นี่คือการงานแบบเราพาตัวเองไปหาเขาให้เขาเกิดความไว้วางใจ อยากจะคุยกับเราด้วยเป็นเพื่อนมีอะไรก็พูดคุยกันเหมือนเพื่อนนี่คือวิธีการในอนาคตก็เชื่อว่ายังเป็นวิธีการที่ได้ผล ผมเชื่ออย่างนั้น”

(นายพิริษฐ์ นราสฤกษ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“หลักการจริงๆ มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องไม่มีการทำลายทรัพยากร ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่ทำลายวิถีชีวิต อย่างปัญหาของเกาะลิบง คือ ทรัพยากรที่ถูกทำลายเพิ่มขึ้น ปัญหาเรื่องอวนลากอวนรุน รวมถึงนโยบายของภาครัฐ เลยส่งผลให้ชาวบ้านเกิดการลุกขึ้นสู้และกับคนรุ่นใหม่ที่เขาามีเครื่องมือ มีวิธีการสื่อสารที่ดี ใช้ความถนัดของตัวเองเป็นเครื่องมือ หรือ เรียกว่า การสื่อสารผ่านเรื่องราว”

(นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด ประธานวิสาหกิจการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2566)

4.7 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานและแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานและแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยชูประเด็นการจัดการขยะให้เป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งกลไกนี้จะเป็นแรงจูงใจที่สามารถดึงดูดผู้ประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกาะลิบงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยมีตัวอย่างที่เป็นต้นแบบที่ดี คือที่ชุมชนบ้านมดตะนอย หมู่ที่ 3

ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ควรเข้ามาร่วมเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ และขยายผลต่อยอดความสำเร็จให้ชัดเจนและยั่งยืนต่อไป โดยสนับสนุนการดำเนินงานไปยังหมู่บ้านอื่นให้ครอบคลุมทั้งตำบลเกาะลิบง นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะจะทำให้ขยะจะถูกนำไปสร้างคุณค่าได้ใหม่ อบต.เกาะลิบงต้องส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ และต้องกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญว่าขยะมีคุณค่า แต่สิ่งสำคัญคือต้องให้ความรู้ชุมชนต่อว่าการขายขยะโดยไม่คัดแยกจะทำให้ถูกกดราคาสูง ส่งเสริมความรู้เรื่องการคัดแยกขยะเพื่อหมุนเวียนกลับมาเป็นทรัพยากรใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า ใช้ให้น้อย ใช้ให้นาน หรือนำมาใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการทำงานและหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การขยายช่องทางการตลาดและการจับคู่ทางธุรกิจ ทั้งผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลทั้งรายใหญ่และรายย่อย และผู้ผลิตสินค้า Upcycle ค้นหาช่องทางในการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนการผลักดันเชิงนโยบายในการส่งเสริมการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปการทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Material Recovery) เป็นการนำขยะที่สามารถคัดแยกได้กลับมาใช้ใหม่ โดยต้องผ่านกระบวนการ Recycle หรือแปรรูป (Reuse) ก็ได้ การทำสิ่งประดิษฐ์นั้นนอกจากจะลดปริมาณขยะแล้ว หากมีการออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็สามารถส่งเสริมให้ทำเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้

“แนวทางการยกระดับการพัฒนาในเรื่องการจัดการขยะไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นต้องทำเป็นพื้นที่แหล่งอาหารชุมชนในอนาคต เรื่องการท่องเที่ยว มีภาคีเครือข่ายๆ มากมาย การดำเนินการต้องนำภาคีต่างๆ มาหารือร่วมกัน จะรับผิดชอบอะไร แล้วต่อจิกซอร์ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต้องขยับไปสู่การจัดการท่องเที่ยว การจัดการขยะแล้วได้อะไรนำไปสู่ความจริง การควบคุมการท่องเที่ยวของกลุ่มรีสอร์ทต้องทำ CSR ร่วมกับชุมชนด้วย ไม่ใช่ได้ประโยชน์กับทรัพยากรแต่ไม่เกิดรายได้ต่อชุมชนเลย ต้องใช้บริการอาหารในชุมชนด้วย เช่น อาหารพื้นบ้าน ต้องทำการท่องเที่ยวที่เกื้อกูลชุมชน เรือประมงหาปลา ทำเป็นการท่องเที่ยวชุมชนยังช่วยเรื่องของการจัดการขยะด้วย”

(นายสมโชค สกกุลส่องบุญศรี นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ รพสต. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2566)

“สานความสัมพันธ์ทำการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหยาบยกประเด็นการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาพูดเป็นประจำ การสานความสัมพันธ์ทำให้เกิดการซึมซับแบบค่อยเป็นค่อยไปและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและพัฒนาต่อยอดการทำงาน ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงานมาร่วมดำเนินการ ตลอดจนการ

ปลูกฝังเยาวชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนส่วนรวม ตลอดจนการพัฒนาในระดับด้วยการจัดทำข้อตกลงท้องถิ่นในการแก้ปัญหาขยะทะเลอย่างยั่งยืน”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“รัฐบาลอาจจะต้องทำหลายแบบคือต้องรีไซเคิลของพวกนี้ แต่ต้องลดลดลดลดผลผลิตกันด้วยนะ คือมองต้นทาง ต้อง Eco Design ด้วย พวกขยะทะเลพวกของขมเนี่ยพวกนี้ต้องดูดีไซน์ด้วยต้องลดลง แล้วหาวิธีให้รับซื้อเข้าระบบ RDF ให้ได้ ด้วยการคิดค่าใช้จ่ายจากเขานั้นแหละ (ผู้ผลิต) แล้วเอามาอุดหนุน ซึ่งตรงนี้ก็ทำให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคส่วนกันรับเพราะยังไงของก็จะแพงขึ้น แต่หลักการก็คือมันก็เป็นขยะทะเลมันเป็นมลพิษ ดังนั้นผู้ก่อมลพิษก็ต้องเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“รัฐบาลอาจจะต้องทำหลายแบบคือต้องรีไซเคิลของพวกนี้ แต่ต้องลดลดลดลดผลผลิตกันด้วยนะ คือมองต้นทาง ต้อง Eco Design ด้วย พวกขยะทะเลพวกของขมเนี่ยพวกนี้ต้องดูดีไซน์ด้วยต้องลดลง แล้วหาวิธีให้รับซื้อเข้าระบบ RDF ให้ได้ ด้วยการคิดค่าใช้จ่ายจากเขานั้นแหละ (ผู้ผลิต) แล้วเอามาอุดหนุน ซึ่งตรงนี้ก็ทำให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคส่วนกันรับเพราะยังไงของก็จะแพงขึ้น แต่หลักการก็คือมันก็เป็นขยะทะเลมันเป็นมลพิษ ดังนั้นผู้ก่อมลพิษก็ต้องเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ”

(นายภาคภูมิ วิชานติวัฒน์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

“ชุมชนเป็นฟันเฟืองเล็กๆ ในเรื่อง Circular Economy เค้าก็ถามชุมชนว่า มันจะทำให้เค้ามีคุณภาพชีวิตดีขึ้นไหม ชาวบ้านก็บอกว่าไม่ เค้าบอกว่าสิ่งที่จะทำให้เค้าพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ คือ การสร้างมูลค่าของวัสดุเหล่านั้นได้ มันต้องลงทุนทั้งสร้างความพร้อมให้ชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างทีมงาน สร้างสินค้า สร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ เพื่อยกคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนวัสดุรีไซเคิลเหล่านั้นไม่ควรถูกซื้อไปขายไป แต่เรามองว่าการ Upcycling มันยกระดับได้ คือการเอาเครื่องมือทางตลาดเข้ามาใช้ให้มันเกิดธุรกิจได้ เราไม่ควรเอาเงินไปใช้เพื่อกำจัดขยะของเรา”

(นายกิตติพันธ์ ทรัพย์คุณ เจ้าหน้าที่ IUCN แผนงานประเทศไทย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566)

“ทำให้เขาเห็นความสำคัญ. จริงจริงนะทุกภาคส่วนเขาก็เห็นความสำคัญ หมายถึงว่าภายใต้โครงการเขาก็มาด้วย แต่ว่าจะให้เขามาเป็นตัวหลัก มันก็ไม่ใช่ เราก็เลือกเอาตรงไหนที่เขาสามารถช่วยเราได้ เพราะว่าหลักหลักมันต้องเป็นชุมชนอยู่แล้ว แต่ว่าท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวหลักที่จะช่วย แต่ว่าภาคส่วนอื่นนะเขาก็ต้องมาอะไรที่จังหวัดช่วยได้ก็มาช่วย ด้านการสร้างเครือข่ายก็เช่นเดียวกัน”

(นางสาวมณีวรรณ สันหลี เลขานุการมูลนิธิอินตามัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

“ชุมชนจะต้องมีเวทีจัดการตัวเองไปก่อน การนำเสนอ ปัญหาต่างๆ ให้ อบต. รู้เพราะเราต้องการบรรจุในแผนพัฒนาพื้นที่ของ อบต. ในเขตอุทยาน หมายถึงว่าอุทยานทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาจากแผน จากล่างสู่บน ในส่วนพื้นที่ที่เรามีความพร้อมอยู่แล้ว ตอนนี้นำเริ่มโครงการต่างๆ ที่จะไปอำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นศูนย์บริหารนักท่องเที่ยว ร้านค้า OTOP ห้องสุขา ห้องอาบน้ำในแหล่งท่องเที่ยวเราจะทำโครงการสนับสนุนเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามาบริหารจัดการด้วยตัวเอง และเป็นกรยกระดับชุมชน เมื่อเราขอให้เค้าเข้ามาดูแลทรัพยากรในชุมชนแล้ว เราจะทิ้งคุณภาพชีวิตเค้าไม่ได้ เราต้องยกระดับคุณภาพชีวิตภายใต้การมีส่วนร่วม”

(นายพริษฐ์ นราสฤษฏ์กุล หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566)

“มันเกี่ยวเนื่องกับนโยบายของรัฐด้วย ในเรื่อง circular economy วงษ์พาณิชย์กับ Second life อยากให้ทุกสิ่งทุกอย่างทุกคนมีส่วนร่วม และทุกอย่างมันกลับไปหาชาวบ้านกับชุมชนจริงๆ Second life เป็นบริษัทที่ให้เงินทุนกับชาวบ้านกับชุมชนต่างๆ ผ่านทางวงษ์พาณิชย์ เขาเป็นบริษัทที่ให้ความช่วยเหลือในส่วนนี้อยู่ Second life เป็นภาคเอกชนของฝรั่งเศสกิจกรรมอยู่ภายใต้โครงการ Ocean Bound Plastic ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่เข้าปีที่ 4 แล้ว ถ้าโครงการนี้ได้รับการตอบรับดีก็น่าจะขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าทางวงษ์พาณิชย์เองก็ได้ทำงานร่วมกับหลายหน่วยงานในพื้นที่ของฝั่งอันดามันและอ่าวไทยตั้งแต่ระนอง ภูเก็ตพังงา กระบี่ ตรัง ตอนนี้องค์พาณิชย์ก็ได้ทุนจาก WWF ให้ไปดูเรื่องขยะที่ฝั่งสงขลา หาดใหญ่ แล้วก็สุราษฎร์ฯ โดยเอาโมเดลที่ทำนี้ไปขยายผล”

(นายณัด ดอกพุด ผู้จัดการบริษัทวงษ์พาณิชย์ จำกัด สาขาเหนือคลอง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2566)

ส่วนที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ภาพที่ 4.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากภาพแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ต้องอาศัยการวางแผนการดำเนินงานโดยท้องถิ่นจะต้องมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน ให้กระบวนการสื่อสารสามารถถ่ายทอดลงสู่ระดับชุมชนและครัวเรือน โดยศึกษาบริบทการสื่อสารของชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญปัญหาขยะทะเลร่วมกัน ให้มีความสำคัญกับการจัดการการสื่อสาร ที่นำมาซึ่งการวางแผนการจัดการขยะทะเลครอบคลุมทุกระดับ โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญ การมีคณะทำงานที่ประสานข้อมูล รูปแบบ การสื่อสารในพื้นที่ การมีคณะกรรมการเพื่อช่วยกำกับให้กระบวนการสื่อสารได้เป็นตามที่เป้าหมายกำหนด มีการศึกษารูปแบบการปฏิบัติที่ดี เพื่อนำมาทบทวนปรับปรุง เป็นองค์ความรู้ พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จนสามารถเป็นต้นแบบหน่วยงาน ต้นแบบบุคคลที่สามารถถ่ายทอดการสื่อสารไปยังชุมชนที่มีปัญหาขยะทะเลเหมือนกัน จนสามารถรวบรวมเป็นเครือข่าย และขยายการทำงานความร่วมมือการดำเนินงานทางธุรกิจร่วมกัน อันจะเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้การจัดการทะเลด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วนคือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

สรุปผลการศึกษา บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า 1) สถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยที่มาของขยะทะเลเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ บนบก สาเหตุจากการขาดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทาง รวมถึงการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงที่ยังไม่มีประสิทธิภาพส่งผลให้ขยะจำนวนมากเล็ดลอดลงสู่ทะเล รวมถึงขยะที่พัดเข้าหาฝั่งอย่างต่อเนื่องในช่วงฤดูมรสุม ทั้งนี้ ขยะทะเลที่พบส่วนใหญ่แล้วเป็นขยะพลาสติก ขยะจากคร่าวเรือ รวมถึงอุปกรณ์ประมงที่ถูกทิ้งลงในทะเล 2) ปัญหาและสาเหตุของขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ส่วนใหญ่เกิดจากขยะบนบกที่เล็ดลอดลงสู่ทะเล โดยมีสาเหตุจากการขาดการความรู้ความเข้าใจ ขาดความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะในคร่าวเรือต้นทาง นักท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการขยะกลางทางและปลายทางขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงยังไม่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือขยะในทะเลซึ่งถูกคลื่นซัดมาจากนอกพื้นที่และในช่วงฤดูมรสุม ขยะจากเรือประมงและเรือขนส่งสินค้า ซึ่งขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นพลาสติก 3) ขยะทะเลส่งผลกระทบต่อทั้ง

ทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัย โรคไข้เลือดออก และจำนวนผู้ป่วยโรคมะเร็งที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในอาหารจากทะเลและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ขยะทะเลยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของชุมชนเนื่องจากเกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ วิธีการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนอีกด้วย 4) แผนนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทาง BCG Model ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล ทั้งนี้ ความรู้ ความเข้าใจ และการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจน ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทาง BCG Model ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสื่อสารนโยบายให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเห็นเป้าหมายร่วมกันและบูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง โดยคำนึงถึงศักยภาพและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นด้วย 5) แผนนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565) และ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกทั้งทางบกและทะเลอย่างเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการทั้ง 2 ระยะได้นำหลักการจัดการพลาสติกตลอดวงจรชีวิต หลักการ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) หลักการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน (Public Private Partnership) หลักการว่าด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หลักการผู้ผลิตมีส่วนร่วม (Extended Producer Responsibility : EPR) ซึ่งขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการขยะพลาสติก มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผน เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีการดำเนินการโดยนำแนวทางการจัดการขยะทะเลที่สอดคล้องกับแผนนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่ต้นทางด้วยหลัก 3Rs มีหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) มูลนิธิธันดามัน สมาคมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ร่วมกับ อบต.เกาะลิบง และภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งรวมถึงพื้นที่เกาะขนาดเล็ก ในการเพิ่มอัตราการรีไซเคิลและลดการรั่วไหลของขยะไปสู่ธรรมชาติ แต่ก็มีแนวทางที่จะพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และผลักดันให้มีการบรรจุเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะทะเลไว้ในแผนของท้องถิ่นเพื่อการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม 6) แผนนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการ

จัดการขยะทะเล เป็นการดำเนินการภายใต้ Roadmap การจัดการขยะพลาสติกของไทย พ.ศ. 2561-2573 และ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2561 ซึ่งเห็นชอบให้มีการดำเนินโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เสนอ เพื่อนำนโยบายการจัดการขยะสู่การปฏิบัติ และสืบเนื่องจากนโยบายดังกล่าว กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ร่วมกับจังหวัดตรัง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง และมูลนิธิอานามัน ได้ดำเนินโครงการภายใต้ชื่อ “โครงการขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะและขยะทะเลในพื้นที่จังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี 2561 มีการแต่งตั้งคณะทำงานและพัฒนายุทธศาสตร์แผนงาน รวมถึงกิจกรรมความร่วมมือด้านต่างๆ เพื่อร่วมกันจัดการขยะและขยะทะเลจนนำสู่การปฏิบัติการในทุกอำเภอของจังหวัดตรังและได้ประกาศเจตนารมณ์ “ตรังเมืองปลอดโฟม” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565 ที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นความร่วมมือและเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะและขยะทะเลอย่างจริงจัง และยังมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565) และแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการขยะพลาสติกร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความต่อเนื่อง และยกระดับการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา นโยบายและแผนของประเทศ รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศและกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง พบว่ามีการดำเนินโครงการที่เป็นความร่วมมือกับภาคเอกชน อาทิ (1) โครงการส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงรูปแบบและนโยบายด้านการจัดการขยะ ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ดำเนินงานโดยองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) มูลนิธิอานามันและภาคีความร่วมมือ (2) โครงการ Ocean Bound Plastic ซึ่งเป็นความร่วมมือของบริษัททวงษ์พาณิชย์ สาขาอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ร่วมกับ Second Life ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสังคม (Social Enterprise) มูลนิธิอานามัน IUCN Thai Ocean Plastic Recycling (3) โครงการทะเลปลอดเศษอวน (Net Free Seas) โดยมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation หรือ EJF) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงกำไรของประเทศอังกฤษภายใต้การสนับสนุนทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมผู้ค้าปลีกนอร์เวย์ ภายใต้โครงการทะเลปลอดเศษอวน เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย ผ่าน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมประมง ร่วมกับ EJF บริษัทเซอร์พลาส เทค จำกัด และกลุ่มบริษัท Teampas Group ทั้งนี้ ในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจในแนวนโยบายของรัฐเพื่อนำไปสู่การนำแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนไปใช้จัดการขยะทะเลของผู้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองท้องถิ่นยังไม่ชัดเจน 7) ตำบลเกาะลิบงมีชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ และส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สภาพสังคมที่ยังเป็นพี่เป็นน้องกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและ

ทำให้เกิดกระบวนการในการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน มีต้นแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และมีเครือข่ายที่ทำงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่แล้วสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการขยะในพื้นที่ได้นอกจากนี้การเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งหย้าทะเลซึ่งเป็นอาหารของพะยูน และรายได้หลักของประชาชนมาจากอาชีพการทำประมงพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการลดขยะทะเลเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน ประกอบกับมีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและช่วยลดการเกิดขยะทะเล 8) สภาพวัฒนธรรมของตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เพราะเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความศรัทธาในศาสนา มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนเรื่องการรักษาความสะอาด และโตะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยใช้มัสยิดเป็นเวทีสาธารณะในการพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องขยะ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่องสิทธิชุมชน 9) สภาพการเมืองของตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยในบางพื้นที่มีความขัดแย้งของขั้วการเมืองจะส่งผลให้การมีส่วนร่วมไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน และ อบต.เกาะลิบงเองยังไม่ให้ความสำคัญในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล แต่ทุนของชุมชนที่มีความเข้มแข็งจึงดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรเอกชนในพื้นที่ มีกระบวนการทำงานที่เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาส่วนรวมก่อนจากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดขยายผลไปยังกลุ่มอื่นๆ จนสามารถขับเคลื่อนและผลักดันให้มีการจัดทำข้อกำหนดท้องถิ่นได้ 10) สภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล โดยประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประชาชนที่มีการศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาได้เร็ว รวมถึงนำไปสู่การลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และเข้าใจหลักการในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล นอกจากนี้ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการจัดการขยะต้นทางมีหลายหน่วยงานเข้ามาดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆ รวมถึงโรงเรียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงเองก็มีนโยบายในการลดใช้พลาสติกและโพนในโรงเรียนเพื่อลดการเกิดขยะอีกด้วย

ส่วนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

สรุปผลการศึกษา การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า 1) การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงยังไม่มีแผนชัดเจนหรือมี

การวางแผนการสื่อสารเป็นการเฉพาะ มีการเลือกกลุ่มแกนนำในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายด้านการจัดการ ชะยะในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการชะยะในระดับชุมชน แผนการจัดการ และนโยบายในระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) และองค์การ ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการ 2) การวางแผน การสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการชะยะ ทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ดำเนินการผ่านการทำงานของคณะกรรมการการจัดการชะยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันดามัน และ IUCN เป็นพี่เลี้ยง เน้นการใช้สื่อบุคคล โดยใช้เวทีการพูดคุย การจัดประชุม โดยมีการจัดประชุมเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. นอกจากนี้มีการใช้ บ้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียในการแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน โดยนิยมใช้ Messenger และ LINE มีการใช้หอกระจายข่าวภายในชุมชน ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนใช้การสื่อสารผ่าน Facebook ของกลุ่มและ facebook ส่วนบุคคล 3) การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมใน การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการชะยะทะเล ดำเนินการผ่านคณะกรรมการการจัดการชะยะระดับ ชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันดามัน และ IUCN ซึ่งเป็นองค์กรพี่เลี้ยง เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการส่งสารผ่านกลุ่มผู้นำชุมชน เน้นข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น เรื่องโลกร้อน เรื่องชะยะทะเล ผลกระทบจากไมโครพลาสติก การตัดแยกชะยะ ตามแนวทาง 3Rs และประโยชน์จากการจัดการชะยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน จากนั้น แกนนำแต่ละหมู่บ้านจะนำสารที่ได้รับจากการประชุมมาสื่อสารให้กับชุมชนทราบ โดยใช้เวทีประชุม ประจำเดือนของหมู่บ้าน หอกระจายข่าวชุมชน และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสาร และติดตามความก้าวหน้าในการทำงานกันเป็นประจำ 4) ยังไม่มีการติดตามประเมินผลการสื่อสาร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการชะยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง แต่มี การจัดทำแผนติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ มีการประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอทั้ง ในเชิงสังคม ในรูปแบบของการพูดคุยถอดบทเรียน และในเชิงสถิติมีการชั่งน้ำหนักชะยะและจัดบันทึก อย่างต่อเนื่องทำให้สามารถประเมินได้ว่าชะยะในชุมชนเพิ่มหรือลด เพื่อกระตุ้นการทำงานของชุมชน แต่ไม่ได้เน้นการประเมินผลเรื่องการสื่อสาร เป็นการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าการส่งเสริม รูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง เพื่อประเมินผลการส่งเสริมการ บริหารจัดการชะยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยการลดคัดแยกและนำไปใช้ประโยชน์ตามหลักการ 3Rs โดยมีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับผู้แทน IUCN ผู้แทนมูลนิธิอันดามันเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลทุก 6 เดือน แม้ไม่มีการติดตามประเมินผลการสื่อสารเป็นการเฉพาะ แต่ยังสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของการ

สื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้ โดยพิจารณาจากการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนา
 ยกระดับการดำเนินงานไปสู่การมีข้อตกลงท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสาร
 เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนการสร้างการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อ จัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

สรุปผลการศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน
 เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการให้ความรู้ จะดำเนินการให้ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน
 โดยเน้นการให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกที่ปนเปื้อนใน
 สิ่งแวดล้อมการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องในระดับครัวเรือนโดยใช้
 หลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) การนำขยะครัวเรือนและขยะทะเลมาใช้ประโยชน์ตาม
 แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดย IUCN
 และ มูลนิธิอันดามัน เป็นองค์กรที่มีบทบาทหลักในการให้ความรู้ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ส่วน คือ
 (1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล ซึ่งเป็นการลด
 ปัญหาสิ่งแวดล้อมและยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ (2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน
 ร่วมในการสื่อสารเพื่อการให้ความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างทีมงานแกนนำชุมชน
 (Team Work) สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วม การโน้มน้าวให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ
 จัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่าง
 ต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างกติกาหรือข้อกำหนดท้องถิ่นในการจัดการขยะทะเลอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

2) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน
 กิจกรรมและขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล จะใช้ประเด็นที่เป็นประโยชน์
 ร่วมกันของชุมชน และประเด็นอันจะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน คือ การที่ชุมชน
 สะอาดมีสุขลักษณะที่ดี ท้องทะเลสะอาดขึ้นการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลงและเอื้อประโยชน์
 ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นรายบุคคล อาทิเช่น รายได้จากการขายขยะรีไซเคิล
 การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา การสร้างแรงบันดาลใจโดยการ
 พาไปศึกษาดูงาน การต่อยอดผ่านสื่อประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน
 ช่องทางพื้นฐาน หอกระจายข่าวเสียงตามสาย ช่องทางสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์กลุ่มชุมชน
 MSN Facebook เป็นเครื่องมือในการเพิ่มเติมองค์ความรู้ ความเข้าใจ โน้มน้าวและจูงใจให้เข้ามามี
 ส่วนร่วมมีบทบาทในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเปลี่ยนแปลงความเชื่อ
 ทักษะคิด ที่มีต่อการจัดการขยะทะเล และขยะครัวเรือน ซึ่งต้องทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์ประเด็น
 นั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาและบทบาทของผู้รับสารที่จะสามารถเข้ามาเป็น

ส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมรวมถึงการสื่อสารเรื่องผลประโยชน์ที่ตัวบุคคลและชุมชนจะได้รับเมื่อดำเนินกิจกรรมนี้ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบงต่อไป

3) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลของตำบลเกาะลิบงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ (1) การใช้สื่อเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ทั้งนี้ สื่อบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นสื่อที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยมีพี่เลี้ยง คือ IUCN และมูลนิธิอันดามันในการสนับสนุนการทำงาน การใช้สื่อที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือสื่อที่ประชาชนใช้กันอยู่แล้ว เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย MSN และ Line กลุ่มชุมชน (2) การสื่อสารที่ง่ายต่อความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ รวมทั้งใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็นคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงช่องทางสื่อเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น (3) การสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน

4) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มต้นดำเนินการกับกลุ่มที่ active ก่อน ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นฐานในการทำงานเดิมที่มีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกัน โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันและมองข้ามความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งการสานความสัมพันธ์ทำการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหยิบยกประเด็นการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาพูดเป็นประจำ การสานความสัมพันธ์ทำให้เกิดการซึมซับแบบค่อยเป็นค่อยไปและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและพัฒนาต่อยอดการทำงาน ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงานมาร่วมดำเนินการ ตลอดจนการปลูกฝังเยาวชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนส่วนรวม ตลอดจนการพัฒนายกระดับด้วยการจัดทำข้อตกลงท้องถิ่นในการแก้ปัญหาขยะทะเลอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ด้านการวางแผนการสื่อสาร ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบายในการสื่อสารอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีการออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการบูรณาการการสื่อสารทั้งด้านเนื้อหาช่องทางและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมาย การนำหลักการตลาดมาใช้เพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสร้างจิตสำนึกในการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการขยะต้นทางรวมถึงการจัดการขยะตามแนวทาง Circular economy และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร รวมถึงการพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้แทนจากทุกหมู่บ้านและผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบายในการสื่อสารและออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล การแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชนและแหล่งทุนจากภายนอกในการร่วมพัฒนาต่อยอดการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และการเสริมทักษะของนักสื่อสารให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการดำเนินการสื่อสาร ควรบูรณาการสื่อสารร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้การสื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม การจัดการการสื่อสารในเชิงคุณภาพทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบของสื่อเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อสาร การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นที่สนใจของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับเรื่องการจัดการขยะทะเล การพัฒนาในเชิงปริมาณโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและสามารถเผยแพร่ในวงกว้างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ในการดำเนินการสื่อสารควรเป็นการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เฉพาะเพื่อดำเนินการด้านการสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นระบบ นอกจากนี้ยังควรเชื่อมโยงแคมเปญเข้ากับวันสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทะเล เพื่อสร้างความมีส่วนร่วม สร้างความตระหนัก และความจดจำ เช่น วันทะเลโลก วันพืชมงคลแห่งชาติ เป็นต้น

3) แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการติดตามประเมินผลการสื่อสาร จำเป็นต้องดำเนินการติดตามประเมินผลการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ที่เป็นระบบและต่อยอดจนเป็นนวัตกรรมในการจัดการ ทั้งนี้ควรผนวกแผนการประเมินผลการสื่อสารและการพัฒนาการสื่อสารไว้ในแผนการติดตามประเมินผลโครงการและทำควบคู่กัน เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงานตามแผนแต่ละขั้นต่อนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ปัญหาอุปสรรคอะไรที่ต้องดำเนินการแก้ไขและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการให้ความรู้ จำเป็นต้องมีกระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกับคนในชุมชน จากนั้นพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาสิ่งใหม่ให้

กลายเป็นนวัตกรรมการจัดการขยะทะเลระดับชุมชน เพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ได้โดยง่ายเนื่องจากกระบวนการสกัดองค์ความรู้ กลายเป็นชุดความรู้สำเร็จรูป ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับชุมชนได้ทันที ทั้งนี้ ควรมีการวางแผนด้านการจัดการ ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการขยะทะเลในระดับชุมชน นอกจากนี้ การนำองค์ความรู้มาออกแบบการสื่อสาร ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น คู่มือจัดการขยะทะเลสำหรับชุมชน คู่มือการเข้าร่วมโครงการทะเลปลอดเศษอวนสำหรับชุมชน ประมงพื้นบ้าน สื่ออินโฟกราฟฟิกเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ การสื่อสารผ่านช่องสื่อสังคมออนไลน์ Facebook Tiktok ยังเป็นการขยายฐานของกลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อให้กว้างขวางมากขึ้น รวมถึงการปลูกฝังให้เยาวชนมีสำนึกและสร้างวินัยโดยการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือการจัดกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น กิจกรรม “เด็กแหลงหอย” และ โครงการ “อัลลมะห์ ลิบงสะอาดจัง” ของหมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ เป็นต้น

5) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการโน้มน้าวใจ และแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรบูรณาการการโน้มน้าวใจอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจกับบรรณนิยมติศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาออกแบบเนื้อหาสารหรือวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวให้เกิดความสนใจเห็นประโยชน์ร่วมและคล้อยตาม ทั้งนี้ควรมีการชักจูงให้กลุ่มเป้าหมายเห็นด้วย เชิญชวนให้มีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน โดยการโน้มน้าวใจด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่น เรียบเรียงสรุปออกมาเป็นแก่นให้เข้าใจได้ง่ายเห็นภาพชัด ถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และประโยชน์เฉพาะบุคคล ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ชุมชนสะอาดมีสุขลักษณะที่ดี การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา ท้องทะเลสะอาดขึ้นมีการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลง เอื้อประโยชน์ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นกับตนเองและครอบครัวจากการขายขยะรีไซเคิล นอกจากนี้ ยังต้องโน้มน้าวด้วยความน่าเชื่อถือของทั้งผู้สื่อสารและเนื้อหาสาร ผู้สื่อสารมีความรู้มีความน่าเชื่อถือ สื่อสารได้ถูกต้อง ส่วนประเด็นเนื้อหาที่มีความชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจนพิสูจน์ได้ ที่สำคัญควรยกระดับการโน้มน้าวใจโดยการกระตุ้นประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะ รวมทั้งการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือชะลอการปนเปื้อนไมโครพลาสติกในทะเลซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมกับคนและสัตว์ทะเล ด้วยการออกแบบเนื้อหาและสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา ให้รู้สึกถึงความจริงใจของผู้สื่อสาร รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมต่อส่วนรวมให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าของพฤติกรรมจัดการขยะที่ถูกต้อง

เกิดความภาคภูมิใจว่าถ้าปฏิบัติตาม ก็จะเป็นการทำประโยชน์แก่ชุมชนส่วนรวม ท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม และถ้าไม่ปฏิบัติตามจะส่งผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร

6) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ด้านการใช้สื่อและแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรออกแบบการสื่อสารโดยผสมผสานการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม และสื่อสมัยใหม่อย่างลงตัว เนื่องจากประชาชนแต่ละช่วงวัยมีความคุ้นชินและเข้าถึงสื่อแตกต่างกันตามประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล คนสูงวัยคุ้นชินกับสื่อบุคคลและสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนคนรุ่นใหม่จะเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่ายผ่านมือถือ และแท็บเล็ต เช่น Facebook Line Tiktok YouTube Twitter ดังนั้นเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุดจึงควรใช้สื่อทั้ง 2 แบบ และการสื่อสารต้องมีรูปแบบในการสร้างกระแสสังคมอย่างกว้างขวาง สามารถทำให้เป็นประเด็นที่สังคมสนใจเกิดการตอบรับและส่งต่อในวงกว้าง เน้นการสื่อสารให้มีความสวยงาม ทันสมัย และง่ายต่อความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ ชัดเจน และตรงประเด็น คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน

7) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน และแนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยชูประเด็นการจัดการขยะให้เป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งกลไกนี้จะเป็นแรงจูงใจที่สามารถดึงดูดผู้ประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกาะลิบงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยมีตัวอย่างที่เป็นต้นแบบที่ดี คือที่ชุมชนบ้านมดตะนอย หมู่ที่ 3 ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ควรเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ และขยายผลต่อยอดความสำเร็จให้ชัดเจนและยั่งยืนต่อไป โดยสนับสนุนการดำเนินงานไปยังหมู่บ้านอื่นให้ครอบคลุมทั้งตำบลเกาะลิบง นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะจะทำให้ขยะจะถูกนำไปสร้างคุณค่าได้ใหม่ อบต.เกาะลิบงต้องส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ และต้องกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญว่าขยะมีคุณค่า แต่สิ่งสำคัญคือต้องให้ความรู้ชุมชนต่อว่าการขายขยะโดยไม่คัดแยกจะทำให้ถูกกดราคา ส่งเสริมความรู้เรื่องการคัดแยกขยะเพื่อหมุนเวียนกลับมาเป็นทรัพยากรใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า ใช้ให้น้อย ใช้ให้นาน หรือนำมาใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการทำงานและหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การขยายช่องทางการตลาดและการจับคู่ทางธุรกิจ

ทั้งผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลทั้งรายใหญ่และรายย่อย และผู้ผลิตสินค้า Upcycle ค้นหาช่องทางในการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนการผลักดันเชิงนโยบายในการส่งเสริมการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปการทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Material Recovery) เป็นการนำขยะที่สามารถคัดแยกได้กลับมาใช้ใหม่ โดยต้องผ่านกระบวนการ Recycle หรือแปรรูป (Reuse) ก็ได้ การทำสิ่งประดิษฐ์นี้นอกจากจะลดปริมาณขยะแล้ว หากมีการออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็สามารถส่งเสริมให้ทำเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษา บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า บริบทการสื่อสารของพื้นที่ตำบลเกาะลิบง สภาพการณ์ปัญหาและผลกระทบจากขยะทะเล แนวนโยบายของรัฐ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์ (2564) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาของภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ควรพิจารณาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม เช่น ลักษณะของบุคคล (ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน วัด) ขนชั้นทางสังคม (อาชีพ รายได้ การศึกษา) ลักษณะทางสังคม (ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมชุมชน) ระบบการเมือง (แนวคิดและปรัชญาของการเมืองท้องถิ่นในแต่ละชุมชน) และผลประโยชน์ ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากความใกล้ชิดและการเข้าถึงปัญหาข้อมูลข่าวสาร บริบททางสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ André และคณะ (2006) ว่าด้วยหลักปฏิบัติที่ดีของการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็นหลักการ 3 ลำดับชั้น (Three tiers of PP Principles) ได้แก่ หลักการทั่วไป (Basic Principle) หลักการในการดำเนินการ (Operating Principles) และแนวทางการพัฒนา (Developing Guidelines) ทั้งนี้ โดยในส่วนของหลักการทั่วไป ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบท (Adapted to the context) ทั้งบริบทของสังคม ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชน มีความเคารพต่อประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และการให้ข้อมูลเชิงรุก (Informative and Proactive) ที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนและสาธารณชนที่สนใจโครงการเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมี

ส่วนร่วมมากขึ้น และการปรับวิธีการสื่อสาร (Adaptive and Communicative) เนื่องจากประชาชนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ อำนาจ ค่านิยม และความสนใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin Xua, Xiaojing Chua, Maoliang Ling (2021) ซึ่งทำการศึกษาอิทธิพลของบุคคลต้นแบบที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะในครัวเรือนในโครงการคัดแยกขยะเมืองหางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า บุคคลต้นแบบมีอิทธิพลในการช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 5.3 ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรของพื้นที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น โดยระดับการมีส่วนร่วมสูงจะพบในพื้นที่ที่มีความสามัคคีชุมชนเข้มแข็ง ระดับเศรษฐกิจดีและประชากรอายุน้อยกว่า บุคคลต้นแบบจะมีอิทธิพลต่ำในกลุ่มชุมชนที่มีแนวโน้มการมีส่วนร่วมต่ำ การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของบุคคลต้นแบบต่อการรีไซเคิลขยะในครัวเรือนนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ ช่างวัย และความคิดส่วนบุคคลในท้องถิ่น ดังนั้น กลยุทธ์แบบอย่างในการโน้มน้าวใจเพื่อนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ควรใช้กลยุทธ์อื่นเสริมเพื่อเพิ่มความเป็นหนึ่งเดียวกันและสร้างความตระหนัก

ส่วนที่ 2 การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษา การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1) การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารเป็นการเฉพาะ มีเพียงการเลือกกลุ่มแกนนำที่ active เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายด้านการจัดการขยะในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน แผนการจัดการและนโยบายในระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอันดามัน หรือ Save Andaman Network (SAN) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการ การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง แม้ว่าตำบลเกาะลิบงจะมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีสภาพสังคมที่ยังเป็นพี่เป็นน้องกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ และส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะครัวเรือนและชุมชน การใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล มีต้นแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการขยะในพื้นที่และมีเครือข่ายที่ทำงานที่ติดอยู่แล้วแต่ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลจนครอบคลุมทั้งตำบลเกาะลิบงได้

ส่วนหนึ่งมาจากการไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสาร ทั้งนี้หากมีการวางแผนการสื่อสารที่ชัดเจนซึ่งเชื่อมโยงกัน

2) การวางแผนการใช้สื่อต่างๆ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง เนื่องจากสื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ ดังนั้นการใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการใช้วางแผนการใช้สื่อจะดำเนินการผ่านการทำงานของคณะกรรมการการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอานามัน และ IUCN เป็นพี่เลี้ยง เน้นการใช้สื่อบุคคล โดยใช้เวทีการพูดคุย การจัดประชุม โดยมีการจัดประชุมเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. นอกจากนี้มีการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียในการแจ้งข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน โดยนิยมใช้ Messenger และ LINE มีการใช้หอกระจายข่าวภายในชุมชน ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนใช้การสื่อสารผ่าน Facebook ของกลุ่มและ facebook ส่วนบุคคล ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Monika Stepien (2015) ที่ดำเนินการศึกษาเรื่องการจัดการระบบการสื่อสารในการจัดการของเสีย เพื่อศึกษาแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อสารระหว่างทุกหน่วยงานในระบบการจัดการของเสีย และการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางการสื่อสารเพื่อใช้เป็นช่องทางในการหาข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข่าวสาร และถ่ายทอดข่าวสาร ทั้งสื่อเก่า และสื่อใหม่ พร้อมมีการผลิตสื่อแผ่นพับของชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการของเสียทุก ๆ ชุมชน ต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชนผู้อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาทางสื่อสารให้รับทราบถึงข้อมูล ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะใช้เป็นสื่อใหม่ในการแสดงความคิดเห็น หรือกระดากเขียนข้อร้องเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ เจริญเนตร แสงดวงแข (2558) ซึ่งทำการศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า การเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. ในรูปแบบสื่อที่ชุมชนต้องการ มีความหลากหลายของสื่อตามบริบทชุมชนแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนก่อนการผลิต เป็นกระบวนการเตรียมการก่อนผลิตสื่อ ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกประเด็นนำเสนอและคัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน 2) ขั้นตอนการผลิตสื่อ มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าของตนเองชุมชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อชุมชน 3) ขั้นตอนหลังการผลิต เป็นการประเมินคุณภาพสื่อ เพื่อสะท้อนความพึงพอใจของคนในชุมชน ซึ่งทำให้ทราบว่าสื่อดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ จากข้อมูลการประเมินผลสื่อ พบว่า

สื่อส่วนใหญ่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและเป็นประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งซึ่งนับว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ การได้สำรวจความต้องการของชุมชนก่อนการผลิตสื่อ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในระดับต่างๆ รวมทั้ง การสื่อสารกับชุมชนในขั้นตอนการผลิตสื่อเป็นระยะๆ ส่งผลให้ชิ้นงานสื่อที่ได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ในส่วนของ

3) การดำเนินการสื่อสาร ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผ่านคณะกรรมการจัดการขยะระดับชุมชน และคณะกรรมการระดับตำบล โดยมีมูลนิธิอานามัน และ IUCN เป็นองค์กรพี่เลี้ยง และทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการส่งสารผ่านกลุ่มผู้นำชุมชน เน้นข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น เรื่องโลกร้อน เรื่องขยะทะเล ผลกระทบจากไมโครพลาสติก การคัดแยกขยะตามแนวทาง 3Rs และประโยชน์จากการจากการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน จากนั้นแกนนำแต่ละหมู่บ้านจะนำสารที่ได้รับจากการประชุมมาสื่อสารให้กับชุมชนทราบ โดยใช้เวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน หอกระจายข่าวชุมชน และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารและติดตามความก้าวหน้าในการทำงานกันเป็นประจำ อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการของการผลิตและเผยแพร่สื่อยังไม่เกิดการบูรณาการทั้งสื่อและช่องทางการเผยแพร่ ที่จะเกื้อหนุนให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพเข้าถึงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

4) การติดตามประเมินผล ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงยังไม่มี การติดตามประเมินผล การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล แต่มีการจัดทำแผนติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ มีการประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอทั้งในเชิงสังคม ในรูปแบบของการพูดคุยถอดบทเรียน และในเชิงสถิติมีการชี้แจงนำหนักขยะและจัดบันทึกอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถประเมินได้ว่าขยะในชุมชนเพิ่มหรือลด เพื่อกระตุ้นการทำงานของชุมชนแต่ไม่ได้เน้นการประเมินผลเรื่องการสื่อสาร การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าการส่งเสริมรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง เพื่อประเมินผลการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยการลดคัดแยกและนำไปใช้ประโยชน์ตามหลักการ 3Rs โดยมีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับผู้แทน IUCN ผู้แทนมูลนิธิอานามันเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลทุก 6 เดือน ทั้งนี้ ผลการศึกษาของ ฐิติชญาณ์ บุญโสมและคณะ (2565) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง ยังไม่สามารถดำเนินการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ครบวงจร มีการจัดการวัสดุรีไซเคิลโดยสถานประกอบการและประชาชนจำนวนหนึ่ง โดยการเก็บรวบรวมคัดแยกเพื่อขายต่อให้กับผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิล ซึ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจของวัสดุรีไซเคิลสามารถสร้างรายได้

ให้แก่ผู้ที้นำไปจำหน่ายจำนวน 43,131 บาทต่อเดือน การคัดแยกวัสดุรีไซเคิลช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนได้ถึงร้อยละ 39.61 และสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเหลือประมาณ 152,236 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kgCO₂e) ต่อเดือน ผลการศึกษานี้สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง แม้ไม่มีการติดตามประเมินผลการศึกษาเป็นการเฉพาะ เมื่อพิจารณาผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ตลอดจนสถานการณ์นโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเทคโนโลยีนวัตกรรม ผลการศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ซึ่งดำเนินการให้ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน เน้นการให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องในระดับครัวเรือนโดยใช้หลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) การนำขยะครัวเรือนและขยะทะเลมาใช้ประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ส่วน คือ (1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล ซึ่งเป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ (2) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชน และสร้างทีมงานแกนนำชุมชน (Team Work) สร้างความเข้าใจและโน้มน้าวให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างกติกาหรือข้อกำหนดท้องถิ่นในการจัดการขยะทะเลอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด จะเห็นว่าในการสื่อสารเพื่อให้ความรู้เน้นการให้ความรู้เบื้องต้นที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่องขยะทะเลและพิษภัยอันเกิดจากไมโครพลาสติกที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงเป็นการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องในระดับครัวเรือนโดยใช้หลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) การนำขยะครัวเรือนและขยะทะเลมาใช้ประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kollmuss and Agyeman (2002) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เกิดจากแรงจูงใจที่เป็นสถานการณ์และปัจจัยภายในอื่นๆ มากกว่าเป็นเรื่องของความรู้ ความรู้สิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นสิ่งจำเป็นต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ และต้องรู้ถึง

พฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในระดับจิตสำนึก อีกทั้งควรเพิ่มความรู้ที่ถูกต้องให้มากขึ้น เพื่อให้มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม (Zecha, 2010) สอดคล้องกับทฤษฎีความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติ (KAP) (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556) ซึ่งให้ความสำคัญกับ 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้ส่งสารให้ความรู้ ข้อมูลและข่าวสาร (Knowledge & Information) ไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจ ในตัวสาร ก็จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทักษะคติหรือความเชื่อ (Attitude) เมื่อผู้รับสารเกิดทักษะคติไม่ว่าจะในด้านบวกหรือด้านลบต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็จะส่งผลให้เกิดแนวโน้มต่อพฤติกรรม (Practice) เพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม โดยหลักการทางจิตวิทยาการสื่อสารสิ่งแวดล้อมมักนิยมใช้ K-A-P ในการทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่า ความรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักหรือเกิดจิตสำนึก และเกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด ดังนั้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งเร้าภายในและภายนอกของคนเรา

2) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการโน้มน้าวใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล การที่ชุมชนสะอาดมีสุขลักษณะที่ดี ท้องทะเลสะอาดขึ้นการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลงและเอื้อประโยชน์ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นรายบุคคล อาทิเช่น รายได้จากการขายขยะรีไซเคิล การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ก่อให้เกิดการความร่วมมือในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน การพาไปศึกษาดูงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจโดย รวมทั้งการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมากขึ้น การให้ความรู้ ความเข้าใจ ต่อประชาชนเป็นพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในกิจกรรมการจัดการขยะของชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทักษะคติ ที่มีต่อการบริหารจัดการขยะของชุมชน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบงต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ (Mercado, 1999) การบริหารจัดการทั้งในมิติของการบริหารงาน การบริหารคนบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม และกระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากปราศจากการสื่อสารซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ

ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

3) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลของตำบลเกาะลิบงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ (1) การใช้สื่อเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ทั้งนี้ สื่อบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นสื่อที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยมีพี่เลี้ยง คือ IUCN และมูลนิธิธันตามันในการสนับสนุนการทำงาน การใช้สื่อที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือสื่อที่ประชาชนใช้กันอยู่แล้ว เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย MSN และ Line กลุ่มชุมชน (2) การสื่อสารที่ง่ายต่อความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ รวมทั้งใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และตรงประเด็นคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงช่องทางสื่อเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น (3) การสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน สอดคล้องกับข้อเสนอจากงานวิจัยของ สรชต สุจิตต์ (2565) ซึ่งทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ โดยมีข้อเสนอในด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งต้องมุ่งยกระดับการสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของในโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนภารกิจสู่เป้าหมาย การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวและการจูงใจประชาชนด้วยการใช้สื่อที่ได้ผลผ่านผู้ทรงอิทธิพล ผู้นำทางความคิด และประชาชนบอกประชาชนกันเอง รวมถึงการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชน การผสมผสานกันระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ที่เหมาะสม ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ (2563) การสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและผู้ส่งสารในการกำหนดเนื้อหา ประเด็นการสื่อสารร่วมกัน จะทำให้เกิดความดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น การพัฒนาด้านการเผยแพร่ ต้องผสมผสานรูปแบบและช่องทางที่หลากหลาย

4) กลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มต้นดำเนินการกับกลุ่มที่ active ก่อน ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นฐานในการทำงานเดิมที่มีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกัน โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันและมองข้ามความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งการสานความสัมพันธ์ทำการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อหยิบยกประเด็นการจัดการขยะทะเลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาพูดเป็นประจำ การสานความสัมพันธ์ทำให้เกิดการซึมซับแบบค่อยเป็นค่อยไปและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและพัฒนาต่อยอดการทำงาน ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงานมาร่วมดำเนินการ ตลอดจนการปลูกฝังเยาวชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนส่วนรวม ตลอดจนการพัฒนายกระดับด้วยการจัดทำข้อตกลงท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาขยะทะเลอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรชต สุจิตต์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ พบว่า ชุมชนต้นแบบมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและหลักวิชาการ ซึ่งนำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อบุคคลที่ประชาชนยอมรับ เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นประเด็นเนื้อหาด้านผลกระทบที่ได้รับจากการจัดการขยะ พร้อมทั้งโน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการสาธิตและการลงมือทำให้เห็นเป็นรูปธรรม สร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมที่ทุกคนตระหนักต่อปัญหาและทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายให้เกิดในวงกว้างทั้งชุมชนและสอดคล้องกับทฤษฎีความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม (K-A-P) ซึ่งมักนิยมใช้ในการทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่า ความรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักหรือเกิดจิตสำนึกและเกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด ดังนั้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งเร้าภายในและภายนอกของคนเรา ความรู้ (Knowledge) ความรู้เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลอย่างหนึ่ง แม้พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมจะเกิดจากแรงจูงใจที่เป็นสถานการณ์และปัจจัยภายในอื่นๆ มากกว่าเรื่องของความรู้ แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ และต้องรู้ถึงพฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในระดับจิตสำนึก (Kollmuss and Agyeman, 2002) อีกทั้งควรเพิ่มความรู้ที่ถูกต้องให้มากขึ้น เพื่อให้มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม (Zecha, 2010) ทัศนคติ (Attitude) หรือ ความตระหนัก/จิตสำนึก ความรู้สึกในทางบวกและลบต่อสิ่งของ ผู้คน หรือประเด็นต่างๆ เป็นส่วนของความรู้สึกนึกคิดที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม ทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จึงควรส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้สึกในทางที่เป็นคุณกับสิ่งแวดล้อม ผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมีทัศนคติในทางบวก ด้วยเทคนิคต่างๆ ทั้งด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา การพยายามให้กลุ่มเป้าหมายได้รับประสบการณ์ตรง เป็นต้น ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อม หรือปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (Practice / Environmental behavior) เป็นการแสดงออกหรือการกระทำในระดับจิตสำนึก เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมที่ให้คุณกับผู้อื่น โดยผู้ที่แสดงพฤติกรรมต้องเป็นผู้เสียสละเพื่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่น ดังนั้น ในการจัดการขยะ จึงเป็นการจัดการกับจิตสำนึกของคน ซึ่งรูปแบบการสื่อสารที่ใช้จะเป็นการสื่อสารที่ต้องเข้าไปกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งการสื่อสารที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นอยู่บนหลักการของ การให้ความรู้ (Knowledge) เพื่อปรับทัศนคติ (Attitude) แล้วเกิดพฤติกรรม (Practice) หรือหลักการ K-A-P

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1) ควรวางแผนการสื่อสารและกำหนดนโยบายในการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการออกแบบการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการบูรณาการการสื่อสารทั้งด้านเนื้อหาช่องทางและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่มุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมาย การนำหลักการตลาดมาใช้เพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสร้างจิตสำนึกในการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการขยะต้นทางรวมถึงการจัดการขยะตามแนวทาง Circular economy และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร รวมถึงการพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้แทนจากทุกหมู่บ้านและผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบายในการสื่อสารและออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกันพร้อมทั้งผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนามระดับตำบล การแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชนและแหล่งทุนจากภายนอกในการร่วมพัฒนาต่อยอดการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และการเสริมทักษะของนักสื่อสารให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Monika Stepien (2015) เรื่องการจัดการระบบการสื่อสารในการจัดการของเสีย ซึ่งศึกษาแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อสารระหว่างทุกหน่วยงานในระบบการจัดการของเสีย และการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางในการสื่อสารเพื่อใช้เป็นช่องทางในการหาข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข่าวสาร และถ่ายทอดข่าวสาร ทั้งสื่อเก่า และสื่อใหม่ พร้อมมีการผลิตสื่อแผ่นพับของชุมชนตนเอง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการของเสียทุกๆ ชุมชน ต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชนผู้อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาทางสื่อสารให้รับทราบถึงข้อมูล ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaveri Kala, Nomesh B. Bolia, Sushil (2020) เรื่อง นโยบายการสื่อสารการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพโดยสร้างจิตสำนึกพลเมืองประเทศอินเดีย พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยเทศบาล (MSWM) จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการจัดการขยะมูลฝอย สร้างการรับรู้ใหม่ประชาชน และการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชนจะช่วยในการขจัดอุปสรรคจากการต่อต้านของประชาชน และทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงนโยบายในการจัดการขยะ และการกำหนดการสื่อสาร

นโยบายการจัดการขยะที่ดี ที่หลายหลายช่องทางสามารถนำไปปฏิบัติได้สำหรับการวางแผนแคมเปญเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามเป้าหมาย

2) การดำเนินการสื่อสารควรรวมการสื่อสารร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้การสื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม การจัดการการสื่อสารในเชิงคุณภาพทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบของสื่อเพื่อให้เกิดพลังในการสื่อสาร การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นที่สนใจของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับเรื่องการจัดการขยะทะเล การพัฒนาในเชิงปริมาณโดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและสามารถเผยแพร่ในวงกว้างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ในการดำเนินการสื่อสารควรเป็นการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะเพื่อดำเนินการด้านการสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Prabawati, A., Frimawaty, E., & Haryanto, J. T. (2023). เรื่อง การเสริมสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะพลาสติกตามกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจหมุนเวียน ในพื้นที่กรุงจาการ์ตอนกลาง ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐเป็นความร่วมมือที่เป็นไปได้และยั่งยืนที่สุด ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างประชาชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐในเพิ่มอัตราการรวบรวม อัตราการรีไซเคิล การแบ่งปันผลประโยชน์ และเสริมสร้างความสามารถในการจัดการขยะพลาสติกในจาการ์ตอนกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรชต์ สุจิตต์ (2565) เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ ซึ่งพบว่าความสำเร็จของชุมชนต้นแบบในการขับเคลื่อนงานด้านการจัดการขยะที่ต้นทางมี 5 องค์ประกอบคือ 1) การสร้างค่านิยม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาชน สร้างกระแสสังคม และกระตุ้นการรับรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง 2) การเสริมทักษะให้แก่เจ้าหน้าที่ อปท. และแกนนำชุมชนที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นวิทยากรหรือสื่อบุคคล 3) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารรณรงค์ประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ ในการเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย 4) สนับสนุนเครือข่ายและการสร้างแรงจูงใจ รวมถึงการขยายและเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการขยะ และ 5) การสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือ สร้างกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะ

3) การติดตามประเมินผลการสื่อสาร จำเป็นต้องดำเนินการติดตามประเมินผลการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ที่เป็นระบบและต่อยอดจนเป็นนวัตกรรมในการจัดการ ทั้งนี้ควรผนวกแผนการประเมินผลการสื่อสารและการพัฒนาการสื่อสารไว้ในแผนการติดตามประเมินผลโครงการและทำควบคู่กัน เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงานตาม

แผนแต่ละขั้นตอนนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ปัญหาอุปสรรคอะไรที่ต้องดำเนินการแก้ไขและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางของ Tufte and Mefalopulos (2009) ที่พัฒนาโปรแกรมการสื่อสารแบบวงจร 4 ระยะ เพื่อการออกแบบโปรแกรมการสื่อสารให้มีลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ (1) การประเมินการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participation Communication Assessment: PCA) เป็นการประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการ เครื่องมือในการสื่อสารที่จะนำมาใช้ (2) การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้ การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุสู่การเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมาย (3) การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ซึ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ (4) การติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ในขั้นตอนนี้ต้องดำเนินการไปตลอดทั้งโครงการการสื่อสารและประเมินผลกระหนาบระหว่างการทำโครงการการสื่อสารและผลกระทบสุดท้ายที่ได้รับ โดยปัจจัยที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ การสื่อสารแบบสองทางตั้งแต่ระยะเริ่มกระบวนการไปจนถึงระยะสุดท้าย

4) การให้ความรู้ ควรต้องมีกระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกับคนในชุมชน จากนั้นพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ ให้กลายเป็นนวัตกรรมการจัดการขยะทะเลระดับชุมชน เพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ควรมีการวางแผนด้านการจัดการความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการขยะทะเลในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอจากงานวิจัยของ ชไมกานต์ ดวงแก้ว (2564) ซึ่งทำศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี โดยเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานในอนาคตในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการอบรมให้ความรู้หลักการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมถึงการพัฒนาระบบจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะ พลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะของสหองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกัน

5) ด้านการโน้มน้าวใจ ควรดำเนินการโน้มน้าวใจอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน และต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจกับบริบททัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาออกแบบเนื้อหาหรือวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวให้เกิดความสนใจเห็นประโยชน์ร่วมและคล้อยตาม ทั้งนี้ควรมีการชักจูงให้กลุ่มเป้าหมายเห็นด้วย เชิญชวน

ให้มามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน โดยการโน้มน้าวใจด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่น เรียบเรียงสรุปออกมาให้เข้าใจง่ายเห็นภาพชัด ถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ความสะอาดมีสุขลักษณะที่ดี การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เงินออมสำหรับผู้สูงอายุทุนการศึกษา ทะเลสะอาดการปนเปื้อนพลาสติกในสัตว์น้ำลดลง เอื้อประโยชน์ต่อชีวิตที่ดีของคนในชุมชน และประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นกับตนเองและครอบครัวจากการขายขยะรีไซเคิล สอดคล้องกับข้อเสนอของ Mercado (1999) เรื่อง การจัดการการสื่อสารเพื่อการพัฒนา พบว่า สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการทั้งในมิติของการบริหารงาน การบริหารคน กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากปราศจากการสื่อสารซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์สำคัญเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุกองค์ประกอบในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

6) ด้านการใช้สื่อ ควรออกแบบการสื่อสารโดยผสมผสานการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อดั้งเดิม และสื่อสมัยใหม่อย่างลงตัว เนื่องจากประชาชนแต่ละช่วงวัยมีความคุ้นชินและเข้าถึงสื่อแตกต่างกันตามประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล คนสูงวัยคุ้นชินกับสื่อบุคคลและสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนคนรุ่นใหม่จะเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่ายผ่านมือถือ และแท็บเล็ต เช่น Facebook Line Tiktok YouTube Twitter ดังนั้นเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุดจึงควรใช้สื่อทั้ง 2 แบบ และการสื่อสารต้องมีรูปแบบในการสร้างกระแสสังคมอย่างกว้างขวางสามารถทำให้เป็นประเด็นที่สังคมสนใจเกิดการตอบรับและส่งต่อในวงกว้าง เน้นการสื่อสารให้มีความสวยงาม ทันสมัย และง่ายต่อความเข้าใจและการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ ชัดเจน และตรงประเด็น คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน ดังวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ที่สามารถส่งผลสู่ความสำเร็จร่วมกัน (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ 1) วิธีการที่แบ่งตามระดับของการมีส่วนร่วม วิธีการนี้จะแบ่งระดับของการมีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ (1) การมีส่วนร่วมระดับเบื้องต้น คือการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารหรือผู้ใช้สาร วิธีการสื่อสารที่จะเน้นที่ผู้ส่งสาร เนื้อหาของสารหรือข้อมูล สื่อหรือช่องทางที่จะใช้ในการเผยแพร่ไปสู่กลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้รับสารที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบปลายทาง เพราะถือว่าหากว่าผู้ส่งสารมีประสิทธิภาพ มีสารที่ดี ใช้สื่อหรือช่องทางที่ดีแล้ว ผู้รับสารที่อยู่ปลายทางก็จะได้รับสารนั้นๆ แน่นอน (2) การมีส่วนร่วมระดับที่สูงขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดงเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารในระดับที่สูงขึ้น (3) การมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย

คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้ขึ้นกับ ความรู้ความเข้าใจและความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นต้องมีความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญในส่วน ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนโครงสร้างของระบบการสื่อสารที่มีอยู่ วิธีการที่ 2) วิธีสื่อสารที่แบ่งตามลักษณะของสื่อ หรือช่องทางของสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ 1) ช่องทาง หรือสื่อตามแนวทางแบบเดิม ที่ใช้กันทั่วไปคือการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ที่อาจมีการพบปะพูดคุยในรูปแบบต่างๆ เช่น การตั้งวงคุย สภากาแฟ การจัดวงเสวนา การจัดประเด็น ประชุมปรึกษาหารือ การร่วมกิจกรรมสัมพันธ์ต่างๆ หรือแม้แต่การร่วมวงการแสดงต่างๆ เป็นการเปิด โอกาสในการสื่อสารระหว่างกันและกันอย่างเต็มที่ ทุกฝ่ายมีโอกาสและมีบทบาทที่ค่อนข้างเท่าเทียม กันในการสื่อสารความเป็นตัวตน สื่อสารในสิ่งที่ตนเองต้องการ รวมทั้งสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์สังคม ร่วมกัน (2) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เป็นเพราะความก้าวหน้า ของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง จึงเอื้อต่อกระบวนการและวิธีการ สื่อสารให้เป็นอย่างรวดเร็วและสะดวกมากยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในกลุ่ม ของผู้คนที่มีความสนใจร่วมกันเป็นไปอย่างแพร่หลายทั่วถึง การติดตาม การตรวจสอบ ตลอดจนการ ประเมินตนเองก็สามารถที่จะทำได้ผ่านการสื่อสารด้วยระบบดาวเทียม ระบบออนไลน์รูปแบบต่างๆ

7) ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการใช้เศรษฐกิจ หมุนเวียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยชูประเด็นการ จัดการขยะให้เป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งกลไกนี้จะเป็นแรงจูงใจที่สามารถดึงดูดผู้ประกอบการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกาะลิบงเข้า สู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ควรเข้า มาร่วมเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่และต่อยอดขยายผลความสำเร็จให้ยั่งยืน ครอบคลุมทั้งตำบลเกาะลิบง นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะจะทำให้ขยะจะถูกนำไปสร้าง คุณค่าได้ใหม่ อบต.เกาะลิบงต้องส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ และต้องกระตุ้นให้ประชาชนเห็น ความสำคัญว่าขยะมีคุณค่า แต่สิ่งสำคัญคือต้องให้ความรู้ชุมชนว่าการขายขยะโดยไม่คัดแยกจะทำให้ ถูกกดราคาสูง ส่งเสริมความรู้เรื่องการคัดแยกขยะเพื่อหมุนเวียนกลับมาเป็นทรัพยากรใช้ใหม่อย่าง คุ่มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายและหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การขยายช่องทางการตลาดโดยการจับคู่ธุรกิจผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลและผู้ผลิตสินค้า Upcycle ค้นหา ช่องทางในการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องและ ยั่งยืน ตลอดจนการผลักดันเชิงนโยบายในการส่งเสริมการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ ต้อง ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปการทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำขยะรีไซเคิล กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ซึ่งนอกจากจะลดปริมาณขยะแล้ว หากมีการออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของ

ท้องถิ่นก็สามารถส่งเสริมให้ทำเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติชญาณ์ บุญโสมและคณะ (2565) เรื่องการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า แนวทางที่จะสามารถพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างห่วงโซ่คุณค่าให้เกิดขึ้นได้ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคือกำหนดให้เป็นนโยบายของท้องถิ่นในการจัดการวัสดุรีไซเคิลและมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ การปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามต้นทุนและศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน โดย อบต.เกาะลิบง ต้องมีบทบาทในการเป็นเจ้าภาพหลัก ในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน NGOs หน่วยงานวิชาการ ที่สนับสนุนกระบวนการจัดการวัสดุรีไซเคิล และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อการมีส่วนร่วมการจัดการวัสดุรีไซเคิลของ เกาะลิบง สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิล ควรมีการประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กร ท้องถิ่น เพื่อนำเสนอประโยชน์จากการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่ส่งผลดีทั้งต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกระบวนการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจากต้นทางสู่ปลายทางของบริษัทรับซื้อขยะขนาดใหญ่ที่ควร จะมีการเผยแพร่สู่สาธารณะ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นรูปธรรมของเศรษฐกิจหมุนเวียนและห่วงโซ่คุณค่าที่เกิดขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

3.1.1 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดข้อบัญญัติหรือมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เศรษฐกิจ และ สังคมของชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการบังคับใช้ข้อบัญญัติหรือมาตรการดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ส่งเสริม สนับสนุนให้ภาครัฐลงทุนกับภาคเอกชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรทั้งระบบ รวมทั้งการจัดการขยะอันตราย (Hazardous Waste) การทบทวนแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

3.1.2 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษควรเร่งรัดผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อช่วยแก้ปัญหาขยะ

บรรจุกัญช์ ลดการตกค้างและรั่วไหลลงสู่ทะเล และสามารถแปลงขยะมาเป็นทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นรูปธรรม

3.1.3 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ควรมีแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกสู่การสร้างวินัยของประชาชนในการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศ เนื่องจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องไร้พรมแดน

3.1.4 ควรมีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศส่วนกลาง รวมถึงกลไกในการบูรณาการงานสื่อสารร่วมกันในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนที่สนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกและเชื่อมโยงระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชน ภาคีเครือข่ายผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดการขยายผลด้านการสื่อสาร และสร้างการมีส่วนร่วมในการผลักดันมาตรการ หรือนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ควรกำหนดนโยบายในการจัดการขยะครัวเรือน การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ชัดเจน ทบทวนโครงสร้างการบริหารจัดการขยะที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยการรื้อฟื้นและหนุนเสริมการทำงานของ คณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำเนินการได้ตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ อบต.เกาะลิบงควรมีการจัดทำฐานข้อมูลการจัดการขยะของแต่ละชุมชน เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง มีการตั้งงบประมาณดำเนินงานร่วมกันในแต่ละกลุ่ม ให้เป็นโครงการที่ต่อเนื่อง บูรณาการการทำงานร่วมกัน รวมถึงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการจัดการวัสดุรีไซเคิลภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามต้นทุนและศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2.2 อบต.เกาะลิบงควรมีบทบาทในการเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานและสร้างความร่วมมือกับ หน่วยงานเอกชน NGOs หน่วยงานวิชาการ ที่สนับสนุนกระบวนการจัดการวัสดุรีไซเคิลเพื่อแก้ไขปัญหาขยะ

3.2.3 อบต. และ คณะกรรมการขับเคลื่อนเกาะลิบงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีตัวแทนทุกหมู่บ้านในตำบล ควรวางแผนการสื่อสารและบูรณาการสื่อสารร่วมกัน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างการรับรู้ต่อประชาชน และนักท่องเที่ยวใน

การมีส่วนร่วมในการจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลิบง เช่น การรายงานปริมาณวัสดุรีไซเคิลที่ถูกคัดแยก และจำหน่ายให้ภาคธุรกิจในแต่ละเดือนบริเวณท่าเรือเกาะลิบง เป็นต้น โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง

3.2.4 ตำบลเกาะลิบงมีต้นทุนที่ดี มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีตัวอย่างที่ดีมีผู้ริเริ่มที่ดำเนินการตามแนวทางของเศรษฐกิจหมุนเวียน อย่างเช่น การจัดการขยะอินทรีย์ ที่มีผู้ประกอบการบางส่วนนำขยะอินทรีย์ไปแปรรูปเป็นปุ๋ย หมุนเวียนมาใช้ได้ โดยไม่สร้างมลพิษหรือขยะตกค้าง ในส่วนนี้ อบต. เกาะลิบง สามารถต่อยอดและขยายผลต่อไปให้เกิดความยั่งยืนได้ ส่วนวัสดุรีไซเคิลสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนอาจจะต้องใช้ระยะเวลา โดยอาจจะเริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายการทำงานกับภาคเอกชน ผู้ประกอบการรับซื้อขยะรายใหญ่ เช่น บริษัทวงษ์พาณิชย์ ผู้ผลิตสินค้าจากวัสดุรีไซเคิล การประสานงานทางการตลาดเพื่อเป็นจุดเริ่มต้น การสร้างแรงบันดาลใจ และเห็นแนวทางการทำงานที่กว้างขึ้น

3.2.5 ควรจัดทำแผนการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการมีส่วนร่วมสำหรับกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ในสื่อที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายสำหรับชุมชน โดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง (ทสจ.ตรัง) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุน อบต.เกาะลิบง ในกระบวนการทำแผนดังกล่าว

3.2.6 ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หลักสูตรสำหรับแกนนำชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นนักสื่อสารชุมชน และเสริมทักษะในการผลิตสื่อการสร้างคอนเทนต์และเทคนิคการเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับสื่อการในยุคดิจิทัล

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

3.3.1 ควรทำการศึกษากลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคมในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

3.3.2 ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ไชยสิทธิ์, วิทยากร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี และปิยะนุช จิตต์เที่ยง. (2565). นโยบายและแนวทางการดำเนินการสื่อสารสุขภาพด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(12), 187-201.
- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2564). หน่วยที่ 3 ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2545). การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนชาวประมงชายฝั่งขนาดเล็กของชุมชนบ้านบางขุนไทร จังหวัดเพชรบุรี.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2554). สื่อสารเพื่อโลกสวย: บทเรียนจากการสื่อสารเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท เซเวน พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). สื่อสาร-สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กนกรัตน์ นาวิการ, พ.ท., สุวิทย์ จิตรภักดี และอนันต์ ปัญญาศิริ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 1(2), 54-61.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 (พ.ศ.2563-2565). กรุงเทพฯ: ซีซี.
- _____. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 2 (พ.ศ.2566-2570).
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2563). แผนอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563-2565). สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.dmcr.go.th/detailLib/4931>
- (2564). สถานการณ์ขยะทะเลปี พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2565 จาก https://km.dmcr.go.th/c_260/d_19461
- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2564). คู่มือการประเมินประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <http://cepas.dpim.go.th>
- ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอุ๋นเรื่อน เล็กน้อย. (2564). การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 8(9) (กันยายน 2564), 252-265. จาก

<https://so03.tci-thaijo.org/inde.../JMND/article/view/255149>

- เชริษา ดิสมบุรณ์. (2555). การจัดการทางการสื่อสารภายในองค์กร กรณีศึกษา: ศูนย์กระจายสินค้า บางปะอิน บริษัท ดีเอสเอช (ประเทศไทย) จำกัด. (โครงการเฉพาะบุคคลปริญญา มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). เทคโนโลยี นวัตกรรม เพิ่มมูลค่าธุรกิจ. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1710925>
- ฐิติชญาณ์ บุญโสม และคณะ. (2565). การศึกษาแนวทางการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจ หมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN)
- คำหริ กำปั่นวงษ์. (2561). การจัดการขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี เขตเทศบาล เมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2562). แนวทางการส่งเสริมแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนันธร มหาพรประจักษ์. (2562). *Circular economy* ทางออกของปัญหาสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2565 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_30Jul_2019.aspx
- ฉันทย์ชนก ช่างเรือ. (2560). การสื่อสารเพื่อการสร้างมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของ ชุมชนสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ชุมชนท่าพรุ - อ่าวท่าเลน จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). ไทยชู BCG โมเดล กระตุ้นรัฐ-เอกชนขับเคลื่อนเศรษฐกิจยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-315858>
- _____. (2562). 'มท.'ยกปัญหาขยะวาระแห่งชาติ สธ. สั่ง อปท.ยึดหลักประชารัฐจัดการ. สืบค้น เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-286410>
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- _____. (2546). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

- ปิยากร หวังมหาพร. (2563). *การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่: มองผ่านนโยบายประชารัฐ* (New Public Governance : Looking through Civil State Policy). กรุงเทพฯ: บริษัท โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.
- ภัทริรา ธีรสวัสดิ์. (2562). รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 7(2) ก.ค. - ธ.ค. 62, 46-58.
- ภวิชัยกันธูพร มงคลชาติ สุภาภรณ์ ศรีดี กานต์ บุญศิริ. (2564). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียวข้างบางกะเจ้าสู่ความยั่งยืน จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 11(1) มกราคม - มิถุนายน 2564, 63-76.
- เพชร มโนปวิตร. (2562). *ความตายของพะยูน...บอกอะไรกับเรา*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/8061/marium-the-famous-dugong/>.
- วิสาขา ภูจินดา. (2558). *แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยใช้หลักนิเวศอุตสาหกรรม*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายสนิท พงศ์สุวรรณ. (2564). *โครงการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในเกาะลันตา อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง*. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สรชต์ สุจิตต์. (2565). *การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2550). *หลักและแนวทางการบริหารการสื่อสาร: มิติทั้งสามในด้านการสื่อสารเพื่อการจัดการ การจัดการทางการสื่อสาร และการบริหารงานสื่อสาร และการบริหารงานสื่อสารมวลชน: การบริหารงานสื่อสารมวลชน (ระยะที่ 3)*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- _____. (2550). *การจัดการทางการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และอรุณพร กงวิไล. (2550). *สถานภาพองค์ความรู้ของการจัดการทางการสื่อสารในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรีย์ สดภูมิรินทร์. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการขยะพลาสติกทะเลของไทย: การประยุกต์จากระดับนานาชาติสู่ระดับประเทศ*. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- แสงระวี สานใจวงศ์. (2563). *ทรรศนะความยั่งยืนต่อการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในอุตสาหกรรมพลาสติกของประเทศไทย*. (รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547) *ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง-ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: เอ็นไวร์ คอนเซ็ป.
- องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN). (2564). *โครงการส่งเสริมการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการปัญหาขยะทะเล*. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.thai-german-cooperation.info/th/rethinking-plastics-circular-economy-solutions-to-marine-litter/>
- อดิสร เตือนตรานนท์. (2562). ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย BCG โมเดล. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/844298>
- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2564) *นวัตกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- อภิชาต พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 13(2), 1-22.
- ฮารุน มุหมัดอาลี. (2561). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*. 4(2), 297-314.
- Andreas Meyer and Petra Schneider. (2019). Cradle-to-Cradle for Sustainable Development: From Ecodesign to Circular Economy. *Encyclopedia of Higher Education*. Publish: Springer Cham. May 2019.
- André, P., B. Enserink, D. Connor and P. Croal,. (2006). Public Participation International Best Practice Principles. from International Association for Impact Assessment <https://www.iaia.org/uploads/pdf/SP4.pdf>
- Cohen, J., & Uphoff, N. (1977). Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Kaveri Kala, Nomesh B. Bolia, Sushil. (2020). Waste management communication policy for effective citizen awareness. *Journal of Policy Modeling*, 42(3), 661-678. Retrieved from https://econpapers.repec.org/article/eeejpolmo/v_3a42_3ay_3a2020_3ai_3a3_3ap_3a661-678.htm
- Kollmuss, Anja & Agyeman, Julian. (2002). Mind the Gap: Why Do People Act Environmentally and What Are the Barriers to Pro-Environmental Behavior?.

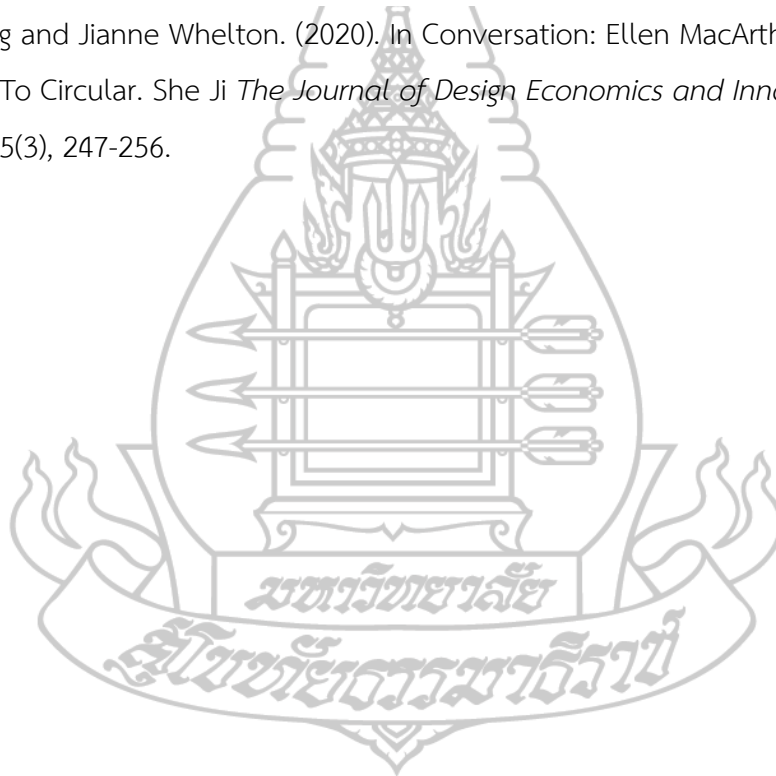
- Environmental Education Research*, 8, 239-260. 10.1080/13504620220145401.
Retrieved from
https://www.researchgate.net/publication/235363126_Mind_the_Gap_Why_Do_People_Act_Environmentally_and_What_Are_the_Barriers_to_Pro-Environmental_Behavior/citation/download
- Lin Xua, Xiaojing Chua, Maoliang Ling (2021) Influence of role models on public participation in household waste separation: An examination of local contextual moderators. *Sustainable Production and Consumption*, Volume 27, July 2021, Pages 1934-1943. Retrieved from
<https://doi.org/10.1016/j.spc.2021.04.032>
- Mercado, M. (1999). Development Communication Management. *The Journal of Development Communication*, 12(2), 13-25.
- Monika Stepien. (2015). IT systems supporting waste management in communities - an overview of innovative functions. *Management Systems in Production Engineering*, 4(20), 210-212. Retrieve form
https://www.researchgate.net/publication/284423292_IT_systems_supporting_waste_management_in_communities_an_overview_of_innovative_functions.
- Mouat, J., Lozno, R. L., & Bateson, H. (2010). Economics Impacts of Marine Litter. Retrieve form https://www.kimointernational.org/wp/wp-content/uploads/2017/09/KIMO_Economic-Impacts-of-Marine-Litter.pdf
- Prabawati, A., Frimawaty, E., & Haryanto, J. T. (2023). Strengthening Stakeholder Partnership in Plastics Waste Management Based on Circular Economy Paradigm. *Sustainability*, 15(5), 4278. MDPI AG. Retrieved from
<http://dx.doi.org/10.3390/su15054278>
- Robért, K. H., Broman, G., & Basile, G. (2013). Analyzing the concept of planetary boundaries from a strategic sustainability perspective: how does humanity avoid tipping the planet. *Ecology and Society*, 18(2), 5. doi: 10.5751/es-05336-180205.
- Tufte, T. and Mefaloputlos, P. (2009). *Participatory communication: A practical guide*. Washington D.C.: The World Bank.

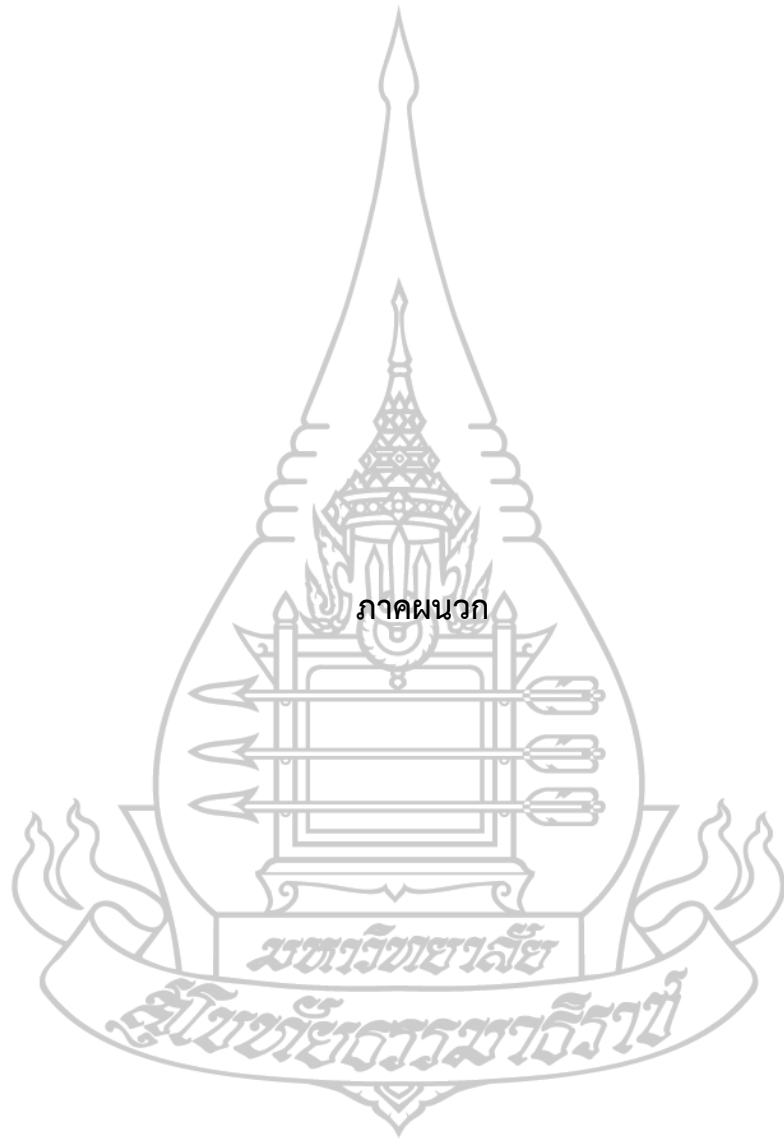
UNEP. (2016). *Marine plastic debris & microplastics: global lessons and research to inspire action and guide policy change*. Nairobi: United Nations Environment Programme.

World Economic Forum. (2016). *The New Plastics Economy Rethinking the future of plastics*. Retrieved from <https://www.weforum.org/press/2016/01/more-plastic-than-fish-in-the-ocean-by-2050-report-offers-blueprint-for-change/>

Yoshida, H. (2007). 3R strategies for the establishment of an international sound material-cycle society. *Journal of Material Cycles and Waste Management*, 9(2), 101–111. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s10163-007-0177-x>

Yubei Gong and Jianne Whelton. (2020). In Conversation: Ellen MacArthur: From Linear To Circular. *She Ji The Journal of Design Economics and Innovation*, 5(3), 247-256.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 2) การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 3) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเทศบาลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ข้อตกลงการสัมภาษณ์

คำถามบางข้ออาจทำให้ท่านเครียดหรือรู้สึกไม่สบาย ท่านมีสิทธิ์เลือกที่จะไม่ตอบได้หรือหากเกิดภาวะเช่นนี้ ระหว่างการสัมภาษณ์ ขอให้แจ้งกับผู้สัมภาษณ์เพื่อหยุดพักการสัมภาษณ์ ยกเลิกการสัมภาษณ์หรือท่านอาจ เลือกไม่ตอบคำถามได้

ผู้วิจัยชื่อ นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ นักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต

สาขานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย / นาง / นางสาว)..... อายุ..... ปี

ตำแหน่ง .....

หน้าที่รับผิดชอบ .....

หน่วยงาน .....

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน..... พ.ศ. .... เวลา .....

รูปแบบการสัมภาษณ์ Face to Face สถานที่สัมภาษณ์.....

Online ระบบ.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 แนวประเด็นคำถาม

1. บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเขตตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

- 1.1 สถานการณ์ขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร
- 1.2 ปัญหาขยะทะเลในตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังมีอะไรบ้าง สาเหตุเกิดจากอะไร
- 1.3 ผลกระทบของขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังเป็นอย่างไร
- 1.4 แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
ตามแนวทาง BCG Model เป็นอย่างไร
- 1.5 แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลเป็นอย่างไร
- 1.6 แนวนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล การจัดการขยะตามแนวทาง 3Rs
และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเลเป็นอย่างไร
- 1.7 สภาพสังคมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้
เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลอย่างไร
- 1.8 สภาพวัฒนธรรมของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้
เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลอย่างไร
- 1.9 สภาพการเมืองของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้
เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลอย่างไร
- 1.10 สภาพการศึกษาของตำบลเกาะลิบงที่มีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้
เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลอย่างไร

2. การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะเขตตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

- 2.1 การวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลเป็นอย่างไร ใครมีส่วนร่วมบ้าง สำคัญสำคัญของแผนมีอะไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
- 2.2 การวางแผนการสื่อสารด้านการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลอย่างไร
- 2.3 การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล มีโครงสร้างการทำงานการสื่อสารอย่างไร ใครรับผิดชอบการออกแบบสาร มีการใช้สื่อหรือกิจกรรมอะไรบ้าง มีการผลิตและเผยแพร่สื่ออย่างไร
- 2.4 ติดตามประเมินผลการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลเป็นอย่างไร ติดตามประเมินผลในช่วงเวลาใด ใครเป็นผู้ติดตามประเมินผล ประเด็นในการติดตามประเมินผลมีอะไรบ้าง นำผลการติดตามประเมินผลไปปรับปรุงงานอย่างไร

4.7 แนวทางการพัฒนาบุคลากรสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรังด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นอย่างไร จะยกระดับ การพัฒนาบุคลากรสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นมีแนวทางอย่างไร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเพชรดา อ้อชัยภูมิ
วัน เดือน ปี เกิด	14 ตุลาคม 2513
สถานที่เกิด	นครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่จบการศึกษา 2544 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ปีที่จบการศึกษา 2538
สถานที่ทำงาน	กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

